

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Jurgitos Germanavičienės
V kurso, baudžiamosios justicijos šakos
sesijinių studijų studentės

Magistro darbas

**NETEISĖTAS VALSTYBĖS SIENOS PERĖJIMAS IR NETEISĖTAS ŽMONIŲ
GABENIMAS PER VALSTYBĖS SIENĄ**

**ILLEGAL CROSSING OF THE STATE BORDER AND
ILLEGAL TRANSPORTATION OF PERSONS ACROSS STATE BORDER**

Vadovas: lekt. Marius Aidukas

Recenzentas: doc. dr. Gintautas Sakalauskas

Vilnius

2023

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame darbe analizuojamos neteisėto valstybės sienos perėjimo (BK 291 straipsnis) ir neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną (BK 292 straipsnis) veikų sudėtys, remiantis doktrina ir teismų praktika, vertinamas šias veikas įtvirtinančių normų aktualumas šiuolaikinių neteisėtos migracijos realijų kontekste. Aptarus ES teisėje įtvirtintas baudžiamosios neteisėtos migracijos kontrolės priemonės, atliekamas Lietuvos baudžiamojo įstatymo normų (BK 291 ir 292 straipsniai), susijusių su neteisėtos migracijos valdymu, sudarymo ir taikymo tyrimas. Analizuojant 292 straipsnio normas didesnis dėmesys skiriamas kvalifikuojantiems požymiams, jų konkurencijos atvejams ir šių normų genezei. Darbe bandoma atskleisti šių panašių, prieš valdymo tvarką nukreiptų veikų - neteisėto valstybės sienos perėjimo (BK 291 str.) bei neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną (BK 292 str.) tarpusavio atribojimo bei atskyrimo nuo kitų "giminingų" nusikalstamų veikų problematiką.

Pagrindiniai žodžiai: sienos perėjimas, sienos kirtimas, valdymo tvarka, neteisėta migracija, gabenimas, slėpimas, kvalifikaciniai požymiai, trečioji šalis, užsienietis

Based on jurisprudence, this paper analyzes the composition of the crimes of illegal crossing of the state border (Article 291 of the Criminal Code of the Republic of Lithuania) and illegal transportation of people across the state border (Article 292 of the Criminal Code) and the relevance of the above-mentioned norms in the context of current challenges of illegal migration. After looking into the measures of criminal control of illegal migration established in the EU law, a study of composition and application of Articles 291 and 292 of the Criminal Code related to management of illegal migration is carried out. While examining the norms of Article 292 regarding the illegal transportation of people across the state border, more attention is paid to the qualifying features of the crime, cases of norms' competition and overall the genesis of these norms. The work also tries to reveal the issue of mutual separation of the criminal acts stipulated in the two articles (291 and 292), as well their separation from other related crimes.

Keywords: border crossing, illegal transportation, administrative order, concealment, illegal migration, qualifying features, third country, foreigner

TURINYS

IŽANGA	3
1. Neteisėta migracija ir jos kontrolė baudžiamosios teisės poveikio priemonėmis	6
1.1. Neteisėta migracija ir ES teisėje įtvirtintos baudžiamosios jos kontrolės priemonės	8
1.2. Neteisėta migracija ir jos kontrolė baudžiamosios teisės poveikio priemonėmis Lietuvoje	16
2. Neteisėto valstybės sienos perėjimo sudėties analizė (BK 291 straipsnis)	19
2.1. Objektas	22
2.2. Objektiviai požymiai	25
2.3. Subjektas ir kaltė	27
3. Neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną sudėties analizė (BK 292 straipsnis) 34	
3.1 Neteisėtą asmenų gabenimą per valstybės sieną reglamentuojančio BK 292 straipsnio genezė	34
3.2 Objektas ir objektiviai požymiai	42
3.3 Subjektas ir kaltė	48
3.4 Kvalifikuojantys požymiai	50
4. Neteisėto valstybės sienos perėjimo (BK 291 straipsnis) bei neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną (BK 292 straipsnis) atskyrimas tarpusavyje ir nuo kitų nusikalstamų veikų	55
IŠVADOS	67
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	69
SANTRAUKA	77
SUMMARY	78
PRIEDAI	79

IŽANGA

Migracija aktuali kaip šiuolaikinio pasaulio reiškinys. Migracijos ir tame tarpe neteisėtos migracijos klausimai yra viena šiuolaikinio pasaulio aktualijų, šalia kitų transnacionalinių reiškinų, tokių kaip organizuotas nusikalstamumas, vis naujas formas įgaunantys įvairūs tarptautiniai finansiniai, technologiniai, ekonominiai, hibridinės prigimties iššūkiai. Migracijos tema pastaraisiais keliais metais Europoje skambėjo vis garsiau, kol 2020 m. nepasibeldė ir į išorinę Lietuvos saugomą sieną, besiribojančią su Baltarusija. Gan daug kontraversijų kilo dėl Lietuvos naudotų migracijos krizės valdymo būdų, jų atitikimo ES ir tarptautiniams žmogaus teisių standartams, etc. Girdime nuomonių, kad migracija kriminalizuojama, migrantai dehumanizuojami ir kad valstybės nemoka deramai spręsti migracijos keliamų iššūkių, kad politinės ir teisinės priemonės nėra tinkamos.

Temos aktualumas. Viešoje erdvėje pastaraisiais metais būdavo galima išgirsti, kad Lietuva neteisėtai ir neadekvačiai suvaldė migracijos krizę, kad naudojo „drakoniškas“ priemones migrantų atžvilgiu, galimai pažeisdama jų teises. Nors ties Lietuvos sienomis būriuodavosi, būdavo įleisti ar atstumti tūkstančiai, dažniausiai atvykusiems migrantams nebūdavo taikomos baudžiamosios teisės normos už neteisėtą sienos perėjimą, nors Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau - BK) 291 straipsnis ir numato prieglobsčio prašymų pateikimą kaip atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindą. Taigi, Lietuva valdė ją ištikusią migracijos krizę politinėmis teisinėmis, bet ne baudžiamosios teisės priemonėmis. Statistiškai, kaip *neteisėtą veiką* padariusių (neteisėtai perėjusių Lietuvos valstybės sieną) užsienio valstybių piliečių per pastaruosius pora metų buvo vos kelios dešimtys asmenų. Nuo migracijos valstybės (šiuo atveju Lietuva) siekia apsaugoti savo valstybės valdymo tvarką ir pasitelkia tam ir baudžiamojo pobūdžio priemones, kurios turi atliepti ir tarptautiniams įsipareigojimus humanitarinės teisės ir žmogaus teisių srityje ir, žinoma, Europos Sąjungos bendrai vykdomą politikai neteisėtos migracijos valdymo srityje. Teoriniu požiūriu svarbu, kad tyrimas leis pažvelgti į galiojančių Lietuvos baudžiamojo įstatymo normų aktualumą. Praktiniu požiūriu tyrimo aktualumas tame, kad leis įvertinti kylančias nagrinėjamų BK normų aiškinimo ir taikymo problemas.

Darbo tikslas - išnagrinėti neteisėtą valstybės sienos perėjimą ir neteisėtą žmonių gabenimą per valstybės sieną kaip socialinį teisinį reiškinį ir atskleisti baudžiamosios atsakomybės už šias veikas pagrindą ir ribas Lietuvoje, parodyti jo tobulinimo galimybes.

Darbo uždaviniai – 1) apžvelgti neteisėtos migracijos tendencijas ir Europos Sąjungos teisėje įtvirtintas jos kontrolės priemonės; 2) išanalizuoti BK 291 straipsnyje įtvirtintą, neteisėto valstybės sienos perėjimo sudėtį, nustatyti ją sudarančius požymius, jų tarpusavio ryšį ir turinį; 3) išanalizuoti BK 292 straipsnyje įtvirtintą, neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną pagrindinę ir kvalifikuotas sudėtis, nustatyti ją sudarančius požymius, jų tarpusavio ryšius ir turinį; 4) atskirti neteisėto valstybės sienos perėjimo bei neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną sudėtis tarpusavyje ir nuo kitų nusikalstamų veikų;

Objektas - šio darbo tyrimo objektas yra neteisėto valstybės sienos perėjimo ir neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną nusikalstamos veikos sudėtys, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos BK 291 ir 292 straipsniuose. Darbe dėl darbo apimties reikalavimų neanalizuojamas neteisėto valstybės sienos perėjimo ir neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną baudžiamumas.

Tyrimo metodai – *lyginamuoju* metodu bus sugretinamos BK normos su šioje srityje reikšmingų ES teisės aktų nuostatomis bei palyginamos baudžiamosios priemonės neteisėtai migracijai valdyti ES valstybėse narėse; *istorinis* metodas padės gilintis į dabartinių normų genezę; *lingvistinis* metodas bus naudingas atskleidžiant semantinius sąvokų aspektus ir aiškinant atskirų normų ir formuluočių turinį doktrinoje bei teismų praktikoje; *apibendrinamasis* metodas bus naudojamas formuluojant išvadas kiekvienoje atskiroje darbo dalyje, pateikiant įžvalgas iš atliktos analizės.

Darbo originalumas – darbo autorei atrodė vertinga šiuolaikinių migracijos iššūkių kontekste naujai pažvelgti į Lietuvos teisės baudžiamąsias normas, reguliuojančias neteisėtą mūsų valstybės sienos perėjimą ir žmonių gabenimą į mūsų valstybę, jų aktualumą ir atitikimą galimai naujai atsirandantiems piktnaudžiavimo teise būdams neteisėtos migracijos tikslais. Atsiribojant nuo politinių klausimo aspektų, autorei atrodė svarbu ir aktualu ištirti, ką apima ir ko neapima šios Lietuvos baudžiamojo įstatymo normos, kaip baudžiamosios teisės prasme traktuojamas asmuo, neteisėtai perėjęs per mūsų valstybės sieną ar neteisėtai gabenantis žmones per mūsų valstybės sieną, ar numatytos ir kaip taikomos išlygos atliepiančios tarptautinėms teisės normoms, ginančioms žmogaus teises, kai atvykstantis migrantas bėga iš nesaugios šalies, kur galimai yra persekiojamas, galiausiai, kaip Lietuva atitinka europinį reguliavimą šioje srityje. Nuodugni baudžiamųjų normų semantinė ir sisteminė analizė leidžia atsakyti į daugelį kilusių klausimų, tame tarpe, ar nagrinėjamose BK normose adekvačiai sureguliuotas baudžiamosios atsakomybės taikymas sprendžiant naujai iškylančias neteisėtos migracijos problemas. Pastarieji metai, nepaisant Lietuvos patirto gan didelio migracijos iššūkio

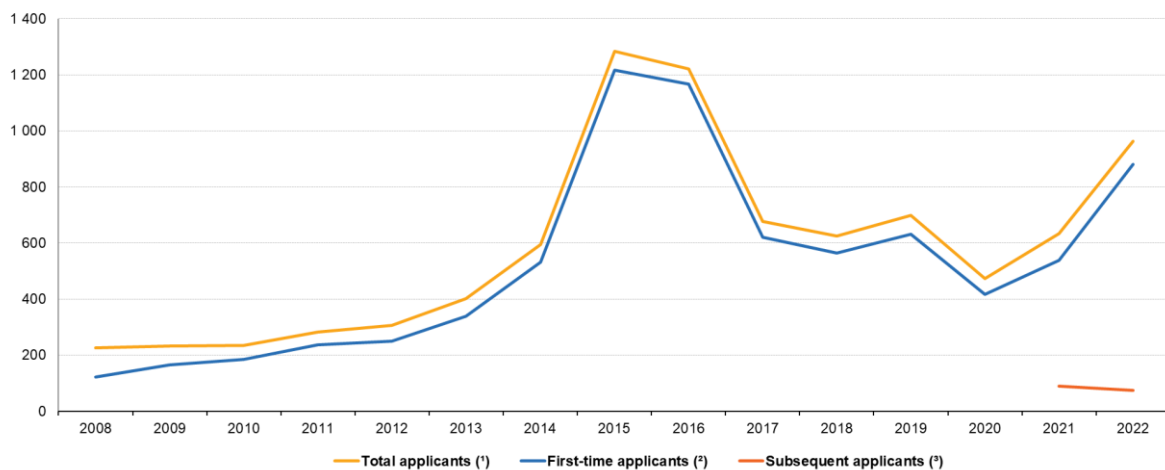
nepasižymėjo naujų mokslinių (magistrinių) darbų gausa, kuriose būtų nagrinėta neteisėtos migracijos tema per baudžiamosios teisės prizmę. Viena išimtis – Ž. Uckaus magistro darbas Vilniaus universitete apie neteisėtą žmonių gabenimą per valstybės sieną prekybos žmonėmis kontekste (Uckus, 2022 m.); kiti mokslininkai 2007-2011 m. yra rašę magistrinių darbų viešo saugumo temomis apie Valstybės sienos apsaugos tarnybos veiklą, ES valstybių bendradarbiavimą sienos apsaugos sektoriuje arba nagrinėję prieglobsčio ir pabėgėlių problematiką tarptautinės humanitarinės teisės aspektu, tačiau rašant šį darbą jie nebuvo labai aktualūs. Šiame darbe, kitaip nei pirmiau paminėtuose, analizuojamos būtent baudžiamosios teisės priemonės kontroliuojant neteisėtą migraciją atsižvelgiant į naujausias įstatymų leidybos iniciatyvas, mokslinę literatūrą ir teismų praktiką.

Svarbiausi šaltiniai. BK 291 ir 292 straipsnių analizė nebūtų buvusi galima be įsigilinimo į Europos Sąjungos teisės aktus, kurie reikšmingi neteisėtos migracijos reguliavimui ES lygiu ir neteisėto sienos valstybės sienos perėjimo ir neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną veikų problematikai, taigi pasitelkti atitinkami ES teisės aktai – 2002 m. direktyva 2002/90/EB, apibrėžianti padėjimą neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi (OL, 2004) ir Tarybos pamatinis sprendimas 2002/946/TVR dėl bausmių sistemos stiprinimo siekiant užkirsti kelią padėjimui neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi (OL, 2004), ir kt. Rašant šį darbą buvo remtasi Lietuvos mokslininkų teisės teoretikų rašytais skirsniais Baudžiamojo kodekso komentare (V. Milius, 2010), Baudžiamosios teisės vadovėlyje (Švedas ir kt, 2019), nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valdymo tvarkai apžvalga baudžiamosios teisės specialiosios dalies vadovėlyje (S. Žižienė, 2022), taip pat Lietuvos mokslininkų, pripažintų teisininkų, pavyzdžiui prof. A. Gutausko straipsniais, publikuotais Lietuvos spaudoje (Gutauskas, 2022) ar užsienio leidiniuose (Gutauskas, Perkowska. „Were..., 2023); o taip pat kai kurių užsienio autorių migracijos procesų valdymo analize pvz. austrų mokslininke J. Kienast, kuri traktuoja ES migracijos politiką kaip perdėm politizuotą („Crisis Rhetoric..., 2022). Didžiausią autorės tyrimų dalį sudarė Lietuvos aukščiausio teismo nutartys baudžiamosiose bylose, kurios suteikė vertingos medžiagos teisės aiškinimo prasme - dėl veikų kvalifikavimo pagal BK 291 ir 292 straipsnius ir sąsajų su kitomis veikomis ir normų konkurencijos sprendimo būdų.

1. Neteisėta migracija ir ES teisėje įtvirtintos baudžiamosios jos kontrolės priemonės

Europos Sąjunga susiduria su migracijos problematika jau eilę metų, ir bendrai migracijos procesai pasaulyje ir Europoje tampa vis aktyvesni.

Number of asylum applicants (non-EU citizens), EU, 2008–2022
(thousands)

(*) Total applicants: 2008-2012 - sum of available data.

(†) First-time applicants: 2008-2013 - sum of available data.

(‡) Subsequent applicants: 2021-2022 - sum of available data. New data collection from reference year 2021.

Source: Eurostat (online data code: migr_asyappctza)

eurostat

Iliustracija Nr. 1 – prieglobsčio prašytojų (ne ES piliečių) skaičius 2008-2022 m. (tūkstančiais) ([Annual asylum statistics](#), 2023)

Skirtingo pobūdžio bei masto ES patiriami migracijos iššūkiai ir krizės neretai priklauso nuo įvairių geopolitinių faktorių, užsienio ir globalios politikos tendencijų. Santykinai, Europos valstybių ekonominis išsivystymo lygis, saugumo ir žmogaus teisių apsaugos garantijos yra patrauklios asmenims iš konfliktų ar krizių apimtų valstybių, kur žmonės gali būti persekiojami dėl savo įsitikinimų, patirti rasinę, etninę ar kitokią diskriminaciją, gyventi žemiau skurdo ribos. 2015–2016 m. buvo užfiksuoti rekordiniai migracijos srautai, kuomet Europa susidūrė su bene didžiausiu prieglobsčio prašytojų antplūdžiu (apie 1,2 mln. prieglobsčio prašymų)¹, o labiausiai paveiktos buvo Pietų Europos valstybės - Graikija, Italija, Ispanija, Malta. Politinių priežasčių įtakotas, mažesnio masto 2020-2022 m. vykęs migrantų iš Vidurio Rytų antplūdis į ES per išorinę sieną su Baltarusija, labiausiai paveikė Lietuvą, Lenkiją ir Latviją (daug mažesnio

¹ Annual Asylum Statistics explained <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=599145>
lum statistics - Statistics Explained (europa.eu) [1 asylum statistics - Statistics Explained \(europa.eu\)](#)

masto, migrantų skaičiai siekė kelis šimtus ir kelis tūkstančius). Tuo tarpu 2022 m. vasario 24 d. Rusijai užpuolus Ukrainą, iki dabar tęsiasi karo pabėgėlių iš Ukrainos krizė - 2022 m. ES valstybėse gauta beveik 1 mln. prieglobsčio prašymų, lyginant su 2021 m. – tai 52,1 proc. daugiau ir tai didžiausias skaičius nuo 2016 m.²

Nors bendros migracijos tendencijos neatspinti *neteisėtos migracijos* mastų, tačiau remiantis Europos Komisijos disponuojamais Europol duomenimis apie 90 procentų migrantų, keliaujančių į Europą pasinaudoja nelegalių gabentojų (*migrant smugglers*) paslaugomis (*Commission Staff working document Refit Evaluation, 2017*). Taigi, neteisėtumo veiksmų migracijos procesuose galimai yra nemažai. Tikslaus paties *neteisėtos migracijos* termino ar apibrėžimo nėra, tarptautiniai šaltiniai referuoja į *reguliarios migracijos (regular migration)* terminą, ir daugiausia statistikos galima rasti apie bendrus migracijos srautus ar prieglobsčio prašytojų skaičius. 2018 m. liepos 13 d. *Jungtinių Tautų visuotinis susitarimas dėl saugios, tvarkingos ir reguliaros migracijos* kalba masinės, nevaldomos ir nelegalios migracijos iššūkius, su kuriais suduria tarptautinė bendruomenė³. Migracijos procesų neteisėtumas labiau sietinas su galimais tų valstybių, į kurias bandoma patekti, teisės aktų pažeidimais.

Dėl termino – *neteisėta migracija* neretai gali išsiskirti ir mokslininkų bei politikų nuomonės - teisininkų teigimu, migracija Baltarusijos pasienyje nėra nei *teisėta*, nei *neteisėta* (Gutauskas, 2022), tuo tarpu Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija pasiremia tokiu migracijos (ne)teisėtumo apibrėžimu, atspindinčiu ir oficialią valstybės poziciją: „Migracija gali būti *teisėta ir neteisėta*. *Teisėta* migracija laikoma tais atvejais, kai žmonės atvyksta turėdami oficialų pagrindą: turistinę ar darbo vizą arba laikiną leidimą gyventi, o atvykę pasiprašo prieglobsčio. Tuo tarpu *neteisėta migracija* [...] - tai žmonės, kurie kerta arba mėgina kirsti Lietuvos Respublikos valstybės sieną neteisėtai, naudojasi nelegalių migrantų gabentojų, kurie aktyviai dalyvauja tokiose žmonių kontrabandos schemose, paslaugomis” (Vidaus reikalų ministerijos informacinis pranešimas, 2021). Nebūtinai galima būtų sutikti su tokia pozicija, kad visi bandantys kirsti valstybės sieną ir neturintys darbo ar turistinės vizos yra neteisėti migrantai. Tokia migracija nelaikoma neteisėta. *A priori* nėra žinoma, ar kirtęs sieną žmogus prašysis prieglobsčio, ar prašys jo pagrįstai ar ne.

---

² [Annual asylum statistics - Statistics Explained \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1)

³ JT visuotinis susitarimas dėl saugios, tvarkingos ir reguliaros migracijos, 2018 m. liepos 18 d., https://refugeesmigrants.un.org/sites/default/files/180713_agreed_outcome_global_compact_for_migration.pdf
[Outcome_Global Compact for Migration.docx \(un.org\)](https://refugeesmigrants.un.org/sites/default/files/180713_agreed_outcome_global_compact_for_migration.docx)

Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija 2021 m. spalio mėn. 13 d. konstatavo⁴, kad į Lietuvą metų bėgyje neteisėtai pateko 4 171 užsienietis, dar beveik 3 800 buvo neįleisti pasienio pareigūnų⁵. 2021 m. prasidėjus organizuotam asmenų gabenimui per Baltarusijos sieną 2021 m. Lietuvos pasieniečiai iš viso sulaikė 4 339 asmenis, bandžiusius neteisėtai kirsti Lietuvos saugomą ES išorės sieną – tai net 60 kartų daugiau nei 2020 metais⁶. 2021 m. Lietuvoje žymiai išaugo prieglobsčio prašytojų skaičius. Gauti 4 259 asmenų prašymai suteikti prieglobstį – tai 1226,8 proc. daugiau nei 2020 m. (Europos migracijos tinklo ataskaita, 2021).

Tačiau, jei remsimės oficialiais duomenimis apie 2021 m. pradėtus ikiteisminius tyrimus pagal BK straipsnius, draudžiančius veikas, susijusias su neteisėta migracija - t.y. neteisėtą Lietuvos Respublikos valstybės sienos perėjimą ir neteisėtą žmonių gabenimą per Lietuvos valstybės sieną, matome, kad baudžiamųjų veikų skaičiai yra gerokai mažesni – 2021 m. pagal 291 straipsnį pradėti 102 tyrimai, o pagal 292 straipsnį - 64 (Žr. priedus Nr. 1 ir Nr. 2). Tai reiškia, kad Lietuva naudojo kitas nei baudžiamosios teisės priemones į ją plūstančių migrantų atžvilgiu per Baltarusijos sieną. Teisės požiūriu, neteisėta migracija galėtų būti vadinama tada, kai asmuo patenka į valstybę neteisėtai ir būna joje be teisėto pagrindo arba atvykęs su teisėtu pagrindu, pasilieka valstybėje po to, kai teisinis pagrindas būti valstybės viduje išnyko, pvz. pasibaigė viza. Šiame darbe bus nagrinėjami migracijos neteisėtumo aspektai būtent remiantis Lietuvos baudžiamojo įstatymo normomis. O apibrėžiant, kas yra neteisėta migracija Europos Sąjungos kontekste, turėtume remtis ES *acquis*. Taigi, prieš pereinant prie nusikalstamų veikų analizės ir jų genezės verta trumpai apžvelgti, kaip migracijos kontrolės iššūkiai sprendžiami Europos Sąjungoje, nes kaip matysime, Lietuvos baudžiamosios normos šioje srityje buvo įtakotos europinio reguliavimo.

1.2 Neteisėta migracija ir ES teisėje įtvirtintos baudžiamosios jos kontrolės priemonės

Pagal Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnį, vienas iš Europos Sąjungos (ES) tikslų - vidaus sienų neturinti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė ES piliečiams. Šioje erdvėje laisvas asmenų judėjimas užtikrinamas kartu taikant atitinkamas išorės sienų kontrolės, prieglobsčio

---

⁴ VRM 2021 m. spalio mėn. informacinis pranešimas „Kam (ne)suteikiamas prieglobstis Lietuvoje“.

⁵ Bendram kontekstui iliustruoti apie Lietuvos sieną kertančius migrantus, galima pateikti šiuos skaičius - nuo 2015 m. iki 2020 m. kasmet vidutiniškai buvo priimti 1 804 sprendimai dėl savanoriško grąžinimo ir 170 sprendimų dėl priverstinio grąžinimo (VRM informacija).

⁶ Vidaus reikalų ministerijos informacija.

suteikimo, imigracijos ir nusikalstamumo prevencijos bei kovos su juo priemonės. Pagal 4-ąją Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) straipsnį *laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės* srityje Europos Sąjunga dalijasi su valstybėmis narėmis kompetencija (*pasidalinamoji kompetencija*), t.y. ES valstybės narės gali priimti teisiškai privalomus aktus ir teisiškai privalomas priemones, jei ES to nepadarė⁷. Migracijos politikoje Sąjunga dalijasi kompetencija⁸ su valstybėmis narėmis teisėtos migracijos, integracijos, kovos su nelegalia migracija ir readmisijos⁹ susitarimų su trečiosiomis šalimis sudarymo srityse.

Taigi, atsižvelgiant į didėjančius migracijos srautus, ES, siekdama veiksmingesnės reiškinio kontrolės, nusprendė imtis suderintų veiksmų ES lygiu. Baudžiamosios teisės požiūriu reikšmingi yra tie Europos Sąjungos teisės aktai, kurie reglamentuoja sankcijas ir atsakomybę už asmenų judėjimo per išorines Europos Sąjungos valstybių narių, priklausančių Šengeno erdvei¹⁰, modalumus, trečiųjų šalių piliečių atvykimo sąlygas, o taip pat išlygas dėl specialių sąlygų taikymo, sankcijų negaliojimo prieglobsčio prašytojams, pabėgėliams pagal tarptautinę teisę. Europos Sąjungos Taryba 2002 m. lapkričio 28 d. priėmė pamatinį sprendimą ir direktyvą, kurie nelegalios migracijos valdymo srityje reikšmingi tuo, kad įpareigoja valstybes nares imtis bendrų veiksmų policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityse. Direktyva 2002/90/EB apibrėžia nusikalstamas veikas - padėjimą neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi¹¹, ir numato sankcijas už tokią veiką. Neteisėtą žmonių gabenimą reglamentuojanti direktyva 2002/90/EB įpareigoja valstybes nares numatyti sankcijas už: 1) iš anksto apgalvotą padėjimą asmeniui, kuris nėra valstybės narės pilietis, atvykti į valstybės narės teritoriją arba per ją vykti tranzitu pažeidžiant tos valstybės įstatymus dėl užsieniečių atvykimo arba jų vykimo tranzitu; 2) dėl finansinės naudos iš anksto apgalvotą padėjimą asmeniui, kuris nėra valstybės narės pilietis, apsigyventi valstybės narės teritorijoje pažeidžiant tos valstybės įstatymus dėl užsieniečių gyvenimo (1 straipsnis). Už šiuos pažeidimus turi būti taikomos

---

⁷ Kitaip tariant valstybės narės gali naudotis savo kompetencija tiek, kiek ES nepasinaudojo arba nusprendė nesinaudoti savo kompetencija. Visa sutartimis ES nepriskirta kompetencija priklauso valstybėms narėms. Pagal Lisabonos sutartį, yra trys pagrindinės kompetencijos kategorijos: ES išimtinė kompetencija; pasidalijamoji kompetencija ir papildomoji kompetencija.

⁸ Teisinis pagrindas – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 79 ir 80 straipsnis. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, 2012-10-26, Oficialusis leidinys C 326/47.

⁹ Dėl trečiųjų šalių piliečių, kurie neatitinka ar nebeatitinka atvykimo, buvimo ar gyvenimo vienoje iš valstybių narių sąlygų readmisijos į jų kilmės ar išvykimo šalį.

¹⁰ Konvencija dėl 1985 m. birželio 14 d. Šengeno susitarimo, sudaryto tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos vyriausybių dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo, įgyvendinimo, 1990 m. birželio 19 d. pasirašyta Šengene (Liuksemburgas) (OL L 239, 2000, p. 19).

¹¹ Tarybos direktyva 2002/90/EB, priimta 2002 m. lapkričio 28 d., apibrėžianti padėjimą neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi. Oficialusis leidinys L. 328, 05/12/2002.

veiksmingos, proporcingos ir atgrasios sankcijos (3 straipsnis).¹² Europos Sąjungos Tarybos 2002 m. lapkričio 28 d. pagrindų sprendime dėl bausmių sistemos stiprinimo užkertant kelią neteisėtam įvažiavimui, tranzitui ir apsigyvenimui valstybės narėse (2002/946/TVR) valstybėms narėms nustatoma pareiga nacionaliniuose įstatymuose nustatyti atsakomybę už nelegalią migraciją¹³. Pamatiniame sprendime įtvirtintos bendrosios nuostatos dėl asmenims taikomos atsakomybės už pažeidimus, susijusius su nelegalia imigracija, neteisėtu sienos kirtimu, taip pat akcentuojamas tikslas suderinti pažeidimo apibrėžimą ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės atvejus nepažeidžiant pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams teikiamos apsaugos pagal tarptautinę teisę, ypač laikantis įsipareigojimų pagal 1951 m. Ženevos konvenciją¹⁴. Detaliau direktyvos ir pamatinio sprendimo suderinimo su Lietuvos teise aspektai bus nagrinėjami šio darbo vėlesnėse dalyse.

ES sukūrė specialią sistemą - Šengeno *acquis*, palapsninį vidaus sienų kontrolės tarp Bendrijos narių atsisakymą, ir 2006 m. *Šengeno sienų kodeksu*¹⁵ nustatė taisykles dėl asmenų judėjimo per sienas ir atsakomybės taikymo už neteisėtą patekimą per ES išorines sienas – „valstybių narių sausumos sienas, įskaitant upių, ežerų bei jūrų sienas ir jų oro uostus, upių uostus, jūrų uostus bei ežerų uostus, jei tai nėra vidaus sienos“¹⁶. *Šengeno sienų kodekso*¹⁷ 5 straipsnyje išvardijamos sąlygos ES išorės sienų kirtimui: „Išorės sienas galima kirsti tik sienos perėjimo punktuose ir nustatytais jų darbo valandomis; sienos perėjimo punktuose, kurie neveikia visą parą, turi būti aiškiai nurodytos darbo valandos“. Straipsnyje įtraukta nuostata, kad nepažeidžiant savo tarptautinių įsipareigojimų apsaugos srityje, „valstybės narės pagal savo nacionalinę teisę įveda sankcijas už neleistiną išorės sienų kirtimą ne nustatytuose sienos perėjimo punktuose ir ne nustatytais jų darbo valandomis. Tos sankcijos yra veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios“¹⁸. *Šengeno sienų kodekso* „Trečiųjų šalių piliečių atvykimo

---

¹² Įdomu tai, kad gan stipriai skiriasi kai kurių Europos šalių praktika šioje srityje: pvz., Maltoje, Portugalijoje ir Ispanijoje nėra numatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą sienos perėjimą – šiose šalyse iškart inicijuojama grąžinimo procedūra.

¹³ Tarybos pamatinis sprendimas (2002/946/TVR) 2002 m. lapkričio 28 d. dėl bausmių sistemos stiprinimo siekiant užkirsti kelią padėjimui neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi Oficialus leidinys L. 328/1, 2002/12/5

¹⁴ Konvencija dėl pabėgėlių statuso (Ženevos konvencija) priimta 1951 m. liepos 28 d. Jungtinių Tautų Organizacijos įgaliotųjų atstovų konferencijos dėl pabėgėlių ir pilietybės neturinčių asmenų statuso, sušauktos pagal 1950 m. gruodžio 14 d. Generalinės Asamblėjos 429 (V) rezoliuciją. Įsigaliojo 1954 m. balandžio 22 d. pagal 43 straipsnį.

¹⁵ 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 562/2006, nustatančiu taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas) (OL L 105, 2006, p. 1).

¹⁶ Šio kodekso 2 straipsnis.

¹⁷ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas 2016/399 dėl taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Sąjungos kodekso (Šengeno sienų kodeksas), 2016 m. kovo 9 d.

¹⁸ 5 straipsnis, Šengeno sienų kodeksas, 2016 m. kovo 9 d.

sąlygose“ be kita ko akcentuojama, kad atvykstantieji neturi būti laikomi „keliančiais grėsme nei vienos iš valstybių narių viešajai tvarkai, vidaus saugumui, visuomenės sveikatai ar tarptautiniams santykiams, pirmiausia – dėl jų valstybių narių duomenų bazėse nėra įtrauktas įspėjimas neįsileisti dėl išvardintų priežasčių“¹⁹. Šiame straipsnyje taip pat daroma svarbi išlyga: „trečiųjų šalių piliečiams, kurie neatitinka vienos ar kelių 1 dalyje nurodytų sąlygų, valstybė narė gali leisti atvykti į savo teritoriją dėl humanitarinių motyvų, nacionalinių interesų arba tarptautinių įsipareigojimų“. To paties teisės akto 14 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad trečiosios šalies piliečiui, kuris neatitinka visų šiame teisės akte nustatytų atvykimo sąlygų, neleidžiama atvykti į valstybių narių teritorijas.

Šengeno kodekse dėl neteisėto sienos perėjimo ir direktyvoje dėl neteisėto žmonių gabenimo numatytas pareigas valstybės narės savo nacionalinių įstatymų nuostatose įgyvendina šiek tiek skirtingai, naudoja skirtingas sąvokas, skirtingai diferencijuoja baudžiamąją atsakomybę²⁰. Kai kurių Europos Sąjungos valstybių, ypač tų, kurios yra susidūrę su didesniais neteisėtais organizuotai gabenamų asmenų skaičiais ir stambesnio masto veikų kontrolės iššūkiais, teisės aktai, reglamentuojantys neteisėtą užsieniečių (asmenų) gabenimą per valstybės sieną, numato baudžiamąją atsakomybę ne tik už gabenimą per savo šalies sieną, bet ir už organizavimą ar kitokį padėjimą neteisėtai kirsti kitos ES valstybės narės sieną – pavyzdžiui, Italija, Austrija, Malta, Olandija, Ispanija, Švedija, Vengrija²¹. Baudos ir sankcijos už asmenų gabenimą yra griežtesnės Pietų Europos valstybėse, kita vertus, yra valstybių, kurios už neteisėtą sienos kirtimą sankcijų netaiko visai – o iškart pradeda grąžinimo procedūrą (pvz.– Malta)²². Baudžiamąsias sankcijas už neteisėtą valstybės sienos kirtimą savo baudžiamajame įstatyme gana gerai išdiferencijavusi Estija, numachiusi ir skirtingus sienos kirtimo būdus (pvz. su grupe asmenų, ar transporto priemone) ir bent keletą kvalifikuojančių požymių (panaudojus smurtą, sukėlus sunkų sveikatos sutrikdymą, grasinant, naudojant apgaulę ar bendradarbiaujant su kitais asmenimis), baudžiama nuobaudomis ar laisvės atėmimu nuo vienerių iki 12 m., priklausomai nuo veikos sunkumo²³. Atkreiptinas dėmesys, kad ne visos, o tik kai kurios

---

¹⁹ 6 straipsnis, Šengeno sienų kodeksas.

²⁰ Priede Nr. 3 pateikiama informacija kokius savo nacionalinės teisės aktus valstybės narės koregavo derindamos su ES 2002 m. direktyva ir pamatiniu sprendimu dėl neteisėtos migracijos apibrėžimo ir valdymo.

²¹ Pranešimas straipsniu Nr. 37 pagal 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 562/2006, nustatančio taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas), 4 straipsnio 3 dalį. Sankcijos pagal nacionalinę teisę už neleistiną išorės sienų kirtimą ne nustatytuose sienos perėjimo punktuose ir ne nustatytais jų darbo valandomis (Oficialus Europos Sąjungos leidinys, 2008/C 18/01) [C_2008018LT.01000101.xml \(europa.eu\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:2008018LT.01000101.xml)

²² taip pat Portugalija ir Ispanija.

²³ BK 258-259 straipsniai [Penal Code–Riigi Teataja](#)

valstybės narės savo nacionaliniuose teisės aktuose, reglamentuojančiuose sienos kirtimą ir atsakomybę už sienos kirtimo tvarkos nesilaikymą naudoja ES *išorės sienos* sąvoką, pvz, Slovakija²⁴, Švedija²⁵, Estija²⁶, o dauguma šalių šios *vidinių* ir *išorinių* ES sienų sąvokų skirties savo įstatymuose nedaro. Kitų valstybių (pavyzdžiui, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos) BK minima tik valstybės siena, neakcentuojant skirtumo tarp *vidinės* ir *išorinės* sienos. Taip pat įdomu tai, kad vienoje šalyse²⁷ už neteisėtą sienos perėjimą numatyta tik bauda (pvz. Austrija, Italija, Lenkija, kt.), o kitose²⁸ (pavyzdžiui, Vokietija, Graikija, Prancūzija, Latvija) – ir bauda, ir laisvės atėmimas²⁹.

Be kita ko, nelegalią migraciją ES nusprendė mažinti, taikant veiksmingesnę grąžinimo politiką. 2008 m. priimtoje *Grąžinimo direktyvoje* nustatyti bendri ES nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartai ir tvarka³⁰. Dėl pabėgėlių paskirstymo ES viduje ir siekiant užtikrinti pabėgėlių judėjimo ES ribose reguliavimą 2013 m. priimtas *Dublinas III*³¹, kuriame išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo, nustatymo kriterijai ir mechanizmai, pagal kuriuos pabėgėlis gali būti perduotas tai Europos Sąjungos narei, į kurią pirmiausiai jis atvyko ir kuri turi spręsti prieglobsčio suteikimo klausimą. 2013 m. birželio 26 d. priimtos *Procedūrų direktyva* dėl tarptautinės apsaugos

---

²⁴ Article 166 *Slovakia: Act No 404/2011 on Residence of Aliens and Amendment and Supplementation of Certain Acts* [Slovakia], 21 October 2011: <https://www.refworld.org/docid/4fe08a7a2.html> (1) an administrative offence in the area border control is committed by that third country national: a) who unlawfully crosses *the external border*.

²⁵ Chapter 20, Section 4, (2005:716); 29 September 2005 *Aliens Act (2005:716)* ([government.se](http://www.government.se)): An alien who intentionally passes an **outer border** under the Schengen Convention (...)

²⁶ Article 258 of the Penal Code of Estonia Penal Code: Passed 06.06.2001, RT I 2001, 61, 364, įsigaliojo 01.09.2002; [Penal Code–Riigi Teataja](#): Illegal crossing of the state border or *temporary border line* of the Republic of Estonia.

²⁷ Austrija, Kroatija, Čekija, Estija, vengrija, Italija, Olandija, Lenkija, Slovakija, Slovėnija

²⁸ Belgija, Bulgarija, Kipras, Danija, Vokietija, Graikija, Suomija, Prancūzija, Airija, Latvija, Lietuva, Luksemburgas, Rumunija, Švedija, Didžioji Britanija.

²⁹ 26 valstybių taikomų sankcijų apžvalga pateikiama šiame pranešime: Pranešimas straipsniu Nr. 37 pagal 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 562/2006, nustatančio taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas), 4 straipsnio 3 dalį. Sankcijos pagal nacionalinę teisę už neleistiną išorės sienų kirtimą ne nustatytoje sienos perėjimo punktuose ir ne nustatytomis jų darbo valandomis (Oficialus Europos Sąjungos leidinys, 2008/C 18/01) [C_2008018LT.01000101.xml](#) (europa.eu).

³⁰ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (2008/115/EB) dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (*Grąžinimo direktyva*), Oficialus leidinys, L 348/98, 2008-12-24.

³¹ Ženevos konvencijos 31 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad susitariančiosios valstybės neskiria nuobaudų už neteisėtą įvažiavimą ar neteisėtą buvimą jų teritorijoje pabėgėliams, kurie, atvykę iš teritorijos, kur jų gyvybei ar laisvei grėšė 1 straipsnyje numatytas pavojus, įvažiuoja į šių valstybių teritoriją arba yra joje be leidimo, jeigu jie patys nedelsdami prisistato valdžios institucijoms ir išsamiai paaiškina savo neteisėtą įvažiavimą ar buvimą.

suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (2013/32/ES)³² ir *Priėmimo direktyva* (2013/33/ES), nustatanti normas dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo³³.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje³⁴ nurodoma, kad kiekvienas asmuo turi teisę į prieglobstį, garantuojamą pagal Ženevos konvenciją ir 1967 m. sausio 31 d. Protokolą dėl pabėgėlių statuso bei Europos Sąjungos sutartį ir Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo.³⁵ Ženevos konvencija ir 1967 m. sausio 31 d. Niujorko protokolas yra kertiniai tarptautinio teisinio pabėgėlių apsaugos režimo teisės aktai. Ši Konvencija nustato valstybėms, jos dalyvėms, pareigą nacionaliniuose įstatymuose įtvirtinti pabėgėlių apsaugą ir, *inter alia*, tam tikrais atvejais jų apsaugą nuo baudžiamojo persekiojimo. Šiame darbe nagrinėjamai problematikos kontekste svarbu tai, kad viena asmenų apsaugos nuo baudžiamojo persekiojimo formų – atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, kurios sąlygos įtvirtintos baudžiamajame įstatyme³⁶. Teisė prašyti prieglobsčio, kai esi persekiojamas, yra viena iš svarbiausių teisių, įtvirtintų ir Europos Sąjungos lygmeniu. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos 10 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog valstybės narės užtikrina, kad tarptautinės apsaugos prašymai nebūtų nei atmetami, nei nenagrinėjami vien dėl to, kad jie nebuvo pateikti *nedelsiant*³⁷.

Įvairiais Europos Sąjungos teisės aktais *inter alia* siekiama suvaldyti nelegalią imigraciją, tačiau tai, kad migruoja ir Europos Sąjungos sienas kerta trečiųjų šalių piliečiai, neturi būti savaime laikoma grėsme *viešajai tvarkai* ar *vidaus saugumui*³⁸. Valstybėms narėms savo nacionalinėje teisėje įvedus sankcijas už ES išorės sienų režimo pažeidimus, taip pat taikant Šengeno kodeksą ir atitinkamus reglamentus, kai kurių iš šių normų taikymas nėra

---

³² 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (2013/32/ES), (*Procedūrų direktyva*) - OL L 180, 2013, p. 60;

³³ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (2013/33/ES), (*Priėmimo direktyva*) - OL L 180, 2013, p. 96.

³⁴ Chartijos 18 straipsnyje įtvirtinta nuostata. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija 2016-6-7, Oficialusis leidinys C 202/389.

³⁵ Lietuvos Respublikos Seimas šią konvenciją ratifikavo 1997 m. Valstybės žinios, 1997-02-07, Nr. 12-227

³⁶ LAT nutartis Nr. 2K-217-628/2021.

³⁷ Pagal tarptautinius standartus, kiekviena valstybė privalo suteikti užsieniečiams, prašantiems pabėgėlio statuso, bent minimalią apsaugą, kuri atitiktų žmogaus ekonominius bei socialinius poreikius. LAT nutartį baudžiamajame byloje Nr. 1A-111-988/2021.

³⁸ 2003 m. rugsėjo 22 d. Europos Sąjungos Tarybos Direktyvos dėl teisės į šeimos susijungimą (2003/86/EB) nurodyta, kad ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas pabėgėlių padėčiai, atsižvelgiant į priežastis, privertusias juos palikti savo šalį ir neleidusias jiems ten normaliai gyventi. Tarybos Direktyva (2003/86/EB), Oficialusis leidinys L 251/12, 2003-10-3.

vienareikšmis ir nacionaliai teismai ar asmenys, manantys, kad jų atžvilgiu buvo neteisingai pritaikyta ES teisė ir galimai pažeistos jų teisės, ieško teisingumo ES Teisingumo Teisme.³⁹

Kai kurių mokslininkų, analizuojančių ES migracijos politiką ir teisėkūrą bei teisės taikymą, teigimu, ES migracijos krizių valdymas ir teisės taikymas yra per daug politizuotas, neretai migrantai iš tam tikrų regionų ir valstybių „demonizuojami“, politikų traktuojami kaip grėsmė viešajai tvarkai ir saugumui, net keliantys terorizmo grėsmę, ar esantys „hibridinės atakos“ instrumentai, kai tuo tarpu pabėgėliai iš kitų Europos valstybių traktuojami pagal aukštus humanitarinės teisės standartus (Kienast, 2022, p. 124). J. Kienast teigimu, 2015 m. ES migracijos krizės valdymas buvo paremtas baimės kurstymo ir saugumo grėsmių retorikos iš politikų pusės. *Dublino reglamentas* buvo neveiksmingas, o Europos Komisija į šią krizę atsakė 2015 m. Europos Migracijos darbotvarkės komunikatu⁴⁰, į kurį įėjo keletas teisėkūros ir operacinių pasiūlymų.⁴¹ Teisėkūroje užsibrėžta pabaigti reformuoti Bendrąją Europos Prieglobsčio politiką (BEPP) ir pateikti 7 teisės aktų pasiūlymai, įskaitant dėl bendrų procedūrų⁴², vienodų apsaugos ir teisių standartų ir migrantų priėmimo sąlygų harmonizavimo, šiuos aspektus siūlant sureguliuoti (tiesioginio taikymo) reglamentais, nebe direktyvomis. 2022 m. BEPP reforma vis dar neužbaigta, šio toks progresas pasiektas derantis dėl 5 iš 7 teisės aktų. Komisija šią krizę išsprendė su Turkija suderėtu ES - Turkijos pareiškimu⁴³, pagal kurį, visi nauji iš Turkijos į Graikijos salas atvykstantys migrantai ir prieglobsčio prašytojai, kurių prieglobsčio prašymai pripažinti nepriimtinais, turėtų būti grąžinami į Turkiją.⁴⁴ Valdydama šią krizę ES daugiausiai dėmesio skyrė susitarimams su trečiosiomis šalimis, padidino finansinę

---

³⁹ pvz. 2015 m. spalio 1 d. Sprendimas *Celaj* (C-290/14, EU:C:2015:640); 2011 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *Achughbalian*, C-329/11, EU:C:2011:807

⁴⁰ Europos migracijos darbotvarkė, Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui. Briuselis, 2015 05 13, COM(2015) 240 final [COM_2015_240_811896_LT_ACTE_1_f_1.docx \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:COM_2015_240_811896_LT_ACTE_1_f_1.docx)

⁴¹ Įskaitant dėl krizės valdymo ES viduje, apsaugant išorinę sieną ir dėl tarptautinio bendradarbiavimo.

⁴² 2016 m. kovo 18 d. ES ir Turkijos pareiškimas, [Europos Vadovų Taryba, 2016 03 17–18 - Consilium \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:620160317-18-Consilium)

⁴³ Taip pat į Turkiją grąžinus vieną Sirijos pilietį kitas Sirijos pilietis turėtų būti perkeltas į ES, mainais už tai, Turkijos piliečiams didesniu mastu liberalizuojamas vizų režimas ir iki 2018 m. pabaigos sumokama 6 mlrd. EUR pagal Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę

⁴⁴ Europos Vadovų Taryba ir Turkija 2016 m. kovo mėn. pasiekė susitarimą, pagal kurį siekiama sumažinti neteisėtą migrantų srautą į Europą, vykstantį per Turkiją. Tokiu būdu suvaldyta neteisėtos migracijos problema rytinėje Viduržemio jūros regiono dalyje. Šiuo susitarimu su Turkija buvo sustabdyta teisė į prieglobstį ir sustabdytas didelis skaičius migrantų prie Graikijos sienų. Tačiau Turkija pati susidurianti su didėjančiu migracijos spaudimu, nes platesniame regione tęsiasi nestabilumas ir dėl kitų politinių santykių su ES ir Graikija aspektų 2020 m. vasario mėn. pagrasino sustabdyti pareiškimo galiojimą. 2020 m. kovo mėn. Turkija sustabdė grąžinamų asmenų readmisiją iš Graikijos salų dėl pandemijos, o ES šiuo metu bando įtikinti Turkiją atnaujinti readmisiją aukščiausiu politiniu lygmeniu.

paramą Afrikai, stiprino išorinių sienų apsaugą ir kovojo su migrantų gabenimu, be to siekė solidarumo pasiskirstant migrantų krizės našta tarp valstybių narių.

Tuo tarpu migrantų krizė pasienyje su Baltarusija pasižymėjo tuo, kad ji buvo pavadinta instrumentalizuota „hibridine ataka“⁴⁵, siekta ją suvaldyti pasienyje įvedant ekstremalią padėtį pagal SESV 78 (3) straipsnį, stiprinant fizinių barjerų ties ES išorine siena su Baltarusija įrengimą, siekiant jų finansavimo ES lėšomis, apgręžiant migrantus, nebesiekiant relokuoti įsileistų prieglobsčio prašytojų į kitas valstybes nares pagal kvotas, kaip kad 2015-2016 m. krizės metu. Paveiktos valstybės narės aktyviai siekė teisinių normų korekcijų Šengeno kodeksui, jame numatant ekstremalios situacijos valdymo mechanizmus “instrumentalizuotos migracijos” atvejams⁴⁶. Taip pat prasilenkta su kai kurių ES teisės normų įgyvendinimu keičiant procedūras ir migrantų priėmimo sąlygas, neteisėtai sulaikant ar įkalinant asmenis, pavyzdžiui Europos Sąjungos Teisingumo teismas konstatavo, kad per Baltarusijos sieną į Lietuvą atvykstančių migrantų iš Vidurio Rytų atžvilgiu Lietuva pažeidė – *Procedūrų* ir *Priėmimo* direktyvas⁴⁷. Anot ESTT, draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, neteisėtai šalyje esantys trečiųjų šalių piliečiai faktiškai netenka galimybės naudotis tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūra šios valstybės narės teritorijoje.⁴⁸ Lietuvos vyriausybė pagal SESV 72 straipsnį dėl migrantų antplūdžio susiklosčius

---

⁴⁵ Vykdoma kaimyninės Baltarusijos autoritarinio vadovo A. Lukašenkos.

⁴⁶ Dėl migrantų per Baltarusijos sieną antplūdžio 2021 m. liepos 2 d. Lietuva Respublika visoje savo teritorijoje paskelbė ekstremaliąją situaciją, o 2021 m. lapkričio 10 d. dalyje valstybės teritorijos buvo įvesta ir nepaprastoji padėtis.

⁴⁷ *M.A.* (Byla C-72/22 PPU) : 2021 m. lapkričio 17 d. trečiosios šalies pilietis M.A. kartu su iš Lietuvos atvykusių asmenų grupe buvo sulaikytas Lenkijoje, nes neturėjo nei kelionės dokumentų, nei gyventi Lietuvoje ir Sąjungoje reikalingos vizos. M.A. buvo perduotas Lietuvos valdžios institucijoms; jos jį sulaikė, kol bus priimtas sprendimas dėl jo teisinės padėties. Praėjus kelioms dienoms po šio perdavimo M.A. nedelsdamas pateikė tarptautinės apsaugos prašymą, vėliau šį prašymą raštu pakartojo 2022 m. sausio mėn. Pastarasis prašymas buvo atmetas kaip nepriimtinas, nes buvo pateiktas nesilaikant Lietuvos teisės aktuose nustatytos tarptautinės apsaugos prašymų pateikimo tvarkos, taikomos esant ekstremaliajai situacijai dėl masinio užsieniečių antplūdžio. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ X² skyriuje reglamentuojamas šio įstatymo taikymas, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio. Šio skyriaus 140¹² straipsnio 1 dalyje nurodytos vietos, kuriose galima pateikti tarptautinės apsaugos prašymą. Pagal šiuos teisės aktus užsienietis, kuris į Lietuvą atvyko neteisėtai, neturi galimybės šios valstybės narės teritorijoje pateikti tarptautinės apsaugos prašymo. Šiuose teisės aktuose taip pat numatyta, kad, esant tokiai ekstremaliajai situacijai, užsienietis gali būti sulaikytas vien todėl, kad į Lietuvos teritoriją atvyko neteisėtai.

⁴⁸ 2022 m. birželio 30 d. Teisingumo Teismo pirmosios kolegijos sprendimas byloje (pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą. *M.A.* (Byla C-72/22 PPU) : Rezoliucinė dalis: 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos 6 straipsnis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, neteisėtai šalyje esantys trečiųjų šalių piliečiai faktiškai netenka galimybės naudotis tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūra šios valstybės narės teritorijoje. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria

išskirtinei situacijai, norėjo pateisinti nukrypimą nuo visų Direktyvos (2013/33), kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo nuostatų, ir savo kreipimesi į ESTT prieglobsčio prašytojų sulaikymą grindė nacionalinio saugumo ar viešosios tvarkos užtikrinimo pagrindais. Teisingumo Teismas pasisakė, kad grėsmė nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai gali pateisinti prašytojo sulaikymą tik su sąlyga, kad dėl jo asmeninio elgesio kyla realus, tuo metu esantis ir pakankamai didelis pavojus pagrindiniam visuomenės interesui arba atitinkamos valstybės narės vidaus ar išorės saugumui, kad negalima teigti, kad tarptautinės apsaugos prašytojo buvimo šalyje neteisėtumas savaime rodo tokią grėsmę, t.y. toks prašytojas iš principo negali kelti grėsmės šios valstybės narės nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai vien dėl to, kad jis valstybėje narėje yra neteisėtai⁴⁹.

Įsileisdama sieną kertančius migrantus, Lietuva būtų galėjusi taikyti jų atžvilgiu ir baudžiamąjį įstatymą, pritaikant 291 straipsnio dėl neteisėto valstybės sienos perėjimo 2 dalį, kuri numato atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės prieglobsčio prašytojams, tačiau žinoma, kad tai susiję su padidinta administracine našta, ikiteisminių tyrimų pradėjimu, migrantų įsileidimu į savo jurisdikciją ir apsaugos jiems suteikimu pagal Lietuvos Respublikos tarptautinius įsipareigojimus. Neįsileidimas per valstybės sieną buvo pasirinkta kaip atgrąsymo priemonė.

1.2 Neteisėta migracija ir jos kontrolė baudžiamosios teisės poveikio priemonėmis Lietuvoje

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, ji perėmė ir savo sienų apsaugą. Žinoma, nuo pat nepriklausomybės pradžios buvo susiduriama su neteisėtais Lietuvos valstybės sienos kirtimo ar žmonių gabenimo atvejais, nes sienos demarkavimas užtruko, o fiziniai barjerai, ribojantys patekimą per Lietuvos Respublikos sieną daugelį metų nebuvo įrengti⁵⁰. Lietuvos Respublikos

---

nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo, 8 straipsnio 2 ir 3 dalys turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, prieglobsčio prašytojas gali būti sulaikytas vien todėl, kad jis šios valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai.

⁴⁹ Valdydama pastarąją neteisėtų migrantų srautą per valstybės sieną su Baltarusija, ESTT sprendimo pasekoje, Lietuva, priėmė pataisas *Valstybės sienos ir jos apsaugos ir Užsieniečių teisinės padėties įstatymams*, kuriomis įstatymų lygmeniu valstybės lygio ekstremaliosios situacijos ir nepaprastosios padėties metu, įtvirtintas migrantų apgrėžimas pasienyje, ir leidimas užsieniečiams pateikti prašymus suteikti prieglobstį, neatsižvelgiant į tai, ar jis į Lietuvą atvyko teisėtai ar neteisėtai, taip pat panaikinta nuostata dėl sulaikymo.

⁵⁰ Iki 2020 m. prasidėjusios migracijos krizės, neteisėtų migrantų, kirtusių Lietuvos sieną skaičiai buvo gerokai mažesni. 2019 m. iš Lietuvos išsiųsti 73 trečiųjų šalių piliečiai; į užsienio valstybes ar kilmės šalis grąžinti 2 274 užsieniečiai; 24 užsieniečiai įpareigoti išvykti iš Lietuvos. Daugiausia iš Lietuvos būdavo išsiunčiama Vietnamo

geografinė padėtis yra palanki judėti migrantams, kurių maršrutas apima tokias šalis kaip Rusijos Federacija ir Baltarusijos Respublika, kurie nori patekti į Lietuvos Respubliką, kaip į vieną iš ES valstybių (Macijauskaitė, 2011, p. 63). Mokslininkai prieš kurį laiką yra išskyrę šiuos pagrindinius nelegalių migrantų atvykimo į Lietuvą būdus - nelegalų „žaliosios sienos“ kirtimą; bandymą patekti į šalį su suklastotais ar svetimais dokumentais; legalų atvykimą į Lietuvą ir bandymą nelegaliai išvykti iš Lietuvos į Europos ir Skandinavijos šalis; vykimą be galiojančių asmens dokumentų tranzitiniais traukiniais „Maskva – Kaliningradas“; vizų bei supaprastintų tranzito dokumentų gavimą apgaulės būdu; fiktyvias santuokas; „prieglobsčio ieškotojus“; kriminalines grupuotes, padedančias įvažiuoti į šalį su padirbtais dokumentais (Kuksaitė, 2009, p. 75). Neteisėtos migracijos ir organizuoto žmonių kontekste Lietuva (ir Lenkija) pastaraisiais metais ES mastu traktuota kaip nauja „įvažiavimo“ valstybė (*first point of entry*), greta anksčiau populiariausių - Italijos, Ispanijos, Graikijos Kipro, Maltos), kai vykstama į tikslo valstybes Prancūziją ir Vokietiją. (European Migrant Smuggling ..., 2022). Migracijos keliama iššūkiu išlieka, atsiranda naujų būdų neteisėtai atvykti į Šengeno zoną, tolesnėse darbo dalyse bus gilinamasi ar galiojančios BK 291 ir 292 straipsnių normos atliepia šiuolaikinius piknaudžiavimo būdus ir tinkamos užkardyti neteisėtas su migracija susijusias veikas.

Lietuvos Respublikos, kaip Europos Sąjungos narės, valstybės sienos režimo teisinis reguliavimas įtvirtintas ne tik Lietuvos Respublikos teisės aktais, bet ir pirmiau nurodytais Europos Sąjungos teisės aktais. 2004 m. balandžio 29 d. priimtas naujas Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, į kurį galiojančioje redakcijoje jau yra perkeltos visos Lietuvos Respublikai privalomos Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos. Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą Lietuvos Respublikos sienos perėjimą ir už asmenų gabenimą per valstybės sieną numatyta 2000 m. priimtame Baudžiamajame Kodekse (BK). Tai veikos, nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai, nukreipti prieš *valdymo tvarką* – XLII skyrius. Iki priimant naująjį Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodeksas (BK) 2000 m. rugsėjo 26 d., neteisėtą valstybės sienos perėjimą reglamentavo Lietuvos TSR baudžiamojo įstatymo normos

---

Socialistinės Respublikos, Rusijos Federacijos, Gruzijos piliečių. Valstybės sienos apsaugos tarnybos duomenimis, 2019 m. į Lietuvą neįleisti 6 087 užsieniečiai (2018 m. – 5 198). Kaip ir 2016–2018 m., tarp neįleistų užsieniečių, dominavo Baltarusijos Respublikos, Ukrainos ir Rusijos Federacijos piliečiai. Kaip užsieniečių neįleidimo priežastimi 2019 m. buvo remiamasi kylančiomis grėsmėmis viešajai tvarkai, vidaus saugumui, visuomenės sveikatai ar tarptautiniams santykiams.

(82 straipsnis)⁵¹, atitinkamai pakoreguotos 1994 m. liepos 16 d. įstatymu⁵². Galiojančiame BK, įsigaliojusiam 2003 m. gegužės 1 d. iš esmės du straipsniai BK skirti kontroliuoti neteisėtą migraciją 291 ir 292 straipsniai⁵³. Įgyvendindami nelegalios migracijos kontrolę Lietuvoje Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai inicijuoja ir atlieka ikiteisminį tyrimą bei pradeda rinkti medžiagą baudžiamosios atsakomybės taikymui.

Lietuvai įstojus į ES ir tapus Šengeno erdvės nare, teisinės realijos reikšmingai pakito – pasikeitė Lietuvos valstybės sienos teisinis režimas - dalis valstybės sienų tapo vidinėmis sienomis tarp ES valstybių narių – tai sienos su Latvijos Respublika ir Lenkijos Respublika. Didžiausia naujovė buvo ta, kad Lietuva tapo atsakinga ir už dalį *išorinės* ES sienos, besiribojančios su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi (274,89 km) ir Baltarusijos Respublika (678.8 km), apsaugą. Suprantama, kad neišvengiamai įvyko atitinkamų Lietuvos baudžiamosios teisės normų harmonizavimas su Šengeno kodeksu ir jau minėtomis 2002 m. direktyva 2002/EB/90 ir pamatiniu sprendimu 2002/946/TVR. Išsamiau BK 291 ir 292 straipsnių inkriminavimo statistika yra pateikiama šio darbo prieduose Nr. 1 ir 2 ir veikų paplitimas aptariamas nagrinėjant kiekvieną veiką – neteisėtą valstybės sienos perėjimą ir neteisėtą žmonių gabenimą per valstybės sieną atskirai atitinkamose šio darbo dalyse (2 ir 3 dalys).

Apibendrinant pasakytina tai, kad siekdama kontroliuoti nelegalią migraciją ES pasitelkia ir baudžiamosios teisės priemones. Šioje srityje reikšingiausi ES teisės aktai yra 2002 m. Tarybos direktyva 2002/90/EB ir Tarybos pamatinis sprendimas 2002/946/TVR, kurie įpareigoja valstybes nares imtis veiksmų užkertant kelią neteisėtam atvykimui, vykimui tranzitu ir neteisėtam apsigyvenimui, ir nurodo savo nacionaliniuose įstatymuose įvesti veiksmingas, proporcingas ir atgrasias bausmes už neteisėtą patekimą į Šengeno erdvę. Lietuvos baudžiamajame įstatyme numatytos normos prisideda prie neteisėto valstybės sienos perėjimo veikos (pagal 291 straipsnį) ir neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną veikos (292 straipsnis) užkardymo, ir dalinai prisideda reguliuojant migraciją per valstybės sienas, tačiau

---

⁵¹ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamasis Kodeksas, 1961-06-26, *Vyriausybės žinios*, 1961-01-01, Nr. 18-147, negalioja nuo 2003-05-01.

⁵² Lietuvos Respublikos įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Pataisos darbų ir Baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo", 1994 m. liepos 19 d. Nr. I-551, *Valstybės žinios*, 1994-08-05, Nr. 60-1182 ir Lietuvos Respublikos įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Pataisos darbų ir Baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo" Nr. I-551, priimto 1994 m. liepos 19 d., įsigaliojimo tvarkos, *Valstybės žinios*, 1994-11-29, Nr. 92-1800.

⁵³ Išsami BK normų, susijusi su neteisėta migracija, analizė ir jų genezė bus aptartos tolesniuose šio darbo skyriuose.

baudžiamosios priemonės nėra vienintelės, kurias Lietuva taiko valdydama migracijos procesus.

2. Neteisėto valstybės sienos perėjimo sudėties analizė (BK 291 straipsnis)

BK 291 straipsnyje įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą Lietuvos valstybės sienos kirtimą ir atvejai, kai tokią veiką padaręs asmuo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės. Lietuvoje pagal šį straipsnį 2018 m. buvo pradėti 42 ikiteisminiai tyrimai, 2019 m. - 49, 2020 m. – 41, 2021 m. - 102, 2022 m. – 102⁵⁴. (Žr. Priedą Nr. 1). Palyginimui - 2012 m. pagal 291 straipsnį veikos inkriminuotos 379 kartus. Nors statistikos tendencija mažėjanti, lyginant su dar ankstesniu laikotarpiu, tačiau priešingai, tai nereiškia, kad 2020-2022 m. Lietuva nesusiduria su bandymais neteisėtai pereiti mūsų valstybės išorinę sieną.

Neteisėtas LR valstybės sienos perėjimas pagal BK 11 straipsnio 3 dalį priskiriamas prie nesunkių nusikaltimų. Baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą sienos perėjimą reglamentuojančios normos Baudžiamajame kodekse (291 straipsnis), nepaisant Lietuvos įsijungimo į Šengeno erdvę liko iš esmės nepakitę nuo 2003 m. pakeitimų (Žr. Priedą Nr. 4). Šio straipsnio dispozicija yra *blanketinė*, nukreipianti į aktualiu laiku galiojančius bendruosius valstybės sienos kirtimo reikalavimus, konkrečiai į *Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymą* (toliau - VSAĮ)⁵⁵. Šis įstatymas numato, kad valstybės sienos kirtimo ir patikrinimo bendrieji reikalavimai taikomi patikrinimo prie išorinės sienos metu ir laikinai atnaujinus patikrinimą prie vidaus sienos, siekiant užtikrinti viešąją tvarką, nacionalinį saugumą⁵⁶. Baudžiamoji atsakomybė kyla, kai kertama ta Lietuvos Respublikos sienos dalis, kuri yra ir Lietuvos saugoma ES išorės sienos dalis. Šio straipsnio 2 ir 3 dalys numato atleidimo pagrindus nuo baudžiamosios atsakomybės už atliktą veiką – neteisėtą valstybės sienos perėjimą. Lietuvos baudžiamosios teisės reglamentavime dėl užsieniečių neteisėto sienos perėjimo ir baudžiamosios atsakomybės už šią veiką atleidimo atsispindi ne tik Šengeno kodekso, bet ir 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse („Grąžinimo direktyva“) nuostatos. Šia direktyva nustatomi bendri standartai ir tvarka, taikomi

---

⁵⁴ Dar ankstesniais metais BK 291 straipsnis 2016 m. buvo taikytas 91 kartą, 2015 m. – 159 kartus, 2014 m. – 263 kartus, 2013 m. – 308 kartus, 2012 m. – 379 kartus.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas, Valstybės žinios, 2000-05-09, VIII-1666.

⁵⁶ Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo (VSJAĮ) 5-as straipsnis.

valstybėse narėse, grąžinant neteisėtai esančius trečiųjų šalių piliečius, remiantis pagrindinėmis teisėmis kaip Bendrijos ir tarptautinės teisės bendraisiais principais, įskaitant pabėgėlių apsaugos ir žmogaus teisių reikalavimus.⁵⁷

Lyginant LR BK 291 straipsnyje vartojamas sąvokas (2000 m.) ir Šengeno kodekso bei „Grąžinimo direktyvos“ normines sąvokas (2008 m.), galima išvelgti kai kuriuos semantinius neatitikimus.

BK 291 straipsnis	ES teisės aktai „Šengeno kodeksas“, „Grąžinimo direktyva“
„Užsienietis“ (t.y. ne LR pilietis) ⁵⁸	„trečiosios šalies pilietis“ – asmuo, kuris nėra Sąjungos pilietis, kaip apibrėžta SESV 20 straipsnio 1 dalyje, ir kuriam netaikomas šio straipsnio 5 punktas; ⁵⁹ („Šengeno kodeksas“) „trečiosios šalies pilietis“ – asmuo, kuris nėra Sąjungos pilietis, ir kuris nėra asmuo, besinaudojantis Bendrijos laisvo judėjimo teise („Grąžinimo direktyva“)
„Trečioji valstybė“ (kai vykstama iš vienos valstybės tranzitu per Lietuvą į kitą (trečią) valstybę)	„trečioji šalis“ – ne ES ir ne Šengeno zonos valstybė („Grąžinimo direktyva“)
„Išsiuntimas“	„išsiuntimas“ – priverstinis prievolės grįžti įvykdymas, tai yra fizinis išvežimas iš valstybės narės; vs. „grąžinimas“ – trečiosios šalies piliečio grįžimo procesas – savanoriškai vykdant prievolę grįžti arba priverstinai – į: — asmens kilmės šalį, arba — tranzito šalį pagal Bendrijos ar dvišalius readmisijos susitarimus ar kitas nuostatas, arba

⁵⁷ „Grąžinimo direktyvos“ 1 straipsnis.

⁵⁸ „Užsieniečio“ ar „užsienio piliečio“ sąvoka apibrėžiama UTPĮ.

⁵⁹ Šengeno kodekso 5 straipsnio 5) punktas: asmenys, kurie naudojami laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę: a) Sąjungos piliečiai, kaip apibrėžta SESV 20 straipsnio 1 dalyje, ir trečiųjų šalių piliečiai, kurie yra Sąjungos piliečio, besinaudojančio teise laisvai judėti, šeimos nariai, kuriems taikoma Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB; b) trečiųjų šalių piliečiai ir jų šeimų nariai, nepaisant jų pilietybės, kurie pagal Sąjungos bei jos valstybių narių ir tų trečiųjų šalių susitarimus naudojami tokiomis pačiomis laisvo judėjimo teisėmis kaip Sąjungos piliečiai.

	—kitą trečiąją šalį, į kurią atitinkamas trečiosios šalies pilietis savanoriškai nusprendžia grįžti ir į kurią jis būtų priimtas;
--	---

2017 m. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija inicijavo tam tikrus 291 straipsnio pakeitimus⁶⁰, susijusius su BK 291 straipsnio 3 dalyje vartojamos „trečiosios valstybės“, „užsieniečio“ ir „išsiuntimo“ sąvokomis, kurias manė esant nepakankamai apibrėžtomis, be to pažymėjo, kad BK 291 straipsnio 3 dalies nuostata dėl užsieniečių išsiuntimo į kilmės valstybę praktikoje nėra taikoma⁶¹. BK įstatymo projekte buvo siūloma tikslinti BK 291 straipsnio 3 dalį, numatant, kad nuo baudžiamosios atsakomybės taip pat turi būti atleidžiamas trečiosios šalies pilietis, kuris vadovaujantis Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis perduodamas valstybei, iš kurios teritorijos neteisėtai kirto Lietuvos Respublikos sieną, ir argumentavo, kad šis pakeitimas leistų perduoti asmenį trečiosios valstybės teisėsaugos institucijoms nepradedant ikiteisminio tyrimo Lietuvoje, taip sumažinant teisėsaugos institucijų administracinę ir finansinę naštą. Taip pat buvo siūlyta straipsnio normas tikslinti – reguliuoti ne tik *sienos perėjimą*, bet ir *sienos kirtimą* visais kitais įmanomais būdais⁶². Tačiau pakete (įstatymo keitimo projekte) kartu su siūlymais dėl 292 straipsnio pakeitimų, kurie išsamiai bus aptarti kitoje šio darbo dalyje, Lietuvos Respublikos Valstybės saugumo departamentas ir Teisingumo ministerija atmetė Vidaus reikalų ministerijos siūlymus dėl 291 straipsnio tikslinimo poreikio, savo išvadas grįsdamos tuo, kad nebuvo sistemiškai pagrįsti siūlymai BK 291 straipsnyje atsisakyti vartojamos „užsieniečio“ sąvokos, nes ji įtvirtinta ir BK bendrojoje dalyje (pavyzdžiui, BK 6, 9 straipsniuose), ir atmetė siūlytą naują terminą „trečiosios šalies pilietis“ atmetas kaip naujadarą BK baudžiamojo įstatymo normų kontekste. Išvadose teigta, kad tik BK 291 ir 292 straipsnių pakeitimas atsisakant „užsieniečio“ sąvokos, išbalansuotų vieningą BK bendrosios ir specialiosios dalių sistemą⁶³. Todėl 291 straipsnio normos toliau galioja be pakeitimų.

⁶⁰ Pakeitimai inicijuoti ir 292 straipsniui sąsajoje su tam tikra kritika, gauta iš Europos Komisijos dėl dalinio direktyvos 2002/90 EB ir pamatinio sprendimo 2002/946/TVR perkėlimo į Lietuvos nacionalinę teisę,

⁶¹ Žr. VRM 2017 m. gruodžio 22 d. raštą Nr. 1D-6760 ir [Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso \(toliau – BK\) 291 ir 292 straipsnių pakeitimo ir papildymo 292² ir 299¹ straipsniais įstatymo projektą Nr. 17-15051](#); [Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso \(toliau – ANK\) 537, 589 straipsnių pakeitimo ir 541 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektą Nr. 17-15052](#); [Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo Nr. VIII-1666 pakeitimo įstatymo Nr. XIII-593 pakeitimo įstatymo projektą Nr. 17-15050](#).

⁶² Taip pat, derinant su siūlytais keitimais 291 straipsnio redakcijai, siūlyta suvienodinti atitinkamas nuostatas ANK ir Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatyme.

⁶³ VSD 2018-01-04 raštas Nr.18-89 atsakant į VRM 2017 m. gruodžio 22 d. raštą Nr. 1D-6760

Nors lyginant 291 straipsnio sąvokas su atitinkamais ES teisės aktais (*Šengeno sienų kodeksu* ir *Grąžinimo direktyva*) nuostatų sąvokomis konstatuotinas tam tikras semantinis sąvokų neatitikimas, kaip pvz. *užsienietis* vs. *trečiosios šalies pilietis*, *trečioji valstybė* vs. *trečioji šalis*, *išsiuntimas* vs. *išsiuntimas/grąžinimas*, 2017-2018 m. atsakingų Lietuvos Respublikos institucijų bandymai, inspiruoti ES institucijų vertinimų, patikslinti šias normines 291 straipsnio sąvokas bei sureguliuoti ne tik *sienos perėjimą* bet ir kitus *sienos kirtimo* būdus, nebuvo sėkmingi, jie atmesti kaip pertekliniai, neatitinkantys BK normų sisteminės logikos. Todėl darytina išvada, kad egzistuojantis dalinis sąvokų su ES teisės aktais neatitikimas iš principo nėra esminis ar prieštaringas, o išsprendžiamas teisingo (sisteminio) teisės aiškinimo būdu.

2.1 Objektas

Atsakomybė už neteisėtą valstybės sienos perėjimą (291 straipsnis) reglamentuojama XLII Baudžiamojo kodekso skyriuje kartu su kitomis veikomis už nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus įstatymais saugomiems gėriams, priklausantiems tai pačiai rūšinei teisės saugomų objektų kategorijai, konkrečiai - valstybės *valdymo tvarkai*⁶⁴. Doktrinoje *valdymo tvarka* apibrėžiama kaip įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuota valstybės įgaliotų subjektų veikla, įgyvendinant valstybės politiką (Žižienė, 2022, p. 712). Neteisėtas valstybės sienos perėjimas ir yra tarp nusikaltimų *valdymo tvarkai*, nes valstybė, siekdama įgyvendinti savo socialinę politiką, nustato tam tikrą sienos kirtimo tvarką, kad socialinė sistema tinkamai funkcionuotų. Nereguliuojama migracija (be taisyklių) trukdytų ir darytų neįmanomą valstybės politikos tikslų pasiekimą, kitaip tariant griautų valdymą ir valdymo tvarką.

Nusikalstamos veikos *objektas* yra vienas iš nusikalstamos veikos sudėties elementų ir struktūrinių dalių, o teorijoje pažymima, kad objektas yra tai, į ką nukreipta nusikalstama veika, kam nusikalstama veika padaroma žala ar sukeliama žalos padarymo grėsmė (Švedas ir kt, 2019, p. 173). Kadangi BK 291 straipsnio 1 dalyje nurodyta nusikalstama veika – neteisėtu Lietuvos Respublikos valstybės sienos perėjimu – pažeidžiama įstatymais ir kitais teisės aktais

---

⁶⁴ XLII Baudžiamojo kodekso skyrius. Kitos šiame XLII BK skyriuje reglamentuojamos nusikalstamos veikos yra trečiųjų valstybių asmenų įdarbinimas (292/1 straipsniai), legalaus statuso įgijimas kitoje valstybėje (293 straipsniai), asmens subjektinių teisių realizavimas (294 straipsnis), disponavimas tarnybos paslaptimis ir jų apsauga (296, 297 straipsniai), žemės ribų nustatymas bei žemės gelmių tyrimai (298 straipsnis.) ir saugi laivyba (299 straipsnis).

nustatyta valstybės *valdymo tvarka* valstybės sienos režimo srityje, svarbu apibrėžti, kas yra ta šiame BK straipsnyje teisės saugoma vertybė, už kurios pažeidimus gręšia šiame straipsnyje įvardijama baudžiamoji atsakomybė. Šiuo konkrečiu atveju, 291 straipsniu reglamentuojamo nusikaltimo *objektas* – įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyta valstybės valdymo tvarka valstybės sienos režimo srityje (Milius, V., 2010, p. 478). Ji prisideda prie visuomenės saugumo, sveikatos, viešosios tvarkos ir tarptautinių santykių užtikrinimo. Taigi, yra svarbi distinkcija tarp *rūšinio* objekto (valdymo tvarkos) ir *tiesioginio* objekto (valdymo tvarkos valstybės sienos apsaugos srityje) (Žižienė, 2022, p. 712).

Valstybės sienos ir pasienio teisinius režimus, sienos kirtimo tvarką, pasienio kontrolės punktų veiklą, ir bendrai valstybės sienos apsaugos organizavimą reglamentuoja Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas. Valstybės sienos apsaugos priemonėmis siekiama užtikrinti, kad asmenys laikytųsi valstybės sienos teisinio režimo, pasienio kontrolės punktų veiklos taisyklių, užtikrintų kitus svarbius asmenų, visuomenės ir valstybės interesus pasienio kontrolės punktuose ir vietose, kur galioja pasienio teisinis režimas⁶⁵. Lietuvos Respublikos *valstybės siena* – tai linija ir šia linija einantis vertikalus paviršius, apibrėžiantis Lietuvos Respublikos teritorijos ribas sausumoje, žemės gelmėse, oro erdvėje, pasienio vandenyse, teritorinėje jūroje ir jos gelmėse⁶⁶, tuo tarpu *valstybės sienos kirtimas* - tai asmenų, transporto priemonių vykimas, daiktų, krovinių gabenimas per valstybės sieną⁶⁷. Teisėtam sienos kirtimui reikalinga pateikti galiojantį asmens tapatybės dokumentą,⁶⁸ ir vizą (išskyrus išimtis pagal ES sąrašus trečiųjų šalių, kurių piliečiams patekimui į Šengeno erdvę jų nereikia turėti), kurių neturėjimas sudaro pagrindą sienos perėjimą laikyti neteisėtu ir kaltininko veiksmus kvalifikuoti pagal 291 straipsnio 1 dalį (Milius, 2010, p. 481).

Objektyviai, BK 291 straipsnio 1 dalyje numatyta nusikalstamoji veika, užtraukianti baudžiamąją atsakomybę, padaroma *aktyviais* veiksmais, kuriais pažeidžiamas Lietuvos Respublikos sienos režimas, tad 1 dalies dispozicija yra *blanketinė*, o sprendžiant klausimą, ar asmuo perėjo valstybės sieną, teismai vadovaujasi Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo nuostatomis dėl valstybės sienos kirtimo tvarkos ir bendrųjų reikalavimų,

---

⁶⁵ LAT Nr. 2K-197-222/2020.

⁶⁶ LR valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 2 straipsnio 7 p., 2000 m. gegužės 9 d. Nr. VIII-166, Vilnius, aktuali teisės akto redakcija nuo 2022-02-01.

⁶⁷ LR valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 2 straipsnio 24 p., 2000 m. gegužės 9 d. Nr. VIII-166, Vilnius, aktuali teisės akto redakcija nuo 2022-02-01.

⁶⁸ LR valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 5 straipsnio 2 d ir 3d. Dėl supaprastintos sienos kirtimo tvarkos 6 straipsnis.

kurie numatyti įstatymo 5 straipsnyje (Milius, 2010, p. 479)⁶⁹. Valstybės sienos ir jos apsaugos ir UTPI yra pilnai įtrauktos visos reikalingos ES teisės nuostatos, susijusios su valstybės sienos kirtimu. Remiantis UTPI⁷⁰, užsieniečiams, atvykstantiems į Lietuvos Respubliką ir išvykstantiems iš jos, taikomos Šengeno sienų kodekso nuostatos, reglamentuojančios asmenų judėjimą per sienas. Pagal Šengeno sienų kodekso 5 straipsnio 3 dalį, valstybės narės pagal savo nacionalinę teisę įveda sankcijas už neleistiną išorės sienų kirtimą ne nustatytuose sienos perėjimo punktuose ir ne nustatytais jų darbo valandomis. To paties teisės akto 14 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad trečiosios šalies piliečiui, kuris neatitinka visų šiame teisės akte nustatytų atvykimo sąlygų, neleidžiama atvykti į valstybių narių teritorijas. Veika gali būti padaroma kertant sausumos, vandens ar oro sieną bet kuriomis priemonėmis ir būdais, neturint atitinkamo dokumento arba nors ir turint dokumentus, bet sieną pereinant nenustatytoje vietoje tiek iš Lietuvos Respublikos į kitą valstybę, tiek iš kitos valstybės į Lietuvos Respubliką⁷¹.

Taigi, 291 straipsnio 1 dalies dispozicijos *blanketiškumas* pasireiškia “dvigubai”, nes BK straipsnio sąvokoje “valstybės siena”⁷² referuota į Lietuvos Respublikos valstybės sienos režimą reguliuojantį įstatymą, o jame - į atitinkamus ES teisės aktus, konkrečiai - *Šengeno kodeksą*: valstybės sienos apsaugos įstatyme specifikuojamos sąvokos „išorės siena“, „vidaus siena“ [...], jos turi būti suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Reglamente (ES) Nr. 2016/399 (*Šengeno sienų kodeksas*). Atitinkamai yra su 291 straipsnio 1 dalyje minima sąvoka *neteisėtai* [valstybės sienos perėjimas]. Ši sąvoka detalizuota UTPI 10 straipsnyje, o jame vėlgi yra nuoroda į *Šengeno sienų kodeksą*. Baudžiamoji atsakomybė pagal BK 291 straipsnio 1 dalį nustatyta tik tais atvejais, kai pažeidžiamos saugomos valstybės sienos, t. y. tos, kurią laisvai pereiti draudžiama. [...] BK 291 straipsnio 1 dalis neapima vidinių Europos Sąjungos valstybės narių sienų kirtimo.⁷³ Taigi, pagal BK 291 straipsnio 1 dalį baudžiamoji atsakomybė atsiranda

---

⁶⁹ 5 straipsnis. Valstybės sienos kirtimo bendrieji reikalavimai:

1. Valstybės sieną sausumoje galima pereiti tik po patikrinimo pasienio kontrolės punkte.
2. Draudžiama išlaipinti arba įlaipinti į transporto priemonės žmones, iškrauti arba pakrauti prekes (daiktus) ir kitas vertybes, vykstant nuo valstybės sienos iki pasienio kontrolės punktų ar atgal.
3. Asmenys, kertantys valstybės sieną, privalo turėti ir pateikti patikrinimą atliekančių valstybės institucijų pareigūnams galiojančius asmens dokumentus, suteikiančius teisę pereiti valstybės sieną, transporto priemonės, gabenamų prekių (daiktų) ir kitų vertybių dokumentus.
4. Dokumentus, suteikiančius teisę kirsti valstybės sieną, nustato Lietuvos Respublikos įstatymai, Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys ir kiti teisės aktai.

⁷⁰ 5 straipsnio 1 dalimi.

⁷¹ Žr. LAT nutartį baudžiamojoje byloje Nr. 2K-127/2004.

⁷² BK 291 straipsnis: 1. d. Tas, kas neteisėtai perėjo Lietuvos Respublikos valstybės sieną, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

⁷³ LAT nutartis Baudžiamoji byla Nr. 2K-197-222/2020.

tam asmeniui, kuris neteisėtai perėjo Lietuvos Respublikos valstybės *išorinę sieną*, šis straipsnis ES vidaus sienų kirtimo neapima.

Rūšinis ir teisės normomis saugomas neteisėto valstybės sienos perėjimo veikos objektas – valdymo tvarka. Kaip tiesioginis veikos objektas 291 straipsnio atveju yra *valdymo tvarka valstybės sienos apsaugos srityje*. Pažymėtina, kad pagal BK 291 straipsnio 1 dalį baudžiamoji atsakomybė atsiranda tik už neteisėtą Lietuvos Respublikos valstybės *išorinės sienos* perėjimą.

2.2 Objektvieji požymiai

Nusikalstamos veikos *objektyvioji pusė* - tai požymių, apibūdinančių išorinę nusikalstamos veikos pusę, visuma: veika, padariniai, priežastinis ryšys tarp veikos ir padarinių, nusikalstamos veikos padarymo laikas, vieta, būdas, įrankiai, priemonės ir kitos aplinkybės, o iš visų šių požymių būtinasis požymis yra veika (Švedas ir kt, 2019 m. p. 201).

Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas (VSAĮ) numato bendruosius sienos kirtimo reikalavimus⁷⁴: 1. Valstybės sieną sausumoje galima pereiti tik po patikrinimo pasienio kontrolės punkte, 2. Draudžiama išlaipinti arba įlaipinti į transporto priemones žmones, iškrauti arba pakrauti prekes (daiktus) ir kitas vertybes, vykstant nuo valstybės sienos iki pasienio kontrolės punktų ar atgal, 3. Asmenys, kertantys valstybės sieną, privalo turėti ir pateikti patikrinimą atliekančių valstybės institucijų pareigūnams galiojančius asmens dokumentus, suteikiančius teisę pereiti valstybės sieną, transporto priemonės, gabenamų prekių (daiktų) ir kitų vertybių dokumentus, 4. Dokumentus, suteikiančius teisę kirsti valstybės sieną, nustato Lietuvos Respublikos įstatymai, Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys ir kiti teisės aktai. Įstatyme taip pat numatytas atskiras reglamentavimas sienos kirtimui laivais ir kitomis plaukiojimo priemonėmis, orlaiviais ir kitais skraidymo aparatais, gelbėjimo pajėgų ir technikos vykimui, LR ir užsienio kariuomenei. Taigi, valstybės sienos perėjimas kaip veika būtų sienos linijos kirtimas a) išvengiant patikrinimo pasienio kontrolės punkte, b) pateikiant suklastotą dokumentą, suteikiantį teisę kirsti valstybės sieną, c) paveikiant pasienio pareigūną, kad šis praleistų per sieną d) nesilaikant LR teisės aktais ir tarptautiniais susitarimais nustatytų specialių sienos kirtimo tvarkų. Nelaikoma, kad pažeista sienos kirtimo tvarka tais atvejais, jei

---

⁷⁴ Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas, 2000-05-09 VIII-1666.

įvyko nenumatytos aplinkybės - nelaimingas įvykis, avarija, stichinė nelaimė, grėsmė laivo (orlaivio) saugumui, sugedusių laivų buksyravimas, neatidėliotinos medicinos pagalbos suteikimas, išgelbėtų žmonių pristatymas arba kitos priverstinės priežastys⁷⁵.

Atkreiptinas dėmesys, kad (VSAĮ) naudojama terminija yra apie sienos kirtimą, o nagrinėjamas BK 291 straipsnis uždraudžia *neteisėtą sienos perėjimą*. Doktrinoje teigiama, kad *neteisėtas valstybės sienos perėjimas* gali būti įgyvendintas ivairiais būdais: asmeniui Lietuvos Respublikos valstybės sieną kertant neteisėtai, t.y. neturint dokumento, įgalinančio teisėtai kirsti sieną, turint suklastotą ar negaliojantį leidimą ar asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą, taip pat pereinant sieną nenustatytoje vietoje tiek iš vienos pusės, tiek iš kitos Lietuvos Respublikos valstybės sienos pusės (Žižienė, 2022, p. 716). Ir kasacinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad aptariama nusikalstama veika padaroma kertant sieną bet kuriomis priemonėmis ir būdais, neturint atitinkamo tai daryti leidžiančio dokumento, arba, nors ir turint dokumentus, bet sieną pereinant nenustatytoje vietoje tiek iš Lietuvos Respublikos pusės į kitą valstybę, tiek iš kitos valstybės į Lietuvos Respubliką⁷⁶. Kadangi 291 straipsnyje numatyta nusikaltimo sudėtis yra *formalioji*, nusikaltimas laikomas baigtu (ir nusikalstama veika įvykusia) nuo neteisėto sienos kirtimo momento, nepriklausomai nuo sienos kirtimo būdo (Žižienė, 2022, p. 714). Valstybės sienos kirtimo būdas (pėsčiomis, oro transportu ar kt.) šios veikos baigtumui ir veikai kvalifikuoti reikšmės neturi (Milius, 2010, p. 481). Esant *formaliai* veikų sudėčiai pavojingi *padariniai* nėra būtinas požymis.

Nors VSAĮ naudojamas terminas *sienos kirtimas*, o BK 291 straipsnyje numatytas *neteisėtas sienos perėjimas*, šio terminų neatitikimo nereikėtų sureikšminti, nes sienos perėjimas aiškinant teisę yra suprantamas plačiąja prasme, sienant kertant įvairiais būdais. Taipogi ir valstybės sienos perėjimo neteisėtumas gali įvykti bent keletu alternatyvių būdų – ar kertant sieną be dokumento, ar ne per nustatytus perėjimo ir kontrolės punktus, ar išvengiant patikros ir pan. Tiek sienos kirtimo būdas tiek neteisėtumo aspektas įgyvendinant veiką kvalifikacijai reikšmės neturi.

---

⁷⁵ Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas, 15 straipsnio 2 dalis.

⁷⁶ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-520/2012.

2.3 Subjektas ir kaltė

Nagrinėjant nusikalstamos veikos *subjektyviąją pusę* - vidinę pavojingo kėsینimosi, kuriuo pažeidžiami baudžiamojo įstatymo saugomi teisiniai gėriai, pasireiškimo pusę, svarbus yra pats asmuo – subjektas, atlikęs veiką. *Nusikalstamos veikos subjektas* – tai fizinis, pakaltinamas, įstatyme numatyto amžiaus sulaukęs asmuo (16 m.), padaręs nusikalstamą veiką. Subjektą apibūdinantys požymiai dažniausiai yra amžius ir pakaltinamumas (Švedas ir kt., 2019, p. 174).

Kalbant apie subjekto bruožus, pažymėtina, kad analizuojamo 291 straipsnio pirma dalis gali būti taikoma ir LR piliečiui ir užsieniečiui ir asmeniui be pilietybės – “tas, kas neteisėtai perėjo [...]”⁷⁷. Kai tuo tarpu antroji ir trečioji straipsnio dalys kalba apie atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindus “užsieniečiui, kuris neteisėtai atvyko [...]”, “užsienietis, kuris padarė [...], taigi, čia svarbu išsiaiškinti, kas patenka po šia sąvoka “užsienietis”, kurios apibrėžimo BK nėra. Pagal Užsieniečių teisinės padėties įstatymą, *užsienietis* – tai asmuo, kuris nėra Lietuvos Respublikos pilietis, neatsižvelgiant į tai, ar jis turi kurios nors užsienio valstybės pilietybę, ar neturi jokios⁷⁸. Į *užsieniečio* kategoriją nepatenks *Europos Sąjungos valstybės narės pilietis* – t.y. užsienietis, turintis vienos iš Europos Sąjungą sudarančių valstybių pilietybę⁷⁹, taip pat *kitas asmuo, kuris pagal Europos Sąjungos teisės aktus naudojami laisvo asmenų judėjimo teise*⁸⁰ Bendrijoje.

Tačiau į “užsieniečio” kategoriją pateks *prieglobsčio prašytojas* – užsienietis, kuris šio įstatymo nustatyta tvarka pateikė prašymą suteikti prieglobstį ir dėl kurio dar nėra priimtas galutinis sprendimas⁸¹ ir *prieglobsčio prašytojo šeimos nariai*⁸², taip pat *pabėgėliai*, t.y. tie užsieniečiai, kuriems šio Įstatymo nustatyta tvarka suteiktas pabėgėlio Lietuvos Respublikoje

---

⁷⁷ Tas, kas neteisėtai perėjo Lietuvos Respublikos valstybės sieną, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

⁷⁸ Užsieniečių teisinės padėties įstatymo 2 straipsnio p. 32.

⁷⁹ Užsieniečių teisinės padėties įstatymo 2 straipsnio p. 5.

⁸⁰ Pgl. Užsieniečių teisinės padėties įstatymo 2 str. p. 11¹, tai asmuo, kuris nėra Europos Sąjungos valstybės narės piliečio šeimos narys, bet yra sugyventinis, su kuriuo Europos Sąjungos valstybės narės pilietis pastaruosius 3 metus palaiko nuolatinius santykius, kurie tinkamai įrodomi dokumentais, taip pat asmuo, kuris yra išlaikomas Europos Sąjungos valstybės narės piliečio ar tvarko bendrą namų ūkį su Europos Sąjungos valstybės narės piliečiu arba kuriam dėl rimtų sveikatos priežasčių būtinai reikalinga asmeninė Europos Sąjungos valstybės narės piliečio priežiūra, jeigu tai tinkamai įrodoma dokumentais.

⁸¹ Užsieniečių teisinės padėties įstatymo 2 straipsnio p. 20.

⁸² Užsieniečių teisinės padėties įstatymo 2 straipsnio p. 22– situoktinis arba asmuo, su kuriuo prieglobsčio prašytojas yra sudaręs registruotos partnerystės sutartį, šių porų arba vieno iš jų nesusituokę nepilnamečiai vaikai (įvaikiai, nepaisant to, ar jie įvaikinti pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus), taip pat nesusituokusio nepilnamečio prieglobsčio prašytojo tėvas (įtėvis), motina (įmotė) (toliau – tėvas, motina) ar globėjas (rūpintojas), jeigu šeiminiai santykiai jau buvo kilmės valstybėje ir prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimo metu šeimos nariai yra Lietuvos Respublikos arba šio Įstatymo IV skyriaus antrojo skirsnio įgyvendinimo tikslais – kitos Europos Sąjungos valstybės narės teritorijoje.

statusas⁸³. Pagal UTPI, į subjektų kategoriją nepatektų dar neturintis 16 m. *nepilnametis užsienietis*⁸⁴ ir jaunesnis nei 16 m. *nelydimas nepilnametis užsienietis*⁸⁵ taip pat *pažeidžiamas asmuo*⁸⁶, jei jis dar nėra sulaukęs 16 m. ar/ir turintis psichikos ir elgesio sutrikimų (pakaltinamumo klausimas).

Kalbant apie nusikalstamos veikos *subjektyviąją pusę* – tai yra požymių, apibūdinančių vidinę nusikalstamos veikos pusę, visuma: kaltė, tikslas ir motyvas. Motyvai ir tikslai 291 straipsnyje numatyti veikai nėra būtini subjektyvieji požymiai ir neturi reikšmės šio nusikaltimo kvalifikavimui (Žižienė, 2022, p. 714).

Tai sietina su *formaliąja* šios veikos sudėtimi. Taigi, šiai veikai svarbiausias požymis yra kaltė. Remiantis BK 2 straipsniu, *kaltė* – tai asmens psichinis santykis su daroma veika ir jos padariniais ir ji yra būtinas kiekvienos nusikalstamos veikos subjektyvusis požymis: “asmuo atsako pagal baudžiamąjį įstatymą tik tuo atveju, jeigu jis yra kaltas padaręs nusikalstamą veiką ir tik jeigu veikos padarymo metu iš jo galima buvo reikalauti įstatymus atitinkančio elgesio”⁸⁷. Nagrinėjamo straipsnio kontekste, pažymėtina, kad baudžiamoji atsakomybė asmeniui pagal šį straipsnį gali kilti tik tada, kai asmuo veikia *tiesiogine tyčia*, t.y. kai asmuo suvokia, kad valstybės sieną jis kerta neteisėtai, pažeisdamas teisės aktų nustatytą tvarką, neturėdamas reikalingų dokumentų ar ne nustatytoje vietoje, ir nori (siekia) taip veikti⁸⁸.

Verta apžvelgti teismų praktiką, susijusią su atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal šį straipsnį ypatumais. 291 straipsnio 2 ir 3 dalyse numatyti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindai – jei užsienietis a) atvyko į Lietuvos Respubliką turėdamas tikslą pasinaudoti prieglobsčio teise (2 dalis) ir b) jei turi tikslą iš Lietuvos Respublikos teritorijos neteisėtai pereiti į trečiąją valstybę (3 dalis), tuomet šio straipsnio nuostatos numato, kad asmuo nustatyta tvarka išsiunčiamas į valstybę, iš kurios teritorijos jis neteisėtai perėjo Lietuvos Respublikos sieną, arba į valstybę, kurios pilietis jis yra⁸⁹.

---

⁸³ Užsieniečių teisinės padėties įstatymo 2 straipsnio p. 18.

⁸⁴ Užsieniečių teisinės padėties įstatymo 2 straipsnio 16 ir 16¹ punktai. Įstatyme nepilnametis užsienietis reiškia kaip 18 metų nesukakęs užsienietis, o baudžiamosios teisės prasme mums svarbu 16 m. amžius.

⁸⁵ nepilnametis užsienietis, kuris atvyko į Lietuvos Respubliką be tėvų ar kitų teisėtų atstovų arba kuris, atvykęs į Lietuvos Respubliką, liko be jų tol, kol tie asmenys pradeda juo veiksmingai rūpintis.

⁸⁶ Užsieniečių teisinės padėties įstatymo 2 straipsnio p. 18² *pažeidžiamas asmuo*, tai asmuo, turintis specialiųjų poreikių (pavyzdžiui, nepilnametis, neįgalusis, vyresnis negu 75 metų asmuo, nėščia moteris, vieniši tėvas ar motina, auginantys nepilnamečių vaikų, psichikos ir elgesio sutrikimų turintis asmuo, prekybos žmonėmis auka arba asmuo, kuris buvo kankintas, išprievartautas ar patyrė kitokių sunkių psichologinių, fizinį ar seksualinį smurtą).

⁸⁷ BK 2 straipsnio 3 p.

⁸⁸ Jei asmuo kerta sieną dėl neatsargumo, jam gali būti taikoma administracinė atsakomybė pagal ANTK 537 straipsnis.

⁸⁹ 2. Nuo baudžiamosios atsakomybės pagal šio straipsnio 1 dalį atleidžiamas užsienietis, kuris neteisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką turėdamas tikslą pasinaudoti prieglobsčio teise. 3. Užsienietis, kuris padarė šio straipsnio 1

Vienas svarbus aspektas yra tas, kad šioje teisės normoje - 291 straipsnio 2 dalyje tiesiogiai nurodyta, kad, nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiamas gali būti tik asmuo, padaręs nusikalstamą veiką, nurodytą BK 291 straipsnio 1 dalyje - neteisėtai perėjęs Lietuvos Respublikos valstybės sieną, ir/ar kuriam inkriminuotas BK 291 straipsnio 1 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos padarymas. Tokią išvadą pagrindžia teismų praktika⁹⁰. Tačiau teismų praktikoje yra pasitaikę atvejų, kai teismai asmenis atleido nuo baudžiamosios atsakomybės, vadovaujantis BK 291 straipsnio 2 dalimi, už kitų nusikalstamų veikų, tarp jų ir už BK 300 straipsnio 2 dalyje nurodytos veikos, padarymą. Pasak LAT - tai prieštarauja imperatyviosioms įstatymo normoms, todėl yra neteisėta ir nepagrįsta⁹¹. LAT pažymi, kad pagal kitų BK specialiosios dalies straipsnių, nustatančių galimybę asmenį atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės, nuostatas nuo baudžiamosios atsakomybės taip pat atleidžiamas tik tas asmuo, kuris padarė toje teisės normoje nurodytą nusikalstamą veiką⁹². Teismo sprendimas atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal BK 291 straipsnio 2 dalį, remiantis teismų praktika⁹³ bei gramatiniu ir loginiu šios teisės normos aiškinimu, turi būti pagrįstas įsitikinimu, kad toks asmuo kaltas padaręs BK 291 straipsnio 1 dalyje nurodytą nusikalstamą veiką⁹⁴. Pvz. jei užsieniečiui, Sirijos piliečiui, inkriminuojama 300 straipsnio 2 dalyje numatyta veika – disponavimas suklastotu asmens tapatybės dokumentu, jis negali būti atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal 291 straipsnio 2 dalyje⁹⁵. Taigi, šis užsieniečio atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės dėl neteisėto Lietuvos valstybės sienos kirtimo galimas ir galioja tik šio straipsnio apimtyje.

Kitas svarbus su atleidimu nuo baudžiamosios atsakomybės susijęs aspektas yra tas, kad BK 291 straipsnyje nurodyta veika yra susijusi su Lietuvos Respublikos tarptautiniais įsipareigojimais (Milius, 2010, p. 478). Tad, sprendžiant kvalifikavimo ir (ar) baudžiamosios atsakomybės klausimą, šio BK straipsnio taikymas bei aiškinimas yra glaudžiai susijęs ir su tarptautiniais teisės aktais⁹⁶. Kaip ir kitos ES valstybės narės savo nacionaliniuose įstatymuose, Lietuva nustatė atsakomybę už nelegalią migraciją, nes tokia pareiga nustatyta 2002 m.

---

dalyje numatytą veiką turėdamas tikslą iš Lietuvos Respublikos teritorijos neteisėtai pereiti į trečiąją valstybę, atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal šio straipsnio 1 dalį, jeigu jis nustatyta tvarka išsiunčiamas į valstybę, iš kurios teritorijos neteisėtai perėjo Lietuvos Respublikos valstybės sieną, arba į valstybę, kurios pilietis jis yra.

⁹⁰ Pvz. Klaipėdos apygardos teismo 2016 m. birželio 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-90-382/2016.

⁹¹ LAT nutartis Baudžiamoji byla Nr. 2K-197-222/2020.

⁹² LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-379/2013.

⁹³ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-261-489/2018.

⁹⁴ LAT nutartis Baudžiamoji byla Nr. 2K-197-222/2020.

⁹⁵ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-197-222/2020.

⁹⁶ Ženevos konvencija, žr. išaiškinimą LAT nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-197-222/2020.

lapkričio 28 ES direktyvoje 2002/90/EB, apibrėžiančioje padėjimą neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi, ir pamatiniame sprendime 2002/946/TVR dėl bausmių sistemos stiprinimo užkertant kelią neteisėtam įvažiavimui, tranzitui ir apsigyvenimui valstybės narėse⁹⁷. Tuo tarpu 1951 m. Ženevos konvencija dėl pabėgėlių statuso ir 1967 m. Niujorko protokolas dėl pabėgėlių statuso, nustato valstybėms, šios konvencijos dalyvėms, pareigą nacionaliniuose įstatymuose įtvirtinti pabėgėlių apsaugą, *inter alia* tik tam tikrais atvejais jų apsaugą nuo baudžiamojo persekiojimo. Pabėgėlių⁹⁸ apsauga (statusas, teisės, pareigos, garantijos ir pan.) po konvencijos ratifikavimo 1997 m. reglamentuota UTPĮ⁹⁹, o ES teisyne pabėgėlių apsaugos nuostatos atspindėtos Dublino III reglamente.

BK 291 straipsnio 2 daliai taikyti esminę reikšmę turi *subjektyvusis elementas* – asmens siekis gauti *prieglobstį* Lietuvoje, apie jį sprendžiama iš objektyvių neteisėtai Lietuvos valstybės sieną perėjusio asmens veiksmų: kreipimosi į įgaliotas LR institucijas su prašymu suteikti prieglobstį (Milius, 2010, p. 483). Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės galimas tada, kai užsienietis turi tikslą pasinaudoti prieglobsčio teise ir jis padaro BK 291 straipsnio 1 dalyje nurodytą nusikalstamą veiką. Tuomet pritaikoma BK 291 straipsnio 2 dalis. Ženevos konvencijos 31 straipsnyje įtvirtinta nuostata neskirti nuobaudų už neteisėtą įvažiavimą ar neteisėtą buvimą susitariančiosios valstybės teritorijoje pabėgėliams, kurie, atvykę iš teritorijos, kur jų gyvybei ar laisvei grėsė pavojus, įvažiuoja į šių šalių teritoriją arba yra joje be leidimo, jeigu jie patys *nedelsdami*¹⁰⁰ prisistato valdžios institucijoms ir išsamiai paaiškina savo neteisėtą įvažiavimą ar buvimą. Šia konvencija nustatyta apsauga pabėgėliams, atvykstantiems ir (ar) esantiems valstybių teritorijose, pažeidžiant nustatytą tvarką, neturint leidimo ir pan. Įgyvendinant 1951 m. Konvencijos 31 straipsnio 1 dalį, Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 70 straipsnyje, nustatyta, kad prieglobsčio prašytojui, neteisėtai atvykusiam į Lietuvos Respublikos teritoriją iš valstybės, kurioje jo gyvybei ar laisvei gresia pavojus, atsakomybė už neteisėtą atvykimą ir buvimą Lietuvos Respublikoje netaikoma, jeigu jis *nedelsdamas* prisistato kompetentingoms Lietuvos Respublikos institucijoms ar įstaigoms ir išsamiai paaiškina

⁹⁷ Europos Sąjungos Tarybos 2002 m. lapkričio 28 direktyva 2002/90/EB ir Europos Sąjungos Tarybos 2002 m. lapkričio 28 d. pagrindų sprendimas (2002/946/TVR).

⁹⁸ Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 punkte numatyta, kad pabėgėlis yra asmuo, kuris dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojamam dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių įsitikinimų yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba bijo naudotis tos šalies gynyba. Žr. Ženevos konvenciją.

⁹⁹ Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties, Valstybės žinios, 2004-04-30, Nr. 73-2539.

¹⁰⁰ Dėl sąvokos „nedelsiant“ reikšmės, žr. Klaipėdos apygardos teismo baudžiamąją bylą Nr. 1A-183-651/2022.

priežastis, dėl kurių jis neteisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką arba neteisėtai yra Lietuvos Respublikos teritorijoje¹⁰¹.

Konvencijoje nėra numatyta, kad pabėgėlis turi teikti prašymą dėl pabėgėlio statuso suteikimo pirmoje saugioje valstybėje, todėl asmuo gali siekti nuvykti į norimą šalį (tranzitu per kitas valstybes) ir ten prašyti prieglobsčio. LAT yra nurodęs, kad netgi tais atvejais, kai pareiškėjas tyčia vengia pateikti prašymą, pavyzdžiui, todėl, kad norėtų prašyti prieglobsčio kitoje valstybėje, kurioje apsistoję jo giminaičiai arba draugai, šis delsimas nebūtinai rodo, kad pareiškėjo poreikis gauti tarptautinę apsaugą yra nepagrįstas.¹⁰² Pažymėtina, kad Konvencijos sąvoka „nedelsiant“ yra santykinė ir priklauso nuo konkrečių aplinkybių, [...] ji neturi būti aiškinama kaip griežtas reikalavimas laiko atžvilgiu, atsižvelgiant į ypatingą prieglobsčio prašytojų padėtį, kaip antai neteisingą supratimą, klaidingus kontrabandininkų patarimus, traumos poveikį, kalbos problemas, informacijos trūkumą, nesaugumo, nepasitikėjimo ir baimės jausmą, buvusią bendravimo su valstybės institucijomis (pareigūnais) patirtį.¹⁰³

Jei užsienietis, kirsdamas valstybės sieną, padaro *ir kitą* nusikalstamą veiką, jis negali būti atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, remiantis Konvencijos 2 straipsniu (Milius, 2010, p. 483). Taip pat, jei nustatoma, kad asmens prašymas suteikti prieglobstį Lietuvoje yra pateiktas tik siekiant išvengti baudžiamosios atsakomybės pagal 291 straipsnio 1 dalį ir realiai tokio prieglobsčio nesiekiant, toks asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už neteisėtą sienos perėjimą.¹⁰⁴

Yra atvejų, kai atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės susijęs su tarptautinės teisės taikymu ir yra paremtas būtinuoju reikalingumu. Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-217-628/2021, kurioje spręstas Sirijos piliečio, atskridusio iš Graikijos ir pateikusio akivaizdžiai netikrą asmens tapatybės dokumentą Vilniaus oro uoste, kaltės klausimą pagal 291 straipsnio 1 dalį ir 300 straipsnio 2 dalį. Teismo kolegija nusprendė, kad kaltinime aprašytus neteisėtus veiksmus L. F. padarė veikdamas būtiną reikalingumo situacijoje, kuri šalina baudžiamąją atsakomybę, todėl baudžiamoji byla L. F. atžvilgiu nutraukiama. [vadovaujantis BK 31 straipsnio 1 dalimi]. Kartu pažymima, kad Lietuvos prisiimti tarptautiniai įsipareigojimai suteikia pagrindą tokiai teismo išvadai bei

---

¹⁰¹ LAT nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-263/2010, Nr. 2K-22-303/2021, Nr. 2K-145-495/2021 ir kt.

¹⁰² LAT nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-217-628/2021.

¹⁰³ LAT nutartis baudžiamojoje byla Nr. 2K-217-628/2021. Joje referuojama į JTVPK 2017 m. kovo 15 d. apskritojo stalo išvadų dėl nebaudimo už neteisėtą atvykimą ir buvimą: 1951 m. Pabėgėlių konvencijos 31 straipsnio aiškinimo ir taikymo, santrauka, 16 punktą.

¹⁰⁴ Ibid.

leidžia teigti, jog L. F. savo veiksmais sukėlė grėsmę proporcingai mažiau vertingiems teisiniams gėriams nei tie, kurie būtų pažeisti jo kilmės valstybėje¹⁰⁵.

Kaip matome, vienas iš neteisėto sienos perėjimo būdų yra pasinaudojant suklastotu dokumentu. BK yra ir atskiras straipsnis, numatantis atsakomybę už dokumentų suklastojimą ir naudojimą – 300 straipsnis¹⁰⁶. Teismų praktikoje kvalifikuojant neteisėto sienos perėjimo per valstybės sieną veiką pasitaiko situacijų kai teismui būna nelengva teisingai kvalifikuoti – pagal įrodymus atskirti 291 ir 300 straipsnių sudėtis arba konstatuoti veikų sutaptį. Tuo atveju, jei trečiosios šalies pilietis pereina *išorinę* Lietuvos Respublikos valstybės sieną, pateikdamas suklastotus dokumentus, suteikiančius teisę kirsti valstybės sieną (pasą, leidimą, vizą ir pan.), jo veika kvalifikuojama kaip BK 291 straipsnio 1 dalyje ir 300 straipsnyje (atitinkamoje dalyje) nurodytų nusikalstamų veikų sutaptis¹⁰⁷. Atkreiptinas dėmesys, kad BK 300 ir 291 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų *objektai* skiriasi. Neteisėtai disponuojant suklastotu dokumentu pažeidžiama specifinė tvarka, susijusi su teisėtai apyvartoje esančio dokumento naudojimu, o neteisėtai pereinant valstybės sieną, pažeidžiama įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyta valstybės valdymo tvarka valstybės sienos kirtimo režimo srityje. Tuomet, kai užsienio pilietis neteisėtai pereina Lietuvos Respublikos valstybės sieną, pateikdamas suklastotą ar netikrą dokumentą, suteikiantį teisę kirsti Lietuvos Respublikos valstybės sieną, atitinka kitos nusikalstamos veikos, nurodytos BK 300 straipsnio 1 ar 2 dalyje, požymius; tokiu atveju jei asmuo pereina Lietuvos Respublikos *išorinę* sieną – veika kvalifikuojama ir pagal BK 291 straipsnio 1 dalį, jei tik vidinę – pagal BK 291 straipsnio 1 dalį nekvalifikuojama¹⁰⁸.

---

¹⁰⁵ Vilniaus apygardos teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-217-628/2021.

¹⁰⁶ BK 300 straipsnis. Dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu:

1. Tas, kas pagamino netikrą dokumentą, suklastojo tikrą dokumentą arba žinomai netikrą ar žinomai suklastotą tikrą dokumentą laikė, gabenė, siuntė, panaudojo ar realizavo, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

2. Tas, kas pagamino netikrą asmens tapatybės kortelę, pasą, vairuotojo pažymėjimą ar valstybinio socialinio draudimo pažymėjimą arba suklastojo tikrą asmens tapatybės kortelę, pasą, vairuotojo pažymėjimą ar valstybinio socialinio draudimo pažymėjimą, arba žinomai netikrą ar žinomai suklastotą tikrą asmens tapatybės kortelę, pasą, vairuotojo pažymėjimą ar valstybinio socialinio draudimo pažymėjimą laikė, gabenė, siuntė, panaudojo ar realizavo, baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki ketverių metų.

3. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 ar 2 dalyje numatytas veikas, jeigu dėl to buvo padaryta didelė žala, arba pagamino didelį kiekį netikrų asmens tapatybės kortelių, pasų, vairuotojo pažymėjimų ar valstybinio socialinio draudimo pažymėjimų, arba suklastojo didelį kiekį tikrų asmens tapatybės kortelių, pasų, vairuotojo pažymėjimų ar valstybinio socialinio draudimo pažymėjimų, arba žinomai netikrą ar žinomai suklastotą tikrą didelį kiekį asmens tapatybės kortelių, pasų, vairuotojo pažymėjimų ar valstybinio socialinio draudimo pažymėjimų laikė, gabenė, siuntė, panaudojo ar realizavo, baudžiamas laisvės atėmimu iki šešerių metų.

4. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

¹⁰⁷ Kauno apygardos teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-339-397/2017.

¹⁰⁸ Kauno apygardos teismo nutartis baudžiamojoje byla Nr. 1A-290-923/2022.

LAT 2020 m. lapkričio 5 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-197-222/2020 pažymėjo, kad netikro dokumento pateikimas patenkant į kitą valstybę atitinka Ženevos konvencijos 31 straipsnio 1 dalyje numatytą „neteisėtą įvažiavimą“. Šiuo atveju neteisėtas įvažiavimas nėra siejamas su vidinių ar išorinių Europos Sąjungos sienų kirtimu (teisėtu ar neteisėtu), o svarbus pats atvykimo į šalį neteisėtumas, taip pat asmens ketinimai prašyti prieglobsčio ir grėsmė jo kilmės šalyje.

Taigi, neteisėto vastybės sienos perėjimo veikos subjektyviajai pusei atsiskleisti svarbiausias požymis yra kaltė, nes motyvai ir tikslai kvalifikavimui reikšmės neturi. Dėl formalios sudėties, ši veika gali būti padaroma tik tiesiogine tyčia. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal 291 straipsnio 2 dalį gali būti pritaikomas tik tada jei subjektui inkriminuojamas veikos padarymas pagal pirmą šio straipsnio dalį, bet ne už kitas BK numatytas veikas (pavyzdžiui ne už dokumento klastojimą 300 straipsnį). Kadangi veika yra susijusi su Lietuvos Respublikos tarptautiniais įsipareigojimais, jos normų taikymas glaudžiai susijęs su tarptautiniais ir ES teisės aktais: vieni jų, kaip ES Tarybos direktyva 2002/90/EB ir pamatinis sprendimas 2002/946/TVR, numato bausmes už padėjimą neteisėtai atvykti į Šengeno erdvę ir bendrai skirti kovoti su neteisėtu įvažiavimu, tuo tarpu kiti – kaip Ženevos konvencija ir Niujorko 1967 m. protokolas, įpareigoja konvencijos dalyves nacionaliniuose įstatymuose įtvirtinti pabėgėlių apsaugą. Taigi, tiek BK normos, tiek jų taikymas turi atitikti ir neprieštarauti tarptautiniams susitarimams ir ES teisei. Padaręs 291 straipsnio 1 dalies veiką subjektas, siekiantis gauti prieglobstį Lietuvoje, turėtų *nedelsdamas* prisistatyti valdžios institucijoms, tuomet jis gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal 2 dalį, tačiau pažymėtina, kad sąvoka *nedelsiant* yra santykinė ir negali būti griežtai taikoma laiko atžvilgiu. *Būtinojo reikalingumo* institutas taip pat šalina baudžiamąją atsakomybę.

3. Neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną sudėties analizė (BK 292 straipsnis)

3.1 Neteisėtą asmenų gabenimą per valstybės sieną reglamentuojančio BK 292 straipsnio genezė

BK 292 straipsnio 1 dalyje reglamentuojama baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą žmonių a) *gabenimą per Lietuvos Respublikos valstybės sieną* arba b) už neteisėtai valstybės sieną perėjusio užsieniečio *gabenimą* ir c) *slėpimą* Lietuvos Respublikos teritorijoje, 2 ir 3 dalyse - šias veikas kvalifikuojantys požymiai (*savanaudiškos paskatos, pavojaus asmens gyvybei sukėlimas, veikos organizavimas*), o 4 dalyje numatoma atsakomybė juridiniam asmeniui, bei nenumatoma jokių atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės už straipsniu reglamentuojamas veikas pagrindų¹⁰⁹.

Lietuvoje pagal šį straipsnį 2018 m. buvo pradėti 18 ikiteisminių tyrimų (iš jų 8 kvalifikuoti kaip sunkūs ir labai sunkūs nusikaltimai), 2019 m. – 19 (iš jų 5 kvalifikuoti kaip sunkūs ir labai sunkūs nusikaltimai), 2020 m. – 14 (iš jų 8 kvalifikuoti kaip sunkūs ir labai sunkūs nusikaltimai), 2021 m. – 64 (iš jų 26 kvalifikuoti kaip sunkūs ir labai sunkūs nusikaltimai), 2022 m. – 173 (iš jų 103 kvalifikuoti kaip sunkūs ir labai sunkūs nusikaltimai) (Žr. priedą Nr. 2). Taigi, šių nusikalstamų veikų statistika yra auganti, 2020-2022 m. užregistruotų nusikaltimų skaičiai padidėja apie 3 - 4 kartus. Vadovaujantis BK 11 straipsniu, veikos, nurodytos BK 292 straipsnio 1 dalyje, priskiriamos prie apysynkių nusikaltimų, o nurodytos to paties straipsnio 2 dalyje prie sunkių nusikaltimų.

Įgyvendinant ES teisės aktus - Tarybos pagrindų sprendimą 2002/946/TVR dėl bausmių sistemos stiprinimo siekiant užkirsti kelią padėjimui neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi, kuriuo siekiama kovoti su nelegalia imigracija, nelegaliu įdarbinimu, prekyba žmonėmis ir seksualiniu vaikų išnaudojimu ir Tarybos direktyvą 2002/90/EB, kurios tikslas — pateikti padėjimo nelegaliai imigracijai apibrėžimą ir tuo padaryti veiksmingesnį pamatinio

---

¹⁰⁹ BK 292 straipsnis. Neteisėtas žmonių gabenimas per valstybės sieną 1. Tas, kas neteisėtai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturintį užsienietį arba neteisėtai valstybės sieną perėjusį tokį užsienietį gabeno ar slėpė Lietuvos Respublikos teritorijoje, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki šešerių metų.

2. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytas veikas dėl savanaudiškų paskatų, arba jeigu tai sukėlė pavojų asmens gyvybei, baudžiamas laisvės atėmimu iki aštuonerių metų.

3. Tas, kas organizavo šio straipsnio 1 dalyje numatytas veikas, baudžiamas laisvės atėmimu nuo ketverių iki dešimties metų.

4. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo. 2004 12 22 įstatymu Nr. X-61 (nuo 2004 12 31, Žin., 2004, Nr. 188-6995).

sprendimo 2002/946/TVR įgyvendinimą, kad šiam nusikaltimui būtų užkirstas kelias¹¹⁰. 2004 m. gruodžio 22 d. priimti atitinkami pakeitimai Lietuvos Baudžiamojo kodekso 292 straipsniui, įtraukiant į normų formuluotes naujus kvalifikacinius požymius, kurie realiai ir esmingai keitė baudžiamosios atsakomybės turinį (Žr. priedą Nr. 5)¹¹¹. Pagal direktyvos 1 straipsnį, kiekviena valstybė narė turi įteisinti atitinkamas sankcijas: a) tam, kas iš anksto apgalvotai padeda asmeniui, kuris nėra valstybės narės pilietis, atvykti į valstybės narės teritoriją arba per ją vykti tranzitu pažeidžiant tos valstybės įstatymus dėl užsieniečių atvykimo arba jų vykimo tranzitu; b) tam, kas dėl finansinės naudos iš anksto apgalvotai padeda asmeniui, kuris nėra valstybės narės pilietis, apsigyventi valstybės narės teritorijoje pažeidžiant tos valstybės įstatymus dėl užsieniečių gyvenimo.

BK 292 straipsnio 1 dalis 2004 m. nebuvo keista, manant kad ji atitinka ES direktyvos nuostatas¹¹²: 1. Tas, kas neteisėtai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną *gabeno* nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturintį užsienietį arba neteisėtai valstybės sieną perėjusį tokį užsienietį *gabeno ar slėpė* Lietuvos Respublikos teritorijoje, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki šešerių metų¹¹³. Straipsnis papildytas nauja 2 dalimi, kurioje numatyta atsakomybė už 1 straipsnio dalyje numatytas veikas (1 pagrindinė ir 2 alternatyvios veikos) dėl *savanaudiškų paskatų*, arba jeigu tai sukėlė *pavojų asmens gyvybei*. Direktyva (2002/90/EB) valstybėms narėms paliko diskreciją, remiantis savo nacionaline teise ir praktika, nuspręsti netaikyti sankcijų už šio straipsnio 1 dalies a) punkte apibrėžtą veiką tais atvejais, kai ta veika yra siekiama suteikti tam asmeniui humanitarinę pagalbą¹¹⁴, tačiau į LR įstatymus šios nuostatos kol kas nebuvo perkeltos. Naujoje straipsnio redakcijoje išliko atsakomybė juridiniam asmeniui¹¹⁵. Lyginant direktyvos 1 straipsnio nuostatų terminiją ir BK

---

¹¹⁰ Ši direktyva įpareigojo valstybes nares¹¹⁰ numatyti sankcijas už: 1. iš anksto apgalvotą padėjimą asmeniui, kuris nėra valstybės narės pilietis, atvykti į valstybės narės teritoriją arba per ją vykti tranzitu pažeidžiant tos valstybės įstatymus dėl užsieniečių atvykimo arba jų vykimo tranzitu; 2. dėl finansinės naudos iš anksto apgalvotą padėjimą asmeniui, kuris nėra valstybės narės pilietis, apsigyventi valstybės narės teritorijoje pažeidžiant tos valstybės įstatymus dėl užsieniečių gyvenimo.

¹¹¹ Direktyvos (2002/90/EB) 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės narės įstatymais ir kitais teisės aktais įteisina nuostatas, būtinas, kad šios direktyvos būtų pradėta laikytis nuo 2004 m. gruodžio 5 d., todėl įgyvendinant jas buvo pakeistas BK 292 straipsnis. Priima 2004 m. gruodžio 22 d. Baudžiamojo kodekso įstatymo Nr. X-61 redakcija.

¹¹² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 292 straipsnio pakeitimo ir priedo papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, prieiga per internetą: <https://eseimas.lrs.lt/rs/legalact/TAK/TAIS.245267/>, žiūrėta 2022-04-20 [interaktyvus]

¹¹³ Nr. X-61, 2004-12-22, Žin., 2004, Nr. 188-6995 (atnaujinta redakcija 2004-12-31).

¹¹⁴ Antra direktyvos 1-o straipsnio dalis. ES direktyva Nr. 2002/90/EB apibrėžianti padėjimą neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi.

¹¹⁵ Direktyvos įžanginėje preambulėje kalbama ir apie juridinių asmenų atsakomybės nustatymą.

292 straipsnio 1 dalies terminus galima konstatuoti tam tikrus semantinius sąvokų neatitikimus, jie susiję su terminais, apibūdinančiais “veiksmus”, “gabenamą asmenį” ir “teritoriją”.

BK 292 straipsnis	ES direktyva Nr. 2002/90/EB
Lietuvos Respublikos valstybės sieną , Lietuvos Respublikos teritorijoje	valstybės narės teritoriją , valstybės narės teritorijoje
nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturintį užsienietį	asmeniui, kuris nėra valstybės narės pilietis
gabeno	iš anksto apgalvotą padėjimą [...] atvykti , vykti tranzitu
slėpė	Padėjimą apsigyventi

Kaip matome, darant lyginamąją BK 292 straipsnio ir ES direktyvos naudojamos terminologijos Nr. 2002/90/EB analizę, atsiskleidžia tam tikrų pagrindinių sąvokų apimties skirtumai. BK 292 straipsnis operuoja *užsieniečio* sąvoka, kuris neturi nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje. Pagal Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 1 straipsnio 32 dalį *užsienietis* apibrėžiamas kaip „<...> asmuo, kuris nėra Lietuvos Respublikos pilietis, neatsižvelgiant į tai, ar jis turi kurios nors užsienio valstybės pilietybę, ar neturi jokios“.

Kadangi direktyvos 1 straipsnio 1 b) punktas įpareigojo valstybes nares numatyti sankciją už *dėl finansinės naudos* iš anksto apgalvotą *padėjimą* asmeniui, kuris nėra valstybės narės pilietis, *apsigyventi valstybės narės teritorijoje* pažeidžiant tos valstybės įstatymus dėl užsieniečių gyvenimo, BK naudojama sąvoka *slėpė* gali būti traktuotina kiek dviprasmiškai, nes gali atrodyti, kad 292 straipsnyje vartojami terminai *gabenti* ir *slėpti* suponuoja labiau fizinį užsieniečio gabenimą ir slėpimą. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad 2004 m. derinant BK 292 straipsnio nuostatas su direktyva nuspręsta, kad vienas iš 292 straipsnio 1 dalyje nusikaltimo sudėties požymių – *užsieniečio slėpimas* Lietuvos Respublikos teritorijoje – semantiškai yra *platesnis* už direktyvos 1 straipsnio 1 b) punkte nurodytą „padėjimą asmeniui apsigyventi valstybės narės teritorijoje“, todėl šiuo aspektu BK nebuvo pakeistas¹¹⁶.

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 292 straipsnio pakeitimo ir priedo papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, 2004 m. lapkričio 16 d., Nr. XP-9. Overall report on the transposition of Facilitators' Package Specific Contract N Home/2013/EIFX/FW/1017: The documents related to the adoption of the amendment to Article 292 of CC (VIII-1968) in order to comply with the Directive 2002/90/EC and Framework Decision 2002/946/JHA and the explanatory note No XP-9 of the Minister of the Interior of the Republic of Lithuania of 16 November, 2004 on the amendment of Article 292 of CC (VIII-1968) foresees that one of the constituent criteria

2014 m. patvirtintose *Lietuvos migracijos politikos gairėse* atkreiptas dėmesys, kad užsieniečių neteisėtos migracijos iš trečiųjų šalių pavojus Lietuvai nesilpnėja, nes sudėtingėja migracijos formos, kuomet bandant patekti į Lietuvą arba per jos teritoriją į kitas valstybes nares naudojamos teisinėmis spragomis – vizų išdavimo (apgaulės būdu), šeimų susijungimo (fiktyvios santuokos), savarankiško verslo steigimo ir plėtros (fiktyvios įmonės), darbo pagal sutartį (nelegalus darbas) ir kt. (2014 m. sausio 24 d. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 29). Gairių 22.3.5. punkte teigiama, kad būtina „tobulinti teisės aktus, nustatančius asmenų, organizuojančių trečiųjų šalių piliečių neteisėtą atvykimą (gabenimą) į Lietuvos teritoriją ir kartu – į Šengeno erdvę, atsakomybę, užsieniečių atsakomybę už užsieniečių teisinę padėtį reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus“.

Galima kelti klausimą, ar 2004 m. padaryti vieninteliai straipsnio pakeitimai atitinka šių dienų kovos su neteisėtos migracijos apraiškomis realijas tokias, kaip pavyzdžiui fiktyvių įmonių steigimas tikslu jas perduoti užsieniečiui iš anksto žinant apie tariamai teisėtą pagrindą įgyti teisę atvykti į šalį ir laikinai gyventi joje, arba fiktyvų trečiųjų šalių piliečių kvietimas pateikiant melagingus duomenis iš anksto žinant apie ketinimus neteisėtai pasilikti šalyje; ar į BK 292 straipsnyje naudojamas *gabenimo* ir *slėpimo* sąvokos leidžia taikyti baudžiamąją atsakomybę sprendžiant aktualiausias ir naujai iškylančias neteisėtos migracijos problemas.

2016 m. Lietuva sulaukė kritiško Europos Komisijos vertinimo dėl nacionalinės teisės atitikties Tarybos direktyvos 2002/90/EB ir Tarybos pamatinio sprendimo 2002/946/TVR, kurio išvadose nurodoma, kad Lietuvos Respublikos teisės aktai tik iš dalies atitinka minėtų Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas. 2017-2018 m. Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos (toliau - VRM) iniciatyva buvo bandoma inicijuoti BK kodekso 291 ir 292 straipsnių, ANK 537 ir 589 straipsnių ir VSAĮ¹¹⁷ pakeitimus ir papildymus (2017 m. gruodžio 22 d. aiškinamasis raštas)¹¹⁸. BK 291 ir 292 straipsnių pakeitimais buvo siekta praplėsti baudžiamosios atsakomybės taikymą už *padėjimą trečiųjų šalių piliečiams neteisėtai atvykti arba apsigyventi* Lietuvos Respublikoje, taip pat numatant baudžiamosios atsakomybės

---

of the criminal offence mentioned under paragraph 1 of Article 292 of CC (VIII-1968) – the concealment of the third-country national – is broader by content than ‘assistance to reside for a person in the territory of the Member State’ foreseen under point b of Article 1 of the Directive, thus, the decision was taken not to amend Criminal Code of the Republic of Lithuania in this respect.

¹¹⁷ Šio įstatymo pakeitimais siekta suvienodinti Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos įstatymo 14 straipsnio 3 dalies nuostatas su BK ir ANK atitinkamų straipsnių nuostatomis.

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 537, 589 straipsnių pakeitimo ir 541 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektai siekta suvienodinti BK ir ANK vartojamas sąvokas, suderinti baudžiamosios ir administracinės atsakomybės taikymo mechanizmą už padėjimą trečiosios šalies piliečiams atvykti ar apsigyventi Lietuvos Respublikoje ar kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje.

taikymą ir už pagalbą trečiųjų šalių piliečiams neteisėtai vykti į kitas Europos Sąjungos valstybes nares. BK įstatymo projektu taip pat siekta aiškiau reglamentuoti baudžiamosios atsakomybės taikymą už neteisėtą Lietuvos Respublikos valstybės sienos kirtimą. BK įstatymo projekte siūlyta pakeisti BK 292 straipsnį ir jame numatyti baudžiamąją atsakomybę už sąlygų trečiosios šalies piliečiui neteisėtai atvykti į Lietuvos Respubliką ar kitą Europos Sąjungos valstybę narę sudarymą. Šios nusikalstamos veikos normose siūlyti apimti ne tik fizinį trečiųjų šalių piliečių neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos ar kitos Europos Sąjungos valstybės sieną, bet ir visas kitas galimas pagalbos neteisėtai atvykti į Lietuvos Respubliką ar kitas Europos Sąjungos valstybes nares formas, tarp jų ir melagingų duomenų pateikimą kvietimams. Kvalifikuojantis šios veikos požymis būtų *savanaudiškos paskatos* arba *pavojaus asmens gyvybei sukėlimas*, arba minėtos nusikalstamos veikos *organizavimas*. Įstatymo projekte buvo numatyta, kad už minėtos nusikalstamos veikos atlikimą atsakytų ir juridinis asmuo. Taip pat buvo siūloma papildyti BK 292² straipsniu, kuriame būtų numatyta baudžiamoji atsakomybė už sąlygų trečiųjų šalių piliečiams neteisėtai apsigyventi Lietuvos Respublikos teritorijoje sąmoningą sudarymą siekiant turtinės ar kitokios asmeninės naudos. Ši nusikalstama veika turėjo apimti siekiant turtinės ar kitokios asmeninės naudos atliktus sąmoningus veiksmus, kuriais sudaromos galimybės (nebūtinai realizuojamos) trečiosios šalies piliečiui neteisėtai apsigyventi Lietuvos Respublikos teritorijoje. Kvalifikuojantis požymis – minėtos nusikalstamos veikos organizavimas. Numatyta, kad už minėtos nusikalstamos veikos atlikimą atsakytų ir juridinis asmuo.¹¹⁹ Tačiau šios VRM pasiūlytos įstatymo pataisos nebuvo priimtos, nes Teisingumo ministerija ir Valstybės saugumo departamentas kvestionavo praktiškai visų siūlomų BK straipsnio pakeitimų pagrįstumą.

Terminų prasme, Lietuvos Respublikos Valstybė saugumo departamentas ir Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerija nenurodė *užsieniečio* sąvokos trūkumą ir šios sąvokos pakeitimo tikslingumo *trečiosios šalies piliečių* ir *asmenų be pilietybės* kategorijomis, ir laikė šiuos siūlymus *pertekliniais*, išvadose teigdami, kad *užsieniečio*¹²⁰ sąvoka yra platesnio turinio ir savaime apima *trečiosios šalies piliečius* ir *asmenis be pilietybės*, o jos pakeitimas nepagrįstai susiaurintų galiojančio BK 292 straipsnio taikymo sritį, be to pažymėjo, reiktų vadovautis

---

¹¹⁹ Administracinę atsakomybę siūlyta taikyti (ANK 539 straipsnis) tais atvejais, kai nebūtų nustatyti BK 292² straipsnyje numatyti nusikalstama veika apibūdinantys požymiai – veikos atlikimas sąmoningai, siekiant turtinės ar kitokios asmeninės naudos.

¹²⁰ Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 1 straipsnio 32 dalyje „užsienietis“ apibrėžiamas kaip „<...> asmuo, kuris nėra Lietuvos Respublikos pilietis, neatsižvelgiant į tai, ar jis turi kurios nors užsienio valstybės pilietybę, ar neturi jokios.

Šengeno sienų kodeksu, kurio nuostatos taikomos tiesiogiai, 2 straipsnio 6 dalyje nurodytu *trečiosios šalies piliečių* apibrėžimu. Valstybės saugumo departamentas išvadoje teigė, kad netikslinga būtų dekriminalizuoti neteisėtą žmonių *gabenimą per valstybės sieną*, motyvuojant tuo, kad būtina numatyti baudžiamąją atsakomybę už kitą nusikaltimą, t.y. *padėjimą neteisėtai atvykti į Lietuvos Respubliką ar kitą Europos Sąjungos valstybę narę*, ir teigė, kad siekiant patraukti baudžiamojon atsakomybėn asmenį, kuris sudarė sąlygas užsieniečiui nelegaliai atvykti į Lietuvos Respubliką, jis turėtų būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn kaip bendrininkas (*padėjėjas*)¹²¹ pagal BK 24 straipsnio 6 dalį ir BK 292 straipsnio atitinkamą dalį už neteisėtą asmenų gabenimą per valstybės sieną (2018 m. sausio 14 d. LR valstybės saugumo departamento raštas Nr. Nr. 18-89).

Taip pat ir Teisingumo ministerija sukritikavo ir atmetė siūlymus dekriminalizuoti neteisėtą užsieniečių *gabenimą* per Lietuvos Respublikos valstybės sieną ir neteisėtai valstybės sieną perėjusių *užsieniečių slėpimą* Lietuvos Respublikos teritorijoje, *numatant baudžiamąją atsakomybę už sąlygų sudarymą* trečiųjų šalių piliečiams neteisėtai atvykti į Lietuvos Respubliką arba kitas Europos Sąjungos valstybes nares arba apsigyventi Lietuvos Respublikoje (2018 m. sausio 19 d. Teisingumo ministerijos raštas Nr. 17-15048). Teisingumo ministerijos teigimu, BK 292 straipsnio dispozicijoje jau *kriminalizuotas neteisėtas žmonių gabenimas* (kuris laikytinas tiesiogine pagalba užsieniečiui neteisėtai atvykti į pageidaujamos valstybės narės teritoriją) tiek į Lietuvos Respublikos teritoriją, tiek *iš Lietuvos Respublikos teritorijos į kitas Europos Sąjungos valstybes nares*, kartu dispozicija apima ir neteisėtą gabenimą tranzitu bei Lietuvos Respublikos teritorijoje, nes doktrinoje *neteisėtas žmonių gabenimas per valstybės sieną* suprantamas kaip bet kokie veiksmai (pervežimas, pervedimas, perplukdymas, perskraidymas ir pan.), kuriais nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvoje neturintis užsienietis neteisėtai bet koku būdu transportuojamas iš užsienio valstybės į Lietuvos Respublikos teritoriją *arba iš Lietuvos Respublikos į užsienio valstybės teritoriją* (abiem atvejais yra neteisėtai gabenama per valstybės sieną) (Milius, 2010, p. 485).

Anot Teisingumo ministerijos, BK 292 straipsnis jau *numatė baudžiamąją atsakomybę už pagalbą trečiosios šalies piliečiui neteisėtai apsigyventi Lietuvos Respublikos teritorijoje*, kadangi šiuos nusikalstamus veiksmus apima neteisėtai valstybės sieną perėjusio užsieniečio *slėpimas* Lietuvos Respublikos teritorijoje, ir referavo į doktriną, kur *neteisėtai valstybės sieną*

---

¹²¹ Šiuo metu galiojančio BK 24 straipsnis apibrėžia bendrininkų rūšis, tarp kurių įstatymų leidėjas išskiria ir *padėjėją*, t.y. asmenį, kuris sąmoningai, savo žiniomis ir (ar) aktyviais veiksmais padeda kitiems bendrininkams sėkmingai įvykdyti nusikalstamą veiką.

*perėjusio užsieniečio slėpimu*¹²² Lietuvos Respublikos teritorijoje pripažįstami veiksmai, kuriais jam Lietuvos Respublikos teritorijoje *suteikiama prieglauda, būstas, maistas, parūpinami ar suklastojami dokumentai ar kiti panašaus pobūdžio veiksmai bet koku būdu sudarantys sąlygas užsieniečiui neidentifikuotam kompetentingų valdžios institucijų būti (neteisėtai gyventi) Lietuvos Respublikoje.*

Dėl BK papildymo nauju 292² straipsniu, numatančiu baudžiamąją atsakomybę už *sąlygų neteisėtai apsigyventi* Lietuvos Respublikos teritorijoje sudarymą sąlygų užsieniečiui sudarymą – Valstybės saugumo departamentas akcentavo, jog tampa neaišku, ką šiuo projektu siekiama kriminalizuoti: ar užsieniečio nelegalaus buvimo Lietuvos Respublikoje faktą, ar nelegalaus gyvenamo ploto suteikimą, ar „sąlygų“ neteisėtai apsigyventi sudarymą, nors tokių „sąlygų“ turinys projekte lieka neatskleistas. Taip pat darė išvadą, kad „sąlygų“ apsigyventi Lietuvos Respublikoje pažeidimo įtvirtinimas BK kaip apysunkio nusikaltimo, kelia abejonių dėl baudžiamosios atsakomybės ribų neapibrėžtumo ir siūlomo reguliavimo neproporcingumo.

Teisingumo ministerijos išvadoje taip pat pažymėta, kad neteisėtas žmonių *gabenimas* per valstybės sieną laikytinas *pagrindine ir pavojingiausia pagalbos* trečiosios šalies piliečiui neteisėtai atvykti į Lietuvos Respubliką arba kitas Europos Sąjungos valstybes nares *forma*, o neteisėtai valstybės sieną perėjusio užsieniečio *slėpimas – svarbiausia ir pavojingiausia pagalbos* trečiosios šalies piliečiui neteisėtai apsigyventi Lietuvos Respublikos teritorijoje *forma*. Tuo tarpu visi kiti nusikalstami (pagalbos) veiksmai, kurie yra tiesiogiai susiję su neteisėtu žmonių slėpimu ar gabenimu per valstybės sieną ir kuriais yra sudaromos sąlygos ar kitaip palengvinamas BK 292 straipsnyje nurodytų nusikalstamų veikų padarymas, turėtų būti vertinami kaip *bendrininkavimas (padėjėjas)* ir kvalifikuojami pagal BK 292 straipsnio ir 24 straipsnio 6 dalies nuostatas. Teisingumo ministerijos nuomone, baudžiamojo įstatymo (21, 24 ir 292 straipsnių) nuostatos *apima visas svarbiausias ir pavojingiausias pagalbos* trečiosios šalies piliečiui neteisėtai atvykti į Lietuvos Respubliką ar kitas Europos Sąjungos valstybes nares arba neteisėtai apsigyventi Lietuvos Respublikos teritorijoje *formas (įskaitant ir įstatymų projektų aiškinamajame rašte nurodytas formas)* ir dėl šios priežasties tinkama apimtimi suderintos su Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimais (2018 m. sausio 19 d.) Teisingumo ministerijos raštas).

Lyginamosios analizės tikslais verta paminėti, kad nuo 1961 m. Lietuvoje galiojusiame Baudžiamajame kodekse, kuris (su pataisomis) veikė iki pat naujojo 2000 m. rugsėjo 26 d.

---

¹²² Ibid.

priimto BK įsigaliojimo (2003 m. gegužės 1 d.)¹²³ atitinkamo straipsnio apie neteisėtą asmenų gabenimą per valstybės sieną nebuvo. Kitų valstybinių nusikaltimų kategorijai priskirtas senojo kodekso 82-as straipsnis asmenų gabenimo per valstybės sieną ar jų slėpimo ar gabenimo valstybės teritorijoje neapėmė¹²⁴.

Taigi, įstatymų leidėjas 2004 m. priimtais BK 292 straipsnio normų pakeitimais įgyvendino ES 2002 m. direktyvos 2002/90/EB ir pamatinio sprendimo 2002/946/TVR įpareigojimą valstybėms narėms spręsti su neteisėta migracija susijusias problemas, užkertant kelią užsieniečiams (trečiųjų šalių piliečiams) neteisėtai atvykti į ES valstybių narių, priklausančių Šengeno erdvei, teritoriją. Nepaisant tam tikrų sąvokų, naudotų ES direktyvoje ir pakeistose BK 292 straipsnio raktijoje neatitikimų (kaip pvz. *padėjimas atvykti, vykti tranzitu vs. gabenimas; padėjimas apsigyventi vs. slėpimas; asmuo, nesantis valstybės narės pilietis vs. užsienietis; valstybės narės teritorija vs. Lietuvos Respublikos teritorija*, ir atitinkamai iš Europos Komisijos gautos kritikos, kad Lietuva tik iš dalies suderino savo teisės normas su ES *acquis*, vėlesni institucijų bandymai tobulinti LR įstatymų atitikimą ir suderinamumą su minėtais ES teisės aktais nebuvo sėkmingi ir nepasiteisino nes siūlymais kriminalizuoti papildomus su *padėjimu atvykti* ir *padėjimu apsigyventi* ir užsieniečiams veiksmus - *numatant baudžiamąją atsakomybę už sąlygų trečiosios šalies piliečiui neteisėtai atvykti į Lietuvos Respubliką ar kitą Europos Sąjungos valstybę narę sudarymą* buvo nepriimti dėl baudžiamosios atsakomybės ribų neapibrėžtumo, siūlomo reguliavimo neproporcingumo, dar daugiau – didesnio suderinimo su ES teisės aktais tikslu siūlytos normų redakcijos atmetos kaip nepagrįstos ir netikslingos nes *dekriminalizuotų* neteisėtą užsieniečių gabenimą per valstybės sieną ir neteisėtai valstybės sieną perėjusių užsieniečių slėpimą Lietuvos Respublikos teritorijoje - kaip pagrindines, pavojingiausias ir teismų praktikoje tinkamai išaiškintas pagalbos užsieniečiams neteisėtai atvykti į Lietuvos Respubliką ar kitas Europos Sąjungos valstybes nares arba neteisėtai apsigyventi Lietuvos Respublikos teritorijoje formas. Taigi, darytina išvada, kad jei teisingai aiškinti teisės normas, remiantis doktrina ir teismų praktika, 292 str. normos dėl gabenimo ir slėpimo iš principo leidžia taikyti baudžiamąją atsakomybę ir už *padėjimą atvykti* ir už *padėjimą apsigyventi*, o visi kiti nusikalstami (pagalbos) veiksmai, tiesiogiai susiję su neteisėtu žmonių slėpimu ar gabenimu per valstybės sieną ir kuriais yra

---

¹²³ 2000-09-26, VIII-1968 Valstybės žinios, 2000-10-25, Nr. 89-2741, Įstatymas skelbtas: Žin., 2000, Nr. 89-2741.

¹²⁴ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamasis Kodeksas. Priėmimo data 1961-06-26, Vyriausybės žinios, 1961-01-01, Nr. 18-147 Įsigalioja 1961-09-01, Negalioja nuo 2003-05-01.

sudaromos sąlygos ar kitaip palengvinamas BK 292 straipsnyje nurodytų nusikalstamų veikų padarymas, vertinami kaip bendrininkavimas (padėjėjas) ir kvalifikuojami pagal BK 292 straipsnio ir 24 straipsnio 6 dalies nuostatas. O taip pat ir 292 straipsnyje naudojamos sąvokos *užsienietis* ir *Lietuvos Respublikos teritorija* iš principo neprieštarauja ES direktyvos ir pamatinio sprendimo nuostatų esmei. Remiantis bendraisiais teisės principais, doktrina, BK specialiosios dalies konstravimo logika darytina išvada, kad kadangi BK 292 straipsnyje naudojamos sąvokos *gabenti* ir *slėpti* yra gana plačios, apimančios įvairius būdus ir priemones, remiantis šių sąvokų pagrindu 292 straipsnio dispozicijoje sukonstruotomis normomis iš principo galima pritaikyti baudžiamąją atsakomybę ir naujai išskylantiems bandymams ir būdams neteisėtai atvyktį į šalį, pvz. fiktyvių santuokų sudarymo ar fiktyvių įmonių steigimo atvejais.

3.2 Objektas ir objektyvieji požymiai

Atsakomybė už neteisėtą žmonių gabenimą per valstybės sieną (BK 292 straipsnis), taip pat, kaip ir atsakomybė už neteisėtą valstybės sienos perėjimą (291 straipsnis), reglamentuojama XLII Baudžiamojo kodekso skyriuje kartu su kitomis veikomis, kurios pažeidžia (ar yra nukreiptos į) valstybės *valdymo tvarką*. Taigi, nagrinėjamo BK straipsnio veikos *objektas* yra valstybėje nustatyta *valdymo tvarka* (Milius, 2010, p. 485), ir tai yra *rūšinis* veikos objektas. Tiesioginis veikos objektas - įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyta *valdymo tvarka valstybės sienos režimo srityje* ir valstybės sienų neliečiamumas (Žižienė, 2022, p. 718). BK 292 straipsnyje uždraustos veikos, kuriomis sudaromos prielaidos neteisėtam užsieniečių atvykimui į Lietuvos Respubliką ir gyvenimą joje.¹²⁵ Be pagrindinio yra ir fakultatyvūs veikos objektai tais atvejais, kai užsienietis *gabenamas ir slepiamas* LR teritorijoje. Doktrinoje teigiama, kad nekontroliuojamas asmenų, neteisėtai patenkančių į Lietuvos Respubliką, srautas sudarytų grėsmę Lietuvos visuomenės saugumui (Milius, 2010, p. 484)¹²⁶.

---

¹²⁵ 292 straipsnio 1 dalyje nurodytos iš viso trys alternatyvios veikos 1) nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturintio užsieniečio neteisėtas *gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną* ir 2) nelegaliai valstybės sieną perėjusio užsieniečio *gabenimas* Lietuvos Respublikos teritorijoje ir 3) nelegaliai valstybės sieną perėjusio užsieniečio *slėpimas* Lietuvos Respublikos teritorijoje.

¹²⁶ Beje, šią priežastį Lietuvos pareigūnai ir politikai kaip pagrindinę grėsmę dažniausiai nurodydavo reaguojami į 2020-2022 m. Lietuvoje vykusią neteisėtų migrantų krizę. Grėsmė visuomenės saugumui – dažnas naratyvas Europos Sąjungos valstybėms narėms valdant į jų valstybes atvykstančių migrantų srautus ir imantis tam tikro teisinio reglamentavimo.

Kita vertus, asmenų *gabenimas* yra galimai susijęs su piknaudžiovimu tų asmenų pažeidžiamumu, laisvės ribojimais, galimai orumą pažeidžiančiu elgesiu ar sąlygomis, be asmens tapatybės dokumentų, galimai su ribotomis galimybėmis tiems asmenims nutraukti savo dalyvavimą pradėtoje nusikalstamoje veikoje (2021 m. rugsėjo 29 d. Komisijos komunikatas)¹²⁷. Dėl tokio elgesio kaip tapatybės dokumentų paėmimas, gabenamo asmens tapimo priklausomu nuo gabentojo, kyla grėsmė asmens *laisvei* ir tai yra fakultatyvus objektas. Dažnai veikiama pavojingomis sąlygomis, kai nėra įvertinamos rizikos žmonių sveikatai ir gyvybei - pavojaus sukėlimas asmeniui gali būti susijęs su jo laikymu ar gabenimu išskirtinai kenksmingomis sąlygomis, pvz. su radioaktyviomis, toksinėmis, kanceroginėmis medžiagomis (Milius, 2010, p. 485). Pavojaus žmogaus *gyvybei* sukėlimas yra veika kvalifikuojantis objektyvusis požymis straipsnio 2 dalyje, *gyvybė ir sveikata* yra taip pat papildomas objektas 2 dalies atveju. Taigi, analizuojamame straipsnyje turime daugiau kaip vieną žmogaus teisių aspektų, kurie laikytini svarbiais teisiniais gėriais, į kuriuos gali būti kėsinamasi straipsnyje numatytomis veikomis, kuriems gali būti padaroma žala ir kurie saugotini įstatymu.

Nagrinėjamo straipsnio objektyviuosius požymius akivaizdžiai sudaro šios veikos dispozicijoje nurodyti veiksmai. Veika šiuo atveju yra būtinasis požymis, šalia kitų *objektyvioji pusės* požymių, apibūdinančių išorinę nusikalstamos veikos pusę - padarinių, priežastinio ryšio tarp veikos ir padarinių, nusikalstamos veikos padarymo laiko, vietos, būdo, įrankių, priemonių ir kitų aplinkybių (Švedas ir kt., 2019, p. 174). Kaip jau minėta, nusikalstama veika, numatyta BK 292 straipsnio 1 dalyje, gali būti padaroma alternatyviais veiksmais: 1) neteisėtai per Lietuvos Respublikos sieną *gabenant* nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturintį užsienietį; 2) neteisėtai valstybės sieną perėjusį nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturintį užsienietį *gabenant* Lietuvos Respublikos teritorijoje; 3) neteisėtai valstybės sieną perėjusį nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturintį užsienietį *slėpian* Lietuvos Respublikos teritorijoje. Nusikaltimo objektyviajai pusei įgyvendinti ar realizuoti pakanka, kad būtų atliktas bet kuris vienas šio straipsnio dispozicijoje numatytų veiksmų (Milius, 2010, p. 485).

---

¹²⁷ Neteisėtai žmones *gabenantys* asmenys sukelia pavojų žmonių gyvybei meluodami apie perspektyvas ir darydami didelę žalą migrantams. Migrantų pagrindinės teisės dažnai yra šiurkščiai pažeidžiamos ir jie dažnai negali prašyti pagalbos dėl to, kad atvyko neteisėtai. Migrantai, ypač esantys pažeidžiamoje padėtyje, pvz., vaikai ir nelydimi nepilnamečiai, patiria smurtą, yra prievartaujami, išnaudojami, žagunami, tvirkinami, iš jų vagiama, jie grobiami ir net nužudomi. Remiantis Tarptautinės migracijos organizacijos duomenimis, nuo 2014 m. bandydami perplaukti Viduržemio jūrą žuvo daugiau nei 20 000 migrantų, iš kurių 1 369 žuvo 2021 m.

Analogiškai kaip ir 291 straipsnio atveju, užsieniečių atvykimui ir išvykimui į Lietuvos Respubliką taikomos Šengeno sienų kodekso nuostatos, reglamentuojančios asmenų judėjimą per sienas, tame tarpe reikalavimai dėl vizų pagal atskirus trečiųjų šalių sąrašus, jos atspindėtos UTPI (5 straipsnio 1 dalis). Sprendžiant ar asmuo „neteisėtai gabendamas nuolatinės gyvenamosios vietos LR neturintį užsieniečių“ pažeidė galiojančią įstatymais sureguliuotą sienos kirtimo tvarką (*blanketinė dispozicija*), reikia vadovautis VSAĮ 5 straipsnio nuostatomis dėl valstybės sienos kirtimo tvarkos ir bendrųjų reikalavimų¹²⁸.

Gabenimo neteisėtumas visų pirma sietinas su tuo, kad užsieniečiams, neturintiems teisės kirsti sienos, sudaromos sąlygos tai padaryti įvairiais būdais – išvengiant patikrinimo kertant sieną ne per pasienio kontrolės postus ar kitais būdais pažeidžiant teisės aktuose nustatytą sienos kirtimo tvarką¹²⁹.

Neteisėto asmenų gabenimo per sieną atveju, sienos kirtimo pažeidimas kaip veika gali būti padaroma kertant sausumos, vandens ar oro sieną bet kuriomis priemonėmis ir būdais, neturint atitinkamo dokumento arba nors ir turint dokumentus, bet sieną pereinant nenustatytoje vietoje tiek iš Lietuvos Respublikos į kitą valstybę, tiek iš kitos valstybės į Lietuvos Respubliką.¹³⁰ Kaip ir sienos perėjimo atveju, taip ir asmenų gabenimo per sieną atveju, kertama Lietuvos Respublikos valstybės *išorinė* siena, kurią nesilaikant sienos režimo kirsti draudžiama.

Neteisėto asmenų *gabenimo* per valstybės sieną būdai (pvz. asmens pervežimas, pervedimas, perskraidinimas, perplukdymas per sieną) yra *alternatyvūs* ir veikai kvalifikuoti įtakos neturi (Milius, 2010, p. 485). Taipogi neturi reikšmės veikos kvalifikavimui ir tai, ar gabenta atvirai ar slaptai, ar per sienos perėjimo punktą, ar tam neskirtoje vietoje.¹³¹ Pažymėtina, kad nebūtina, kad kaltininkas nuo atliktų visą straipsnyje nurodytą veiką, jei veikiama kartu su bendrininkais. Pastaruoju atveju pakanka, kad asmuo atliktų bent dalį veikos

---

¹²⁸ 5 straipsnis. Valstybės sienos kirtimo bendrieji reikalavimai. Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas, 2000-05-09 VIII-1666

1. Valstybės sieną sausumoje galima pereiti tik po patikrinimo pasienio kontrolės punkte.

2. Draudžiama išlaipinti arba įlaipinti į transporto priemones žmones, iškrauti arba pakrauti prekes (daiktus) ir kitas vertybes, vykstant nuo valstybės sienos iki pasienio kontrolės punktų ar atgal.

3. Asmenys, kertantys valstybės sieną, privalo turėti ir pateikti patikrinimą atliekančių valstybės institucijų pareigūnams galiojančius asmens dokumentus, suteikiančius teisę pereiti valstybės sieną, transporto priemonės, gabenamų prekių (daiktų) ir kitų vertybių dokumentus.

4. Dokumentus, suteikiančius teisę kirsti valstybės sieną, nustato Lietuvos Respublikos įstatymai, Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys ir kiti teisės aktai.

¹²⁹ Žižienė, p. 721.

¹³⁰ Žr. kasacinę nutartį Nr. 2K-127/2004.

¹³¹ Ibid.

(pavyzdžiui, gabentų tik tam tikrą atstumą Lietuvos Respublikos teritorijoje, o per valstybės sieną gabentų kiti bendrininkai). Pavyzdžiui baudžiamojoje byloje 2K-332/2012, S. G., sukurstytas S.S. (kaip veikos organizatoriaus), nuteistas laisvės atėmimu vieneriems metams šešioms mėnesiams už *padėjimą* padaryti neteisėtą nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturinčių užsieniečių gabenimą per valstybės sieną dėl savanaudiškų paskatų, kvalifikuotą pagal BK 24 straipsnio 6 dalį ir 292 straipsnio 2 dalį. LAT byloje konstatavo, kad žemesnių instancijų teismai teisingai pripažino, kad S. G. piktnaudžiavo taryba ir padėjo neteisėtai gabenti žmones per valstybės sieną (BK 228 straipsnio 2 dalis, 24 straipsnio 6 dalis ir 292 straipsnio 2 dalis). Šiuo atveju nuteistajam pritaikyta baudžiamoji atsakomybė už jo atliktą savarankišką veiką, kuri yra dalis ar etapas bendros organizuoto žmonių gabenimo per valstybės sieną.

Pasiremiant *neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną* apibrėžimu doktrinoje, kad tai bet kokie veiksmai, kuriais nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvoje neturintis užsienietis neteisėtai bet koku būdu transportuojamas iš užsienio valstybės į Lietuvos Respublikos teritoriją arba iš Lietuvos Respublikos į užsienio valstybės teritoriją (abiem atvejais yra neteisėtai gabenama per valstybės sieną) ir tuo, kad BK 292 straipsnio dispozicijoje kriminalizuotas *neteisėtas žmonių gabenimas* - kaip tiesioginė pagalba užsieniečiui neteisėtai atvykti į pageidaujamos valstybės narės teritoriją – galima teigti, kad tai galioja tiek į gabenimui į Lietuvos Respublikos teritoriją, tiek iš Lietuvos Respublikos teritorijos į kitas Europos Sąjungos valstybes nares, o be to dispozicija apima ir gabenimą tranzitu LR teritorijoje (Milius, 2010, p. 485).

Užsieniečio *gabenimu LR teritorijoje* laikytini tokie veiksmai, kuriais neteisėtai perėjęs sieną užsienietis perkeliamas iš vienos vietos į kitą LT teritorijoje, t.y. nekertant valstybės sienų. Vėlgi, veika gali būti padaroma alternatyviais veiksmais – pervežant, pervedant, perskraidinant ar kitaip pergabenant) iš vienos slaptavietės į kitą, nuo vienos valstybės sienos prie kitos ir pan. (Milius, 2010, p. 485). Neteisėtai per valstybės sieną patekusio *užsieniečio gabenimas LR teritorijoje* yra viena iš alternatyvių straipsnyje numatytų veikų, ji gali būti padaroma ir atskirai, nėra būtina, kad asmuo dalyvautų ir asmens gabenime į Lietuvos Respubliką arba iš jos (Žižienė, 2022, p. 721).

Nuolatinės gyvenamosios vietos LR teritorijoje neturinčio užsieniečio *slėpimu* LR teritorijoje pripažįstami veiksmai, kuriais jam suteikiama prieglauda, maistas, parūpinami ar suklastojami dokumentai ir pan., kitaip tariant sudaromos sąlygos asmeniui nelegaliai būti Lietuvos Respublikoje, apsunkinant asmens radimą ir nusikaltimo atskleidimą, nepriklausomai

nuo asmens slėpimo trukmės ar vietos (Žižienė, 2022, p. 721). Kuriuo būdu įgyvendinamas šis komentuojamas nusikaltimo požymis veikai kvalifikuoti reikšmės neturi (Milius, 2010, p. 485). Kadangi šio nusikaltimo sudėtis yra *formali*, tai neteisėtas nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturinčio asmens gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, neteisėtai valstybės sieną kirtusio tokio užsieniečio gabenimas Lietuvos Respublikos teritorijoje laikomas *baigtu* šių veiksmų atlikimo momentu, t.y. pergabenus užsieniečius per sieną, jei gabenama į Lietuvos Respubliką. Jei per sieną nepergabename, tai bus tik pasikėsinimas. Dėl baigtumo gabenant Lietuvos Respublikos teritorijoje, veikos baigtumas susijęs su tuo, ar pavyko nugabenti į užsieniečio pageidaujamą vietą ir pan. Neturi reikšmės ar užsieniečiai gabenant per Lietuvos Respublikos sieną ir gabenant juos Lietuvos teritorijoje buvo slepiami nuo tikrinimo ir panašiai. Slėpimo atveju, užsienietis turi būti slepiamas bent kurį trumpą laiką, kad veika būtų laikoma įvykusia. Veikų padarymas *aktyviais veiksmais* užtraukia baudžiamąją atsakomybę. Veikos laikoma padaryta ir baigta nepriklausomai ar pavyko realizuoti veikos tikslus - ar šiais veiksmais pavyko pergabenti užsienietį per valstybės sieną, pergabenti ir paslėpti LR teritorijoje, ar to padaryti nepavyko, veikos kvalifikavimui pagal 292 str. reikšmės neturi (Milius, 2010, p. 486).

Aptariant objektyviusius požymius, susijusius su veikos tęstinumu ar baigtumu, pažymėtina, kad teismų praktikoje pasitaiko atvejų, pavyzdžiui, baudžiamojoje byloje Nr. 2K-415/2009, susijusioje su pasikartojančiu neteisėtu čečėnų tautybės žmonių gabenimu į Lietuvos Respubliką, kai kasatorius, siekdamas švelnesnės baudžiamosios atsakomybės už 292 straipsnyje numatytų veikų atlikimą, argumentavo, neva jo veiksmai sudarė vieną tęstinę veiką, nukreiptą į vieningą objektą, siekiant vieningo rezultato, kurio realizavimo laikas nebuvo reikšmingas, o ne dvi atskiras, ir kad jam 292 straipsnio 1 dalis (gabenimas Lietuvos Respublikos teritorijoje) ir BK 24 straipsnio 3 dalis (padėjėjas) ir 292 straipsnio 2 dalis (savanaudiškos paskatos) inkriminuotos neteisingai, už kurias jis [P.M.] nuteistas 2 metų ir 9 mėn. laisvės atėmimu. LAT yra pasisakęs,¹³² kad tęstiniu nusikaltimu pripažįstami keli tapatūs, laiko požiūriu vienas nuo kito nenutolę veiksmai, padaryti analogišku būdu, analogiškomis aplinkybėmis, įgyvendinant vieną sumanymą dėl to paties dalyko. Šiuo atveju, teismai nenustatė, kad P. M. abi veikas būtų padaręs vieninga tyčia, abiejų veikų nejungė bendras sumanymas, kiekviena iš jų buvo organizuota ir įgyvendinta atskirai, praėjus nemažam laiko tarpui¹³³. LAT nutartyje teigė, kad teismas teisingai aiškino ir taikė baudžiamąjį įstatymą,

¹³² LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-451/2006.

¹³³ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-415/2009.

padarydamas pagrįstas išvadas, kad P. M. įvykdė dvi nusikalstamas veikas - “nors abiejų šių nusikaltimų objektas tas pats – *valdymo tvarka, valstybės sienų neliečiamumas*, abi veikos padarytos panašiu būdu, tačiau vien tai nelemia veikos tęstinumo¹³⁴. Kiekviena iš šių veikų buvo organizuota ir įgyvendinta atskirai, savarankiškai viena nuo kitos, jas skyrė nemažas – maždaug trijų mėnesių – laiko tarpas. Per Lietuvos Respublikos valstybės sieną buvo gabenami skirtingi žmonės”¹³⁵.

292 straipsnio dispozicijoje nurodyti objektyvieji veikos požymiai, kuriuos galima atlikti alternatyviais veiksmais (gabenimu per Lietuvos Respublikos sieną, Lietuvos Respublikos teritorijoje ar slėpimu, kuriuos, savo ruožtu, taip pat galima atlikti įvairiais alternatyviais būdais – per valstybės sieną gabenant sausuma, vandeniui ar oru, su dokumentais ar be, ar su suklustotais dokumentais, per pasienio kontrolės punktus arba išvengiant kontrolės punktų ir patikros ir pan., ir juos galima atlikti kaip atskiras savarankiškas veikas valstybės teritorijoje pervežant, pervedant ar perplukdant ir pan. arba slepiant įvairiais būdais, ir už šias alternatyviais veiksmais atliekamas veikas numatyta baudžiamoji atsakomybė 292 straipsnyje. Tačiau jei asmuo veikė tik kaip padėjėjas, ir padėjo gabenimo ar slėpimo veikai vykti, pavyzdžiui atlygintinai paskolino automobilį, apgalvotai užleido/išnuomavo būstą, tokią veiką galima būtų, remiantis teisės aiškinimu ir direktyva 2002/90/EB ir pamatiniu sprendimu 2002/946/TVR, traktuoti kaip *padėjimą atvykti ar padėjimą apsigyventi* ir šie veiksmai, jei jie mažesnio pavojingumo nei nusikaltimo vykdytojo ar organizatoriaus, gali būti kvalifikuojami kaip padėjimas pagal BK 24 straipsnio 6 dalis ir 292 straipsnio 1 ar 2 dalis atitinkamai. *Tęstinės veikos* požymiai – keli panašūs, vienas nuo kito laike nenutolę veiksmai, padaryti analogiškomis aplinkybėmis ir būdu, nukreipti į vieningą objektą, siejami vieningos tyčios ir bendro sumanymo, jei jie egzistuoja, tuomet galima konstatuoti, ar esant laike išsitęsusiems keletui veiksmų yra padaryta viena tęstinė, ar keletas skirtingų baigtų veikų, kvalifikuotinų pagal skirtingas sudėtis.

---

¹³⁴ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-415/2009: Pagal teismų nustatytas faktines aplinkybes P. M. sumanymas neteisėtai gabenti per Lietuvos Respublikos valstybės sieną užsieniečius kilo skirtingomis aplinkybėmis, skirtingu laiku: pirmuoju atveju – pasiūlius Baltarusijos piliečiui J. J., antruoju atveju – M. Š., su kuriuo susitarimas įvyko 2006 m. lapkričio pradžioje, jau po pirmojo nusikaltimo padarymo.

¹³⁵ Ibid.

3.3 Subjektas ir kaltė

BK 15 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad nusikaltimas laikomas padarytu *tiesiogine tyčia*, jeigu jį darydamas asmuo suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį ir norėjo taip veikti. Taigi, kaip ir 291 straipsnio atveju, 292 straipsnyje 1 dalyje numatyto nusikaltimo sudėtis yra *formalioji*, todėl šis nusikaltimas gali būti padaromas tik *tiesioginės tyčios* (kaltės forma), t.y. kai asmuo supranta, kad neteisėtai, pažeisdamas įstatymuose numatytą tvarką, gabena per LR valstybės sieną neturinčius nuolatinės gyvenamosios vietos LR užsieniečius arba tokius asmenis gabena ir slepia LR teritorijoje, ir nori taip veikti (Žižienė, 2022, p. 720). Taigi, formaliųjų sudėčių atveju asmens santykis (tiesioginės tyčios valinis elementas) apima fizinį gebėjimą ir norą padaryti veiką¹³⁶. Kaltė yra vienas iš nusikalstamos veikos subjektyviųjų požymių, jos turinį sudaro psichinis asmens santykis su teisine reikšmę turinčiais veikos požymiais, pavojingais padariniais ir situacija, kuriai esant padaryta nusikalstama veika¹³⁷; kaltė taip pat apibūdinama kaip asmens psichinis santykis su objektyviaisiais nusikalstamos veikos sudėties požymiais¹³⁸. Kaltės esmės nustatymas yra svarbus ne tik pagrindžiant baudžiamosios atsakomybės taikymą, bet ir kvalifikuojant nusikalstamas veikas bei atskiriant jas vienas nuo kitų pagal subjektyvius požymius¹³⁹.

Pavyzdžiui, baudžiamojoje byloje Nr. 2K-451/2011 kaltinamasis teigė, kad jo veikoje nėra kaltės, nes jis nesupratęs, kad gabena nelegaliai Lietuvos Respublikos sieną perėjusius asmenis. Teismas šioje byloje darydamas išvadą dėl kaltinamojo veikimo *tiesiogine tyčia*, „įvertino užsieniečių išorės požymius, kalbą, jų paėmimo, nugabenimo į Kauną, apgyvendinimo bei laikymo aplinkybes, taip pat tai, kad kaltinamasis pripažino, kad asmenys slėpėsi atokioje vietoje, buvo pritūpę ar prisėdę, iš miško paskubomis visi šeši priėjo prie jo automobilio ir norėjo į jį sulipti, su jais S. B. susikalbėjo tik anglų kalba. Šios aplinkybės rodo, kad kasatorius suprato, jog šie asmenys Lietuvoje yra nelegaliai“. Sprendžiant apie kaltinamojo tikslų ir motyvų turėjimo reikšmę kvalifikavimui, pažymėtina, kad tikslai reikšmės kvalifikavimui neturi. Kiti motyvai nėra reikšmingi, nebent jie savanaudiški¹⁴⁰.

---

¹³⁶ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-442/2014.

¹³⁷ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-442/2014.

¹³⁸ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-425/2011.

¹³⁹ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-442/2014.

¹⁴⁰ Savanaudiški motyvai (savanaudiškos paskatos) yra veiką kvalifikuojantis požymis, kuris aptiriamas kitose magistrinio darbo dalyse.

Kai veikiama bendrininkų grupėje, akivaizdu, apie kiekvieno iš bendrininkų *tyčią* gali būti sprendžiama vertinant tiek bendrininkų susitarimą dėl bendros nusikalstamos veikos atlikimo, kuris sudaromas tarp bendrininkų iki veikos padarymo ar jos metu, tiek ir bendrininkų elgesį darant nusikalstamą veiką.

Šio nusikaltimo *subjektu* gali būti pakaltinamas, sulaukęs 16 m. fizinis asmuo, LR pilietis, užsienietis arba asmuo be pilietybės. Taip pat pagal šį straipsnį subjektu gali būti ir už baudžiamąją veiką gali atsakyti juridinis asmuo. Subjektas, veikiantis su bendrininkais ir organizuojantis veiką apibūdinamas kaip *nusikaltimo organizatorius* – bendros nusikalstamos veikos, šiuo atveju neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną (šalies viduje ar jų slėpimo veikų) vadovas, pasižymintis aktyviais organizaciniais veiksmais, suvienijantis ir nukreipiantis kitų jam padedančių bendrininkų pastangas, sukūręs nusikalstamos veikos planus, numatantis jos įvykdymo būdus, priemones.¹⁴¹ Organizatoriaus kaip subjekto veikos kvalifikavimas bus aptariamas tolesnėje šio darbo dalyje. Kitų bendrininkų veikos gali būti kvalifikuojamos kaip *padėjėjo, kurstytojo*, priklausomai kokia forma buvo daroma veika, jiems atitinkamai bus taikoma baudžiamoji atsakomybė pagal BK 24 straipsnio 5 ar 6 dalį. Nagrinėjamo straipsnio kontekste *padėjėjas* kaip bendrininkų grupės dalyvis (pagal BK 24 straipsnio 6 dalį) yra asmuo, padėjęs daryti žmonių neteisėto *gabenimo* ar *slėpimo* nusikalstamą veiką - duodamas patarimus, nurodymus, teikdamas priemones arba šalindamas kliūtis, saugodamas ar pridengdamas kitus bendrininkus, iš anksto pažadėjęs paslėpti nusikaltėlį, nusikalstamos veikos darymo įrankius ar priemones, šios veikos pėdsakus ar nusikalstamu būdu įgytus daiktus, taip pat asmuo iš anksto pažadėjęs realizuoti iš nusikalstamos veikos įgytus ar pagamintus daiktus. *Kurstytojas* (BK 24 straipsnio 5 dalis) bus tas, kuris palenkė kitą asmenį daryti 292 straipsnyje numatytą vieną iš alternatyvių veikų nusikalstamą veiką. Kadangi pagal 24 straipsnio 3 dalį *vykdytojas* yra asmuo, kuris nusikalstamą veiką padarė pats, tai jei jis padarė 292 straipsnyje numatytą sudėčių nusikalstamą veiką, jis už tai atsakys pats pagal pritaikytą straipsnio dalį. Taigi, dėl formalios 292 straipsnio sudėties veika gali būti atlikta tik *tiesiogine tyčia*, o kaltinamojo tikslai ir motyvai atlikti nusikaltimą kvalifikavimui reikšmės neturi.

---

¹⁴¹ LAT nutartis baudžiamojų bylose Nr. 2K-102/2009.

3.4 Kvalifikuojantys požymiai

BK 292 straipsnio 1 dalyje veikos aprašytos pagrindine sudėtimi, o 2 ir 3 dalyse – kvalifikuota sudėtimi. Pagal straipsnio 2 dalį atsako tas, kas šio straipsnio pirmoje dalyje numatytus veiksmus padarė dėl *savanaudiškų paskatų*, arba jeigu tai *sukėlė pavojų asmens gyvybei*. 3 dalyje didžiausią veikos pavojingumą rodantis kvalifikuojantis požymis yra nurodytas kaip neteisėto žmonių *gabenimo* per valstybės sieną, ir neteisėtai perėjusių asmenų *gabenimo* ir *slėpimo* Lietuvos Respublikos teritorijoje *organizavimas*. Taigi, kvalifikuotose sudėtyse neatkartojamas visas pagrindinės nusikalstamos veikos turinys, bet tik daroma nuoroda į šį turinį ir pateikiami papildomi kvalifikuojamieji požymiai. Šių 2 dalyje nagrinėjamo straipsnio kvalifikuojančių požymių atsiradimas Lietuvos BK buvo nulemtas ES teisės nuostatų perkėlimo į nacionalinę teisę, konkrečiai - direktyvos 2002/90/EB ir pamatinio sprendimo 2002/946/TVR, ko pasekoje ir atsirado šie pakeitimai nagrinėjamam BK 292 straipsniui, kurie buvo priimti 2004 m. gruodžio 22 d. *Organizavimas*, kaip kvalifikuojantis požymis buvo ir pirminėje naujojo BK versijoje, tik ne 3, o 2 dalyje. (Žr. priedą Nr. 5)¹⁴².

Taigi, vienas iš veiką kvalifikuojančių požymių yra 2 dalyje numatytas veikos motyvas - *savanaudiškos paskatos*. Šis kvalifikuojantis požymis atsirado sąsajoje su pamatinio sprendimo 1 straipsnio 3 dalimi ir direktyvos 1 straipsnio 1 dalies b) punktu, kuriuose kalbama apie *finansinę naudą* ir iš anksto apgalvotą veikimą, ir nurodomos susijusios sankcijos. *Savanaudiškomis paskatomis* nagrinėjamo straipsnio kontekste laikytini tokie asmens veiksmai, kuriais jis, neteisėtai *gabendamas* žmones per valstybės sieną, ar *gabendamas* ar *slėpdamas* juos Lietuvos teritorijoje siekia gauti turtinės naudos, išvengti išlaidų, turto netekimo ar turtinių įsipareigojimų vykdymo¹⁴³. Turtinė nauda gali būti pinigais, daiktais ar turtinės teisės įgijimu sau ar kitiems asmenims¹⁴⁴. Teismų praktikoje būna atvejų, kai ginčijamas kvalifikavimas dėl *savanaudiškų paskatų* turėjimo, jei pasikėsinta padaryti nusikalstamą veiką. Pavyzdžiui baudžiamojoje byloje Nr. 2K-199-719/2022, kurioje keli bendrininkų grupės nariai nuteisti pagal BK 21 straipsnio 1 dalį ir 292 straipsnio 2 dalį (A.D. – veikęs kaip vykdytojas) ir pagal BK 24 straipsnio 6 dalį ir BK 292 straipsnio 2 dalį (K.R. – veikęs kaip padėjėjas) už tai, kad dėl *savanaudiškų paskatų* rengėsi neteisėtai *gabenti* LR teritorijoje ir toliau per LR valstybės

---

¹⁴² Keista įstatymu [Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 292 straipsnio pakeitimo ir priedo papildymo įstatymas Nr. X-61](#), *Valstybės žinios* ; OL numeris: 188, 2004-12-31.

¹⁴³ LAT nutartis bnaudžiamojoje byloje Nr. 2K-332/2012.

¹⁴⁴ Apie savanaudiškų paskatų turinį pasisakoma pvz. LAT nutartyse baudžiamosiose bylose 2K-199-719/2022 ir Nr. 2K-332/2012.

sieną į Lenkiją ir Latviją per LR valstybės sieną neteisėtai atgabentus aštuonis nuolatinės gyvenamosios vietos LR neturinčius, neteisėtai LR valstybės sieną perėjusius užsieniečius – Vietnamo Socialistinės Respublikos piliečius¹⁴⁵. Byloje kasatoriai apeliavo, kad nėra pagrįstų įrodymų dėl savanaudiškų paskatų turėjimo ir argumentavo, kad visos abejonės turi būti aiškinamos kaltinamojo naudai (*in dubio pro reo*), ir kad apkaltinamasis nuosprendis negali būti grindžiamas prielaidomis¹⁴⁶. Kadangi savanaudiškos paskatos pagal 292 straipsnio 2 dalį yra būtinas šio nusikaltimo subjektyvusis požymis (motyvas), todėl jis privalo būti įrodytas. Kasacinės instancijos teismas atmetė kasacinį skundą motyvuodamas tuo, kad tokia išvada yra pagrįsta liudytojų parodymų ir kitų byloje surinktų įrodymų visuma¹⁴⁷.

Taigi, kadangi 292 straipsnio 2 ir 3 dalyse kriminalizuoti sunkūs nusikaltimai, *rengimasis* padaryti BK 292 straipsnio 3 dalyje nurodytą nusikaltimą taip pat užtraukia baudžiamąją atsakomybę (pagal BK 21 straipsnio 1 dalį ir BK 292 straipsnio 2 arba 3 dalį). Rengimasis padaryti nusikaltimą BK 21 straipsnio 1 dalyje apibrėžiamas *kaip priemonių ir įrankių suieškojimas ar pritaikymas, veikimo plano sudarymas, bendrininkų telkimas arba kitoks tyčinis nusikaltimo padarymą lengvinančių sąlygų sudarymas*. Šiuo atveju tai galėtų būti apsirūpinimas žemėlapiais, maršrutų planais, automobilių paruošimas, išankstinis susitarimas dėl atlygio pasiskirtymo, ir pan.

Kitas, alternatyvus toje pačioje 2 dalyje numatytas kvalifikuojantis veikos požymis, susijęs su *nusikalstamais padariniais – pavojaus sukėlimas gabenamo asmens gyvybei*. Tai gali būti susiję su pasirinktomis pavojingomis, sveikatai ir gyvybei kenksmingomis asmens gabenimo aplinkybėmis ar pasirinkto gabenimo būdo (pvz. ankštoje patalpoje, transporto priemonėje, trūkstant oro, vandens ar maisto) (Žižienė, 2022, p. 722). Doktrinoje nurodoma, kad kvalifikavimui pakanka, kad būtų sukeltas pavojus gabenamo asmens gyvybei, ir kad būtų nustatytas priežastinis ryšys tarp asmens veikos ir kilusių padarinių, o kad realiai būtų sutrikdyta

---

¹⁴⁵ kaltinime teigta apie pasikėsinimą padaryti nusikalstamą veiką ir veikos nutrūkimą dėl nuo kaltininko valios nepriklausančių aplinkybių, kvalifikuojant inkriminuotą veiką akcentuotas rengimasis padaryti nusikalstamą veiką.

¹⁴⁶ Referuojant į kasacines nutartis baudžiamosiose bylose Nr. 2K-205/2012; Nr. 2K-363/2013; Nr. 2K-232/2014; Nr. 2K-7-173/2014 ir kt. ir EŽTT praktiką pvz. sprendimą byloje *Natunen prieš Suomiją*, peticijos Nr.21022/04 ir kt.

¹⁴⁷ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-199-719/2022. Teismas rėmėsi veikos aplinkybėmis, kad veikiant bendrininkaujančių grupėje buvo veikiama pagal iš anksto sutartą planą, apsirūpinta nusikaltimo priemonėmis – automobiliu, maršruto žemėlapiais, su aiškiais nustatytais užsieniečių perdavimo vietomis, teismas išsiaiškino nuteistųjų vaidmenis ir pasiskirstytas gabenimo maršrutų atkarpas, kitų bendrininkų pažadėtus atlygių dydžius, nors kai kurie elementai ir liko neišsiaiškinti, kurstytojai byloje neidentifikuoti, ir veika nutrūko ir nuteistieji neatliko užsieniečių gabenimo Lietuvos Respublikos teritorijoje ir per valstybės sieną į Lenkijos teritoriją veiksmų dėl nuo jų valios nepriklausančių aplinkybių – visi buvo sulaukyti Valstybės sienos apsaugos pareigūnų.

asmens sveikata, tas nėra būtina sąlyga ir tai nagrinėjamame straipsnyje nenumatyta (Žižienė, 2022, p. 722). Nustatinėjant kaltinamojo kaltę (veikimą *tiesiogine tyčia*), svarbus aspektas vertinant aptariamą kvalifikuojantį požymį – *povojaus sukėlimą asmens gyvybei* - yra tai, koks buvo asmens psichinis ryšys su galinčiais atsirasti padariniais, ar asmuo veikė žinodamas apie keliamą pavojų ir to siekė.

Nagrinėjamo straipsnio 3 dalyje kaip sunkiausiai veiką kvalifikuojantis požymis yra numatytas 1 dalyje įvardintų veikų - neteisėto žmonių *gabenimas* per valstybės sieną, ir neteisėtai perėjusių asmenų *gabenimo* ir *slėpimo* LR teritorijoje *organizavimas*. Organizavimo sąvoka suponuoja, kad organizatorius veikia ne vienas, o su vienu ar keliais bendrininkais (pvz. vykdytoju, kurstytoju ar padėjėju)¹⁴⁸, t.y. veikia bendrininkų grupėje¹⁴⁹, kurioje kiekvienas daro tam tikras pasiskirstytas funkcijas.¹⁵⁰ Pagrindžiant kaltininko baudžiamąją atsakomybę už bendrininkavimą darant konkrečios rūšies nusikalstamą veiką, turi būti konstatuota ne tik nusikalstamos veikos, dėl kurios padarymo yra sujungiamos kelių asmenų pastangos, sudėtis, nustatyta konkrečiame BK specialiosios dalies straipsnyje, [šiuo atveju 292 straipsnis] bet kartu ir tos veikos darymo formos – bendrininkavimo *objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių* visuma (bendrininkavimo sudėtis), nustatyta atitinkamose BK 24 straipsnio nuostatose¹⁵¹.

Tačiau nagrinėjamas straipsnis kalba apie veikos *organizavimą* kaip kvalifikuojantį požymį. Pagal BK 24 straipsnio 4 dalies *organizatorius* yra asmuo, subūręs organizuotą grupę ar nusikalstamą susivienijimą, jiems vadovavęs ar koordinavęs jų narių veiklą arba parengęs nusikalstamą veiką ar jai vadovavęs. Nagrinėjamo straipsnio kontekste *nusikaltimo organizatorius* būtų bendros nusikalstamos veikos – neteisėto žmonių *gabenimo* per valstybės sieną (ir/arba neteisėtai perėjusių į LR teritoriją asmenų *gabenimo* ir/ar *slėpimo*) vadovas, kuris pasižymi aktyviais organizaciniais veiksmais, suvienijančiais ir nukreipiančiais kitų bendrininkų pastangas, kuriantis nusikalstamos veikos planus, numatantis būdus ir priemones

---

¹⁴⁸ Nusikalstamos veikos bendrininkai yra vykdytojas, organizatorius, kurstytojas ir padėjėjas (BK 24 str. 2 dalis).

¹⁴⁹ Iš LAT nutarties baudžiamojoje byloje 2K-255-697/2022: Pažymėtina, kad bendrininkų grupė yra tada, kai bet kurioje nusikalstamos veikos stadijoje du ar daugiau asmenų susitaria kartu pradėti daryti, tęsti ar užbaigti jau pradėtą nusikalstamą veiką, jei bent du iš jų yra vykdytojai (BK 25 straipsnio 2 dalis). Taigi bendrininkų grupė gali susidaryti rengimosi ar nebaigto pasikėsinimo stadijose. Bendrininkų grupės nariai tarpusavyje gali susitarti dėl visos bendros nusikalstamos veikos ar jos epizodų darymo, jos padarymo būdų, įrankių ir priemonių, pasinaudojimo nusikalstamais padariniais ar jų slėpimo ir kt. Iš anksto numatytas detalus nusikalstamos veikos padarymo planas, glaudžių ryšių tarp bendrininkų nustatymas, vaidmenų paskirstymas ir pan. nėra būtini bendrininkų grupės požymiai.

¹⁵⁰ Kasacinės instancijos teismo praktikoje nurodoma, kad bendrininkų susitarimas gali būti išreikštas bet kokia forma – žodžiu, raštu ar konkludentiniais veiksmais (gestu, mimika ir kt.), todėl įrodinėjant susitarimo buvimą nėra būtina nustatyti, jog visi bendrininkai buvo išsamiai aptarę nusikalstamos veikos detales. LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. K-199-719/2022.

¹⁵¹ LAT nutartis baudžiamojoje byloje NR. 2K-102/2009.

jiems įgyvendinti (Žižienė, 2022, p. 723). Teismų praktikoje neteisėto užsieniečių gabenimo per LR sieną *organizatoriumi* yra pripažįstamas asmuo, kuris paskirsto užduotis bendrininkams, koordinuoja jų veiksmus, nurodydamas, kur ir kada nelegalius migrantus paimiti, kur juos nuvesti ar nuvežti, šalinantis nenumatytas kliūtis, nurodantis slėpimo vietą bei pats ją surandantis, bendrininkams mokantis pinigų, gautus už šį nusikaltimą¹⁵². Organizatoriui už veikos organizavimą taikoma ir griežtesnė sankcija nei kitiems bendrininkaujančių asmenų grupės dalyviams, sankcija taikoma pagal veiką specifikuojančio straipsnio nuostatas: “Nusikaltimo organizatoriaus veiksmai kvalifikuojami pagal BK 292 straipsnio 3 dalį be nuorodos į BK 24 straipsnio 4 dalį, nes įstatymų leidėjas nustatė griežtesnę jo atsakomybę nei to paties nusikaltimo vykdytojų”¹⁵³.

Teismų praktikoje pasitaiko įstatymo taikymo klaidų, pvz. baudžiamojoje byloje 2K-289/2013, kai nuteistajam A. M. už trijų užsieniečių gabenimo per LR valstybės sieną iš Baltarusijos organizavimą bei jų slėpimą dėl savanaudiškų paskatų teismas padarytas veikas inkriminavo kvalifikuodamas ne tik pagal BK 292 straipsnio 3 dalį (neteisėto užsieniečių gabenimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną organizavimas), bet ir pagal BK 292 straipsnio 2 dalį (neteisėtas užsieniečių gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną dėl savanaudiškų paskatų).¹⁵⁴ Šioje byloje perteklinė nuteistojo A. M. padarytų veikų kvalifikacija apsunkino jo teisinę padėtį dar ir tuo, kad bausmės, paskirtos pagal BK 292 straipsnio 2 ir 3 dalį, subendrintos sudėjimo būdu.¹⁵⁵ Pažymėtina, kad tokias situacijas, kai veikos *organizatorius* (3 dalis) veikė dar ir iš *savanaudiškų paskatų* ar sukeldamas grėsmę gabenamų asmenų gyvybei (2 dalis), reikėtų traktuoti pagal LAT išaiškinimą, kad tai, jog: “[...] BK 292 straipsnio 3 dalyje nėra nuorodos į 2 dalį, nereiškia, kad įstatymas reikalauja šias dvi veikas taikyti atskirai viena nuo kitos. Kai konkuruoja bendroji ir specialioji normos, taikoma specialioji norma, o esant specialiujų normų konkurencijai, taikoma ta specialioji norma, kuri atspindi didesnę veikos pavojingumą (Pavilonis, Bieliūnas, 1984). Šiuo atveju specialiojoje normoje, kriminalizuojančiame neteisėto užsieniečių gabenimo per LR valstybės sieną *organizavimą*, (straipsnio 3 dalis) nurodyti pavojingesnės veikos požymiai¹⁵⁶. Be to, šiame straipsnyje numatytos veikos organizavimas nebūtinai turi apimti visą užsieniečių gabenimo iš

---

¹⁵² LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-102/2009.

¹⁵³ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-102/2009.

¹⁵⁴ LAT nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-289/2013.

¹⁵⁵ LAT nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-289/2013.

¹⁵⁶ Norint tokiais atvejais tinkamai įvertinti faktą, kad minėta veika buvo daroma dėl savanaudiškų paskatų, ši aplinkybė gali būti nurodyta nustatomojoje ir motyvuojamojoje nuosprendžio dalyse. LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-289/2013.

vienos šalies į kitą organizavimą, tai gali būti ir atskirų šios nusikalstamos veikos etapų organizavimas.¹⁵⁷

Apibendrinant galima teigti, kad su 292 straipsnio 2 dalyje įvestais kvalifikuojančiais požymiais – *savanaudiškų paskatų* turėjimu ir *pavojaus gyvybei* sukėlimu 1 dalies dispozicijoje įvardintos veikos iš apysunkio tampa sunkiu nusikaltimu. Pagal teismų praktiką, net ir pasikėsینimo atlikti 292 straipsnio veikas su 2 ir 3 dalies kvalifikuojančiais požymiais atveju gali būti įrodomas savanaudiškų paskatų turėjimas per pažadėtos, susitartos turtinės naudos aplinkybių išaiškinimą.

Tuo tarpu *pavojaus gyvybei* sukėlimas kvalifikuojamas nustatant priežastinį ryšį tarp pasirinkto gabenimo būdo ir aplinkybių, kurios gali sukelti pavojų gyvybei, todėl svarbu nustatyti kaltę (tiesioginę tyčią), ar asmuo suprasdamas galimus padarinius veikė pasirinktu būdu ir jų siekė. Kad realiai būtų sutrikdyta asmens sveikata – tai nėra būtina sąlyga kvalifikavimui pagal 2 dalį, tačiau jei būtų sutrikdyta, veika turėtų būti kvalifikuojama pagal atitinkamas BK specialiosios dalies normas.

Organizavimas - sunkiausias 292 straipsnio veikas kvalifikuojantis požymis, ir *organizatoriaus* veika, su numatyta griežtesne baudžiamąja sankcija nei nusikaltimo *vykdytojų* yra pilnai kvalifikuojama pagal 292 straipsnio 3 dalį, ir skirtingai nuo kitų bendrininkų grupės narių (*padėjėjo, kurstytojo*) neturi būti papildomai kvalifikuojama pagal 24 straipsnio 4 dalį. Pažymėtina, kad jei veika turi kelis kvalifikuojančius požymius pagal 2 ir 3 dalis, kai asmuo ir organizuoja neteisėtą žmonių gabenimą, ir turi savanaudiškų paskatų ir/arba sukelia pavojų gyvybei, t.y. kai yra kvalifikuojančių požymių (ar normų konkurencija), taikytina BK 292 straipsnio 3 dalis įtvirtinanti specialiąją normą su didžiausią veikos pavojingumą rodančiu požymiu – organizavimu. Kadangi nusikaltimai su 2 ir 3 dalyse nurodytais kvalifikuojančiais požymiais yra sunkūs, rengimasis juos padaryti (priemonių pritaikymas, plano pasirengimas, bendrininkų sutelkimas, etc.) taip pat gali užtraukti baudžiamąją atsakomybę pagal BK 21 straipsnio 1 dalį ir atitinkamai 292 straipsnio 2 arba 3 dalį.

---

¹⁵⁷ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-332/2012.

4. Neteisėto valstybės sienos perėjimo (BK 291 straipsnis) bei neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną (BK 292 straipsnis) atskyrimas tarpusavyje ir nuo kitų nusikalstamų veikų

BK 291 ir 292 straipsnių analizė atskleidė, kad juose įtvirtintose teisės normose yra kalbama apie nusikalstamas veikas, kurios turi tą patį rūšinį objektą – *valdymo tvarką* ir yra tiesiogiai susiję su valstybės sienos kirtimo tvarkos pažeidimais. Viena veika – neteisėtas valstybės sienos perėjimas yra lengvesnė, baudžiama švelnesnėmis bausmėmis, ir ją padarius yra numatyti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindai, kita – neteisėtas žmonių gabenimas per valstybės sieną – sunkesnė, galinti turėti kvalifikuojančių požymių ir užtraukianti griežtesnes bausmes. Kadangi šiose normose numatytos veikos savo objektu ir esme visgi yra panašios, be to, faktinės neteisėto sienos perėjimo, užsieniečių per sieną gabenimo ir jų slėpimo aplinkybės gali būti gerokai persipynę, todėl svarbu išgryninti išnagrinėjus kiekvieną iš šių veikų¹⁵⁸, aptarti ir jų galimus sutapties atvejus, aiškiai atskirti normas ir jų požymius ir galimus normų konkuravimo atvejus, reikšmingus tiksliai kvalifikavimui ir adekvačių bei proporcingų baudžiamųjų bausmių paskyrimui. Šioje darbo dalyje bus apžvelgtos kelios pagrindinės bylos Lietuvos aukščiausio teismo praktikoje, kuriose išryškėja reikšmingiausi teisės taikymo aspektai esant BK straipsnių 291 ir 292 normų konkurencijos atvejams.

Taigi, bylose, pasiekusiose LAT, atkreiptinas dėmesys į keletą tipinių probleminių aspektų vienas jų – BK straipsniuose 291 ir 292 reglamentuojamų baudžiamųjų normų santykio nepaisymas ir normų konkurencijos taisyklių nesilaikymas. Pavyzdžiui LAT nutartis baudžiamoji byloje Nr. 2K-289/2013, kurioje A. M. (kaip organizatorius) ir J. M. (kaip padėjėjas) dalyvavo padarant tris tęstines nusikalstamas veikas, kuriomis siekė *neteisėtai pereinant valstybės sieną, gabenti užsieniečius* iš Baltarusijos Respublikos į Lietuvos Respubliką, juos *slėpti ir užtikrinti jų išvykimą* į kitą šalį.¹⁵⁹ Žemesniųjų instancijų teismai kvalifikavo A. M. ir J. M. vieninga tyčia padarytas veikas ir pagal BK 291 straipsnio, ir pagal 292 straipsnio, taip pat inkriminavo A. M. tiek BK 292 straipsnio 2 dalį, tiek šio straipsnio 3 dalį.¹⁶⁰ LAT nuomone, žemesniųjų instancijų teismai netinkamai pritaikė baudžiamąjį įstatymą, nes kvalifikuojant veiksmus, kuriais užsieniečiai buvo neteisėtai gabenami į Lietuvos Respubliką per valstybės sieną ir slėpiami, pakanka taikyti BK 292 straipsnio atitinkamą dalį,

¹⁵⁸ Žr. 2 ir 3 šio darbo dalis.

¹⁵⁹ LAT nutartis baudžiamoji byloje Nr. 2K-289/2013.

¹⁶⁰ Dėl normų konkurencijos sprendimo atvejų 292 straipsnio apimtyje žr. ankstesnę darbo dalį.

kuri visiškai apima *neteisėtą valstybės sienos perėjimą*, už kurį atsakomybė numatyta BK 291 straipsnyje.¹⁶¹ LAT pažymi, kad kvalifikuojant tokio pobūdžio veikas, pirmiausia būtina atsižvelgti į BK 291 ir 292 straipsnių santykį¹⁶²: „Šių dviejų normų požymiai konkuruoja dėl tų pačių nusikalstamų veiksmų – neteisėto valstybės sienos kirtimo. Šis BK specialiosios dalies normų santykis gali būti įvardijamas kaip normos-visumos (BK 292 straipsnis) ir normos-dalies (BK 291 straipsnis) konkurencija. Esant šiai normų konkurencijai, norma-dalis paprastai netaikoma, nes ją visiškai savo požymiais apima norma-visuma, [tuo tarpu] norma-dalis taikytina kartu su norma-visuma tik tais atvejais, kai ji numato griežčiau baustiną nusikalstamą veiką, kuri negali būti apimta normos-visumos“¹⁶³.

Kitas pavyzdys, atskleidžiantis panašią, nors neidentišką kvalifikavimo problemą - LAT nutartis baudžiamoji byloje Nr. 2K–332/2012, kurioje nuteistasis S. S. dėl savanaudiškų paskatų organizavo asmenų *neteisėtą gabenimą* per Lietuvos Respublikos valstybės sieną ir jų *neteisėtą perėjimą* per Lietuvos Respublikos valstybės sieną. Anot LAT, organizuojant ar padedant padaryti BK 292 straipsnyje numatytą neteisėtą žmonių gabenimą per valstybės sieną, tais pačiais veiksmais kartu organizuojamas ar padedamas padaryti neteisėtas valstybės sienos perėjimas, taigi darytina išvada, kad tokiu atveju BK 292 straipsnio 1, 2 ar 3 dalyse numatyti nusikalstamos veikos požymiai visiškai apima BK 291 straipsnio 1 dalyje numatytos veikos požymius kaip visuma ir dalis: „Esant tokiai situacijai, kai dvi normos atitinka vieną ir tą patį nusikaltimą, tačiau viena norma visiškai atitinka padarytą nusikaltimą, o kita – tik jo dalį, taigi tarpusavyje konkuruoja, būtina taikyti vieną jų, šiuo atveju – visumos normą – BK 292 straipsnio atitinkamą dalį“¹⁶⁴. Šiuo atveju svarbu yra tai, kad BK 292 straipsnyje įtvirtinta veika įstatymo leidėjo vertinama kaip gerokai pavojingesnė nei nustatyta BK 291 straipsnio 1 dalyje. Šioje byloje abiejų instancijų teismai buvo neteisingai kvalifikavę nuteistųjų, veikusių bendrininkų grupėje, veikas, todėl teismų sprendimų dalys dėl jų nuteisimo pagal BK 24 straipsnio 4 dalį ir 291 straipsnio 1 dalį (dvi nusikalstamos veikos), ir nuteisimo pagal BK 24 straipsnio 6 dalį ir 291 straipsnio 1 dalį (dvi nusikalstamos veikos) pripažintos naikintomis¹⁶⁵.

---

¹⁶¹ LAT nutartis baudžiamoji byloje Nr. 2K-289/2013.

¹⁶² Kitas panašios kvalifikavimo problematikos pavyzdys – Kauno apygardos teismo nuosprendis baudžiamoji byloje Nr. 1-270-530/2022 I. C. veiksmai buvo kvalifikuoti pagal BK 291 straipsnio 1 dalį ir BK 292 straipsnio 2 dalį, o F. S. pagal BK 292 straipsnio 2 dalį. Teismas įvertinęs aukščiau išdėstytus įrodymus daro išvadą, kad veiksmų kvalifikacija pagal BK 292 straipsnio 2 dalį yra teisinga ir atitinka Baudžiamojo įstatymo nuostatas, tuo tarpu I. C. veiksmus papildomai kvalifikuoti ir pagal BK 291 straipsnio 1 dalį yra nereikalinga, nes šiuos veiksmus apima BK 292 straipsnio 2 dalis.

¹⁶³ LAT nutartis baudžiamoji byloje Nr. 2K-652/2007.

¹⁶⁴ LAT nutartis baudžiamoji byloje Nr. 2K–332/2012.

¹⁶⁵ Dėl netinkamo baudžiamojo įstatymo taikymo (BPK 369 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 2 dalis) teismų sprendimai keistini.

Pripažinta, kad jų įvykdytas *organizavimas* ir padėjimas neteisėtai gabenti žmones per Lietuvos Respublikos valstybės sieną visiškai apimė *organizavimą* ir padėjimą žmonėms *neteisėtai pereiti valstybės sieną*, todėl jų neteisėtos veikos kvalifikuotinos tik pagal vieną BK 292 straipsnį¹⁶⁶. 291 straipsnio baudžiamojoje normoje nėra kvalifikuojančio požymio *organizavimas*, toks kvalifikuojantis požymis yra tik 292 straipsnio 3 dalyje. Taigi, jei pagal bylos faktines aplinkybes matome, kad vyko asmenų gabenimo organizavimas per valstybės sieną, taikytina visumos norma (292 straipsnio 3 dalis), ji apima ir perėjimo organizavimą, nes gabenimas gali būti vykdomas įvairiais būdais, kaip matėme 292 straipsnio objektyviųjų požymių analizėje ir kaip *gabenimo organizavimą* apibrėžia doktrina¹⁶⁷.

Apibendrinant BK 291 ir 292 straipsnių normų palyginimo problematiką, darytina išvada, kad nors šiais straipsniais reglamentuojamų veikų objektas ir sutampa, abi jos priskirtinos nusikaltimams prieš *valdymo tvarką*, abu nusikaltimai yra formalios sudėties, t.y laikomi įvykdytais nuo objektyvaus jų atlikimo momento, nepriklausomai nuo atsirandančių padarinių, tačiau veikų objektyvieji požymiai savo esme yra skirtingi. Abiem atvejais veikos motyvai ir tikslai neturi reikšmės kvalifikavimui. Vienu atveju subjektas – tas, kas neteisėtai perėjo sieną (užsienietis), kitu atveju, tas, kas neteisėtai gabeno (per sieną, ar LR teritorijoje ar slėpė) neteisėtai sieną perėjusius nuolatinės gyvenamosios vietos LR neturinčius trečiųjų šalių piliečius. Subjektyvusis požymis – tiesioginė tyčia, kaip psichinis santykis su veika, sutampa. Vienu atveju, tyčia kirsti sieną pačiam suvokiant veiksmo neteisėtumą, kitu atveju tyčia pergabenti kitus asmenis - neturinčius gyvenamosios vietos užsieniečius, galimai sukeltiant jų gyvybei pavojų ir siekiant pasipelnyti, arba šią gabenimo veiką organizuoti. Kvalifikuojantys požymiai tik išryškina ir apsunkina kaltę. Kaip matome, veikos savo esme yra pakankamai skirtingos, antroji (BK 292 straipsnis) yra daug sunkesnė ir pavojingesnė už pirmąją (BK 291 straipsnis), ir esant jų sutapčiam, antroji, normine prasme, yra laikytina *visuma*, o pirmoji – *dalimi*, kai visuma apima dalį, jei veikos atliekamos vienu metu, o sankcijos nesumuotinos, tuo tarpu esant normų kolizijai, taikytinos pagal griežčiausią atliktos veikos normoje numatytą sankciją, žinoma, atsižvelgiant į visas įstatymu numatytas lengvinančias ar sunkinančias aplinkybes. Iš teismų praktikos matyti, kad kartais daroma klaidų kvalifikuojant asmenų gabenimą per valstybės sieną. Pažymėtina, kad tokia veika kvalifikuotina tik pagal BK 292 straipsnio atitinkamas dalis ir papildomo veikos kvalifikavimo pagal BK 291 straipsnio 1 dalį nereikalauja dėl visumos ir dalies normų konkurencijos, kuri susiklosto tarp šių normų.

¹⁶⁶ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-332/2012.

¹⁶⁷ Žr. trečią šio darbo dalį apie kvalifikuojantį požymį – gabenimą.

Kalbant apie BK 291 ir 292 straipsnių atskyrimą nuo kitų Baudžiamajame kodekse numatytų veikų, savo turiniu, vienais ar kitais sudėties požymiais susijusių su *neteisėtu valstybės sienos perėjimu ar neteisėtu žmonių gabenimu per valstybės sieną*, išskirtinos kelios pagrindinės „giminingos“ veikos – kontrabanda (199 straipsnis), prekyba žmonėmis (147 straipsnis) ir dokumentų klastojimas (300 straipsnis).

Kontrabanda (pagal BK 199 straipsnį) - tai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenamų ir privalomų pateikti muitinei daiktų nepateikimas muitinės kontrolei ar kitoks šios kontrolės išvengimas¹⁶⁸. Tuo tarpu 199¹ straipsnis, susijęs su muitinės apgaule¹⁶⁹ įvežant privalomus pateikti muitinei daiktus iš ES ir išvengiant muitinės kontrolės, šiame kontekste, lyginant ir atribojant nuo BK 291 straipsnio veikų nėra aktualus, nes BK 199¹ straipsnis yra apie vidinių ES sienų kirtimą gabenant kontrabandą, o BK 291 straipsnis yra apie saugomų, išorinių ES sienų neteisėtą kirtimą¹⁷⁰. Kontrabandos per išorinę ES sieną veikos (199 straipsnis) objektas yra *ekonomika ir verslo tvarka*, ir normiškai Baudžiamajame kodekse ši veika sureguliuota XXXI skyriuje, prie kitų šios rūšies nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų, keliančių žalą valstybės *ekonomikai ir verslo tvarkai*. Su neteisėtu sienos kirtimu kontrabanda susijusi tiek, kad gabenant kontrabandinius daiktus galima kirsti valstybės sieną pagal sienos kirtimo taisyklės, bet galima sieną pereiti ir neteisėtai, atitinkant BK 291 straipsnyje numatytą veikos sudėtį¹⁷¹. Kai asmenys, privalantys deklaruoti gabenamus daiktus, jų nedeklaruoja ir nepateikia muitiniam tikrinimui, t. y. nuslepia nuo muitinės kontrolės, tuomet tai yra daiktų

---

¹⁶⁸ BK 199 straipsnio dispozicijos 1 dalis numato baudžiamąją atsakomybę - baudą arba laisvės atėmimą iki ketverių metų už privalomų muitinei deklaruoti daiktų gabenimą per valstybės sieną, kurių vertė viršija 150 MGL, bet neviršija 250 MGL dydžio sumos. Toliau straipsnyje įvardijamos kvalifikuotos kontrabandos nusikaltimo sudėtys – 2 dalyje – už dopingo medžiagų gabenimą (baudžiama bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki šešerių metų); 3 dalyje - už kilnojamųjų kultūros vertybių ar antikvarinių daiktų, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, kontrabandą (baudžiama bauda arba laisvės atėmimu iki aštuonerių metų); 4 dalyje – už šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų, radioaktyviųjų medžiagų ar kitas strateginių prekių, nuodingųjų, stipriai veikiančių, narkotinių, psichotropinių medžiagų arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų gabenimą (baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dešimties metų). 5 dalyje už šias veikas numatyta baudžiamoji atsakomybė ir juridiniam asmeniui.

¹⁶⁹199¹ straipsnis: 1. Tas, kas iš Europos Sąjungos valstybės narės į Lietuvos Respubliką įvežė privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 150 MGL, bet neviršija 250 MGL dydžio sumos, ir jų nepateikė Lietuvos Respublikos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengė, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki ketverių metų.

2. Tas, kas iš Europos Sąjungos valstybės narės į Lietuvos Respubliką įvežė privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, ir jų nepateikė Lietuvos Respublikos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengė, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki aštuonerių metų.

3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

¹⁷⁰ Žr. 2 šio darbo dalį, kur aptariama, kad 291 straipsnis susijęs su neteisėtu ES išorinių sienų kirtimu, ne vidinių.

¹⁷¹ tai aptarta 2 šio darbo dalyje.

muitinės kontrolei nepateikimas¹⁷², arba kitaip tariant kai kontrabandos dalykas gabenamas per muitinę, jo nedeklaruojant, nerodant muitinio tikrinimo metu¹⁷³ arba gabenamas ne per muitinę, slapta per valstybės sieną ir taip apeinant muitinės kontrolės postus ir išvengiant muitinės kontrolės¹⁷⁴. Remiantis teismų praktika, *kontrabandos* nusikaltimo sudėtis yra *formali*, todėl šis nusikaltimas laikomas baigtu nuo privalomų pateikti muitinei daiktų nepateikimo muitinės kontrolei¹⁷⁵. Tais atvejais, kai kontrabandos dalykas iš kitų valstybių teritorijos į Lietuvos valstybę gabenamas ne per muitinės postus ir kartu yra neteisėtai pereinama Lietuvos Respublikos valstybės siena, tai kontrabanda laikoma baigtu nusikaltimu nuo to momento, kai, neteisėtai kirtus Lietuvos Respublikos sieną, kontrabandos dalykas patenka į Lietuvos Respublikos teritoriją¹⁷⁶. Pavyzdžiui byloje baudžiamojoje byloje 2K-520/2012, E.K. nuteistas už tai, kad neteisėtai, nenustatytoje vietoje – ne per pasienio kontrolės punktą tris kartus perėjo valstybės sieną iš Baltarusijos Respublikos ir atgal, ir išvengdamas muitinės kontrolės pėsčiomis gabeno privalomus pateikti muitinei daiktus – 1500 pakelių cigarečių „Premjer 7“ ir 3500 pakelių „5 Minsk Superslims. Teismas šioje byloje konstatavo kelių veikų objektyviųjų požymių realizavimą ir E.K. pilnai pabaigtas veikas pagal 199 straipsnio 1 dalį (kontrabanda) ir pagal 291 straipsnio 1 dalį (neteisėtas sienos kirtimas) ir pagal 199² straipsnį (neteisėtas disponavimas akcizais apmokestinamomis prekėmis)¹⁷⁷. Atitinkamai E.K. nuteistas šešiams mėnesiams laisvės atėmimo (pgl. 291 straipsnio 1 dalį), laisvės atėmimu trejiems metams (pgl. 199 str. 1 dalį) ir laisvės atėmimu dvejiems metams (pgl. 199² straipsnio 1 dalį). LAT nutartyje baudžiamojoje byloje 2K-237-594/2022 teisėjų kolegija atkreipė dėmesį, kad „jei asmuo, be kontrabandos, padaro ir kitų nusikaltimų, visos veikos kvalifikuojamos pagal padarytų nusikaltimų sutaptį kaltam asmeniui inkriminuojant kelis BK specialiosios dalies straipsnius, jeigu šios veikos nėra būtinas kontrabandos ar ją kvalifikuojantis požymis“. Taigi, neteisėtas

---

¹⁷² LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-97-895/2019: Kitokiu muitinės kontrolės išvengimu laikomas neteisėtingų duomenų apie gabenamus daiktus pateikimas, suklastotos deklaracijos pateikimas, taip pat kitų suklastotų dokumentų, reikalingų muitinės procedūrai atlikti, pateikimas.

¹⁷³ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-520/2012.

¹⁷⁴ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-568/2014.

¹⁷⁵ Iš LAT nutarties baudžiamojoje byloje Nr. 2K-324/2010: Kontrabandos baigtinumas priklauso nuo kaltininko pasirinkto kontrabandos dalyko gabenimo būdo (pvz., nuo to, ar kontrabandos dalykas buvo gabenamas per muitinės postus ar juos apeinant), nuo gabenamų prekių deklaravimo formos (t. y., nuo to, ar prekės buvo deklaruojamos žodžiu, raštu, veiksmu) ir kitų aplinkybių.

¹⁷⁶ LAT nutartis baudžiamojoje byloje 2K-520/2012.

¹⁷⁷ 199² straipsnis. Neteisėtas disponavimas akcizais apmokestinamomis prekėmis: 1. Tas, kas pažeisdamas nustatytą tvarką įgijo, laikė, gabeno, siuntė, naudojo ar realizavo akcizais apmokestinamas prekes, kurių vertė viršija 150 MGL, bet neviršija 250 MGL dydžio sumos, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki ketverių metų. 2. Tas, kas pažeisdamas nustatytą tvarką įgijo, laikė, gabeno, siuntė, naudojo ar realizavo akcizais apmokestinamas prekes, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki aštuonerių metų. 3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

valstybės sienos perėjimas (291 straipsnis), gretinant su kontrabandos nusikaltimu (199 straipsnis), tai yra dvi atskiros ir skirtingos nusikalstamos veikos, nors tikrovėje gali atrodyti, kad kai kurios esminės veikų padarymo aplinkybės iš dalies sutampa. Taip, jos turi gali turėti bendrų objektyviųjų požymių (sienos kirtimas), tačiau atskiros yra jų objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių visumos, abi šios formaliųjų sudėčių veikos inkriminuotinos atskirai. Šios normos (199 straipsnis ir 291 straipsnis) nekonkuruoja, nes veikų objektai yra skirtingi, jos neapima ir neįeina į viena kitos sudėtį. Kriminalizuojant šias veikas ginamos ir saugomos skirtingos (pagrindinės) vertybės: kontrabandos atveju (199 str.) - prekių ir kitų daiktų gabenimo per Lietuvos valstybės sieną tvarka¹⁷⁸ (konkrečiai) ir *valstybės ekonomikos ir verslo tvarkos apsauga*¹⁷⁹ (bendrai), atitinkamai - neteisėto valstybės sienos perėjimo atveju (291 straipsnis) – *valstybės sienos kirtimo tvarka*¹⁸⁰ ir valstybės *valdymo tvarka*. Pažymėtina, kad jei kontrabanda gabenama per sienos kirtimo punktus ir kitaip nepažeidžiant bendrųjų sienos kirtimo taisyklių¹⁸¹, 291 straipsnis taikomas nebus.

Pagal BK 7 straipsnio 2 dalį, baudžiamoji atsakomybė už *prekybą žmonėmis* (147 straipsnis)¹⁸² taikoma kaip už nusikaltimą, numatytą tarptautinėse sutartyse. Pasak mokslininkų, tarpusavio santykiuose šie reiškiniai – *neteisėtas žmonių gabenimas* ir *prekyba žmonėmis* egzistuoja gretimai kaip atskiri nusikaltimai, o užsienio literatūroje rasime teiginių, jog *neteisėtas asmenų gabenimas per sieną* - tai specialus *neteisėtos migracijos* būdas, o *prekyba žmonėmis* - *neteisėto asmenų gabenimo per sieną* dalis (Uckus, 2022, cituotas Väyrynen, 2003, p. 15). Ilgą laiką neteisėtas žmonių gabenimas ir prekyba žmonėmis kaip

---

¹⁷⁸ Pagal Lietuvos Respublikos Muitinės įstatymą 2004 m. balandžio 27 d. Nr. IX-2183, Vilnius, Valstybės žinios, 2004-04-30, Nr. 73-2517.

¹⁷⁹ LAT nutartis baudžiamojoje byloje 2K-195-458/2020.

¹⁸⁰ Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas.

¹⁸¹ Žr. antrą šio darbo dalį, kur nagrinėjama 291 str. objektyvieji požymiai.

¹⁸² BK 147 straipsnis. Prekyba žmonėmis 1. Tas, kas pardavė, pirkė, kitaip perleido ar įgijo, verbavo, gabeno ar laikė nelaisvėje žmogų panaudodamas fizinį smurtą ar grasinimus arba kitaip atimdamas galimybę priešintis, arba pasinaudodamas nukentėjusio asmens priklausomumu ar pažeidžiamumu, arba panaudodamas apgaulę, arba priimdamas ar sumokėdamas pinigus, arba gaudamas ar suteikdamas kitokią naudą asmeniui, kuris faktiškai kontroliuoja nukentėjusį asmenį, jeigu kaltininkas žinojo arba siekė, kad nukentėjęs asmuo, nesvarbu, ar jis sutiko, būtų išnaudojamas vergijos ar panašiomis į vergiją sąlygomis, prostitucijai, pornografijai ar kitoms seksualinio išnaudojimo formoms, priverstinei, fiktyviai santuokai, priverstiniam darbui ar paslaugoms, įskaitant elgetavimą, nusikalstamai veikai daryti arba kitais išnaudojimo tikslais, baudžiamas laisvės atėmimu nuo dvejų iki dešimties metų. 2. Tas, kas šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką padarė dviem ar daugiau nukentėjusiems asmenims arba sukeldamas pavojų nukentėjusio asmens gyvybei, arba dalyvaudamas organizuotoje grupėje, arba žinodamas ar siekdamas, kad būtų paimtas nukentėjusio asmens organas, audinys ar ląstelės, arba būdamas valstybės tarnautojas ar viešojo administravimo funkcijas atliekantis asmuo ir vykdydamas įgaliojimus, baudžiamas laisvės atėmimu nuo ketverių iki dvylikos metų. 3. Nukentėjęs nuo šiame straipsnyje numatytos veikos asmuo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės už nusikalstamą veiką, kurią jis buvo priverstas tiesiogiai padaryti dėl jam padarytos šiame straipsnyje numatytos veikos. 4. Už šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

sąvokos ir reiškiniai buvo tapatinamos ir tam tikrą jų formalizavimą ir sąlyginį atribojimą pavykę išspręsti tik priėmus atitinkamus tarptautinius teisės aktus - *Protokolą dėl neteisėto migrantų įvežimo sausuma, jūra ir oru* ir *Palermo konvencijos protokolą dėl prekybos žmonėmis, ypač moterimis ir vaikais, prevencijos, sustabdymo bei baudimo už vertimąsi ja*¹⁸³.

Remiantis teismų praktika ir ieškant veikų atribojimo ar panašumo atkreiptinas dėmesys į keletą svarbių aspektų – baudžiamosios teisės normomis dėl žmonių neteisėto gabenimo per valstybės sieną (292 straipsnis) ir prekybos žmonėmis (147 straipsnis) saugomos skirtingos vertybės: pirmu atveju - *valdymo tvarka ir visuomenės saugumas*¹⁸⁴, o prekybos žmonėmis atveju – *žmogaus laisvė*¹⁸⁵. Tačiau yra tam tikrų *objektyviųjų požymių*, kuriais šios veikos tikrovėje gali turėti nemažai panašumų – pavyzdžiui, kad atliekant prekybos žmonėmis veiką, ji gali būti susijusi su neteisėtu žmonių gabenimu per valstybės sieną. Tačiau tai nėra būtinas požymis, 147 straipsnyje nėra akcentuojamas veikos tarptautiškumas, gabenimas per valstybių sienas ar panašiai. Pagal 292 straipsnio 1 dalį, kaip viena alternatyvių veikų yra numatytas žmonių *gabenimas* Lietuvos Respublikos teritorijoje¹⁸⁶. Gabenimas 147 straipsnio kontekste „kaip viena iš alternatyvių *prekybos žmonėmis* veikų, apibrėžiamas kaip išnaudojimo tikslais atliekamas asmens transportavimas (fizinis perkėlimas) iš vienos vietos į kitą, nepriklausomai nuo to, ar ta vieta yra galutinė išnaudojimo vieta, ar tik tarpinė. Tokie veiksmai gali būti daromi tiek vežant automobiliu ar kita transporto priemone, tiek lydint traukiniu, lėktuvu ir pan. Tačiau gabenimu nelaikomi atvejai, kai nukentėjęs asmuo savarankiškai vyksta iš vienos vietos į kitą, išskyrus atvejus, kai toks asmens judėjimas yra iš anksto suplanuotas ir nulemtas kaltininko¹⁸⁷. Kalbant apie prekybos žmonėmis kaip veikos sudėties požymių visumą pabrėžtini tokie esminiai šios nusikalstamos veikos sudėties elementai: priešingumas asmens laisvei; bent vienos iš alternatyvių veikų padarymas (verbavimas, pardavimas, pirkimas, *gabenimas* ir kt.); bent vieno iš alternatyvių veikos padarymo ir nukentėjusiųjų laisvės pažeidimo būdų panaudojimas (fizinis smurtas, grasinimai, apgaulė, pasinaudojimas priklausomumu ar pažeidžiamumu ir kt.); tyčinis veikos pobūdis ir jos padarymo tikslas – įtraukti kitą asmenį į tam tikrą išnaudojimo sritį; [tuo tarpu] nukentėjusiojo sutikimas nėra teisiškai reikšminga

---

¹⁸³ Abu protokolus yra ratifikavęs Lietuvos Respublikos Seimas.

¹⁸⁴ Žr. trečią šio darbo dalį, kurioje išsamiai aptartas 292 straipsnio veikos objektas.

¹⁸⁵ 147 straipsnis yra XX Baudžiamojo kodekso skyriuje prie nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų žmogaus laisvei.

¹⁸⁶ 1. Tas, kas neteisėtai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturintį užsienietį arba neteisėtai valstybės sieną perėjusį tokį užsienietį gabeno ar slėpė Lietuvos Respublikos teritorijoje, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki šešerių metų.

¹⁸⁷ LAT nutartys baudžiamojoje byloje Nr. 2K-156-699/2018 ir Nr. 2K-7-104-719/2021.

aplinkybė, kliudanti konstatuoti prekybos žmonėmis požymius¹⁸⁸. Kadangi objektyvieji prekybos žmonėmis požymiai 147 straipsnio dispozicijoje suformuluoti kaip alternatyvūs, baudžiamajai atsakomybei kilti pakanka, kad būtų padarytas bent vienas nurodytų veiksmų (sandorių), atliktų bent vienu iš jame nurodytų alternatyvių būdų, žinant arba siekiant, kad nukentėjęs asmuo būtų išnaudojamas bet kuria įstatyme nurodyta išnaudojimo forma¹⁸⁹. Taigi, matome, kad *gabenimo* veiksmas turi semantinių sąsajų su 292 straipsnio žmonių *gabenimu* per valstybės sieną. Prekybos žmonėmis nusikaltimas padaromas *tiesiogine tyčia*, t. y. kai kaltininkas supranta, kad įgyja, perleidžia, verbuoja, *gabena* ar laiko nelaisvėje kitą žmogų, žino, kad siekiant kontrolės prieš šį žmogų buvo ar bus naudojamas smurtas, grasinimai, apgaulė, piktnaudžiaujama jo priklausomumu ar pažeidžiamumu arba sumokama jį kontroliuojančiam asmeniui, siekia, kad šis žmogus būtų jo ar kitų asmenų išnaudojamas prostitucijai, pornografijai ar priverstiniam darbui, arba nors to ir nesiekia, bet žino apie tai ir nori taip veikti¹⁹⁰. Žmogaus laisvės varžymas baudžiamajame įstatyme nėra įvardijamas kaip objektyvusis BK 292 straipsnyje nurodytų veikų požymis, nors realizuojant BK 292 straipsnyje numatytų veikų sudėtis praktiškai yra įmanoma pažeisti šį įstatymo saugomą gėrį (Uckus, 2022)¹⁹¹. Tačiau savo esme kaip nusikaltumo sudėties elementų 292 straipsnis nenumato *gabenamų* asmenų valios palenkimo, prievartinio *gabenimo*. Preziumuojama, kad per sieną *gabenami*, LR teritorijoje *gabenami* ar *slepiami* nuolatinės gyvenamosios vietos LR neturintys užsieniečiai šiuose veiksmuose dalyvauja savo valia, neretai gabentojui ar organizuotos jų grupės atstovams atsilygindami materialiai. Čia slypi pagrindinė 292 straipsnio skirtis su 147 straipsniu, nes svarbiausias 147 straipsnio veikos požymis yra jos objektas - asmens laisvė, kuri pažeidžiama, jos atžvilgiu daromas nusikaltimas. Remiantis teismų praktika, „veika gali būti kvalifikuojama kaip BK 147 straipsnyje nustatytas nusikaltimas tik nustačius, kad ji [asmens laisvė] buvo pažeista (apribota). Tokiems nusikaltimams būdingas toks poveikis nukentėjusiam asmeniui, kuris leidžia palenkti jo valią, kontroliuoti ir išnaudoti jį, ir šis poveikis gali būti padaromas įvairiais alternatyviais būdais: 1) panaudojant fizinį smurtą ar grasinimus arba 2) kitaip atimant galimybę priešintis, arba 3) pasinaudojant nukentėjusio asmens priklausomumu ar pažeidžiamumu, arba 4) panaudojant apgaulę, arba 5) priimant ar sumokant pinigus, arba 6)

---

¹⁸⁸ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-57-788/2022.

¹⁸⁹ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-165-976/2022.

¹⁹⁰ *Ibid.*

¹⁹¹ Ž. Uckus savo darbe aptaria tokius asmens laisvės pažeidimo aspektus atliekant neteisėtą asmenų *gabenimą* per valstybės sieną kaip asmens dokumentų neturėjimą (ar atėmimą), neturėjimą galimybės *gabenamiems* asmenims nutraukti nusikalstamos veikos, esant tam tikroms veikos aplinkybėms (pvz. jei žmonės uždaryti tam tikroje transporto priemonėje ar rizikingomis sąlygomis kitaip *gabenami*).

gaunant ar suteikiant kitokią naudą asmeniui, kuris faktiškai kontroliuoja nukentėjusį asmenį, jeigu kaltininkas žinojo arba siekė, kad nukentėjęs asmuo būtų išnaudojamas. Būtent todėl nukentėjusio asmens sutikimas ar neprieštaravimas dėl tam tikrų veiksmų atlikimo nešalina atsakomybės už šią nusikalstamą veiką¹⁹².

Aptariant naujus neteisėtos migracijos iššūkius buvo aktualizuotas vienas iš šiuolaikinių piknaudžiavimo būdų - *fiktyvi santuoka*. Šis institutas aptartinas ir neteisėto patekimo į Lietuvos Respublikos teritoriją ir tuo pačiu Šengeno erdvę (pereinant sieną), ir prekybos žmonėmis nusikaltimų sugretinimo kontekste, nes prekybos žmonėmis byloje pasitaiko atvejų, kai figūruoja fiktyvios santuokos¹⁹³ kaip veikos būdas ar pagrindas (Interlinkages between Trafficking..., 2022, p. 14). LAT pažymi (Nr. 2K-1-1073/2023), kad „fiktyvios santuokos sudarymas paprastai susijęs su tam tikros naudos, grindžiamos susituokusio asmens teisiniu statusu, gavimu, o tokia nauda labai dažnai susijusi su neteisėta migracija, t. y. siekiu palengvinti vieno iš sutuoktinių neteisėtą atvykimą ar buvimą šalyje, kurios pilietis ar nuolatinis gyventojas jis nėra” (Exploitative Sham Marriages..., 2016, p. 49-55). *Fiktyvi santuoka* gali būti pripažinta *prekyba žmonėmis*, jei nustatomi visi privalomieji jos požymiai pagal tarptautinę teisę: veika (parduoti, pirkti, įgyti, verbuoti, gabenti, laikyti nelaisvėje ar kitaip kontroliuoti), būdas (fizinio ar psichinio smurto naudojimas, galimybės priešintis ribojimas, pasinaudojimas priklausomumu ar pažeidžiamumu), tikslas (seksualinis išnaudojimas, priverstinis darbas, vergija, organų pašalinimas, priverstinės paslaugos) (Interlinkages between Trafficking..., 2022, p. 59-61). Tačiau gali būti, kad tokios veikos savaime pirmiausia sietinos ne su vieno iš fiktyvių sutuoktinių išnaudojimu *prekybos žmonėmis* nusikaltimo prasme, o su abiejų sutuoktinių gaunama atitinkama nauda, pavyzdžiui, kaip byloje Nr. 2K-1-1073/2023, kurioje veika sietina su *neteisėta migracija* ir materialiniu atlygiu už tam tikro teisinio statuso suteikimą.¹⁹⁴ Pažymėtina, kad ES kontekste Lietuva priklauso toms valstybėms, kurios fiktyvias santuokas kriminalizuoja pagal neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną baudžiamąsias normas (292 straipsnio 3 dalis), tuo tarpu pvz. Belgija, Prancūzija ir Portugalija

---

¹⁹² LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-165-976/2022.

¹⁹³ Tarptautinėje teisėje nėra visuotinai pripažinto *fiktyvios santuokos* apibrėžimo, tačiau bendriausia prasme, atsižvelgiant ir į tai, kaip ji suprantama daugelio valstybių nacionalinėje teisėje, *fiktyvi santuoka* paprastai apibūdinama kaip teisiškai įforminta santuoka, sudaryta asmenims neturint ketinimo sukurti santuokinių santykių ir gyventi kaip sutuoktiniams.

¹⁹⁴ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-1-1073/2023.

turi atskiras teisės normas, specifiskai sankcionuojančias *fiktyvią santuoką* (*Commission Staff working document Refit ...*, 2017, p. 14)¹⁹⁵.

Tiek doktrina, tiek teismų praktika kalba apie neteisėto sienos perėjimo veiką „bet kuriomis priemonėmis ir būdais“¹⁹⁶, o kaip žinia, vienas iš neteisėto sienos perėjimo būdų yra pasinaudojant *suklastotu dokumentu*, ir BK 300 straipsnis numato atsakomybę už dokumentų suklastojimą ir naudojimą (Žižienė, 2022, p. 716)¹⁹⁷. Pagal teismų praktiką, tikro dokumento suklastojimas suprantamas kaip dokumento tikrumo ir jo turinio teisingumo pakeitimas¹⁹⁸, kai fiziniais veiksmais pakeičiama dokumente užfiksuota informacija (dokumento ar jo dalies tekstas, datos, klastojami parašai ir pan.)¹⁹⁹ arba teisinga informacija pakeičiama įrašant į tikrą dokumentą melagingus įrašus²⁰⁰. Kalbant apie neteisėtą valstybės sienos perėjimą, tai būtų atvejai, kai kirsdamas Lietuvos Respublikos sieną užsienietis patikrai pateiktą suklastotą dokumentą arba jei pereitų sieną ne per pasienio kontrolės punktus, tiesiog disponuotą suklastotu dokumentu. Pasak LAT, BK 300 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nusikaltimo sudėtis yra *formalioji*, todėl šis nusikaltimas laikomas baigtu jį panaudojus, t.y. pateikus asmeniui, kuris turi teisę su juo susipažinti ir remdamasis dokumentu daryti išvadas apie asmens teisinę padėtį²⁰¹. Taigi, baudžiamajai atsakomybei už dokumento suklastojimą ar disponavimą

---

¹⁹⁵ 3 valstybės narės – Belgija, Prancūzija ir Portugalija turi savo įstatymuose atskiras normas fiktyvių santuokų instituto sankcionavimui. O dauguma ES valstybių narių (Belgija, Bulgarija, Čekija, Vokietija, Suomija, Vengrija, Olandija, Lenkija, Rumunija, Slovėnija, Slovakija), tarp jų ir Lietuva fiktyvias santuokas sankcionuoja teisės normomis neteisėtos migracijos kontekste.

¹⁹⁶ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-520/2012.

¹⁹⁷ BK 300 straipsnis. Dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu:

1. Tas, kas pagamino netikrą dokumentą, suklastojo tikrą dokumentą arba žinomai netikrą ar žinomai suklastotą tikrą dokumentą laikė, gabenė, siuntė, panaudojo ar realizavo, baudžiamas bausme arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

2. Tas, kas pagamino netikrą asmens tapatybės kortelę, pasą, vairuotojo pažymėjimą ar valstybinio socialinio draudimo pažymėjimą arba suklastojo tikrą asmens tapatybės kortelę, pasą, vairuotojo pažymėjimą ar valstybinio socialinio draudimo pažymėjimą, arba žinomai netikrą ar žinomai suklastotą tikrą asmens tapatybės kortelę, pasą, vairuotojo pažymėjimą ar valstybinio socialinio draudimo pažymėjimą laikė, gabenė, siuntė, panaudojo ar realizavo, baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki ketverių metų.

3. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 ar 2 dalyje numatytas veikas, jeigu dėl to buvo padaryta didelė žala, arba pagamino didelį kiekį netikrų asmens tapatybės kortelių, pasų, vairuotojo pažymėjimų ar valstybinio socialinio draudimo pažymėjimų, arba suklastojo didelį kiekį tikrų asmens tapatybės kortelių, pasų, vairuotojo pažymėjimų ar valstybinio socialinio draudimo pažymėjimų, arba žinomai netikrų ar žinomai suklastotų tikrų didelį kiekį asmens tapatybės kortelių, pasų, vairuotojo pažymėjimų ar valstybinio socialinio draudimo pažymėjimų laikė, gabenė, siuntė, panaudojo ar realizavo, baudžiamas laisvės atėmimu iki šešerių metų.

4. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

¹⁹⁸ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-35/2011.

¹⁹⁹ LAT nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-805/2005, Nr. 2K-500/2005.

²⁰⁰ LAT nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-132/2008, Nr. 2K-607/2007.

²⁰¹ Žinomai suklastoto dokumento realizavimu laikomas atlygintinis ar neatlygintinis netikro arba suklastoto dokumento perdavimas naudotis juo kitiems asmenims. Žr. LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-12-654/2023.

suklastotu dokumentu kilti nebūtina, kad dėl to atsirastų konkretūs neigiami padariniai²⁰². Teismų praktika, tačiau, teigia, kad kiekviena nusikalstama veika yra pažeidžiamos baudžiamaisiais įstatymais saugomos visuomenės vertybės, taigi ir dokumentų klastojimu įvairiu mastu pažeidžiami saugomi teisiniai santykiai – *valdymo tvarka*, sukeliamos teisiškai reikšmingos pasekmės.²⁰³ Taigi, nors konkrečios tiesioginės žalos tas faktas, kad užsienietis disponuos suklastotu dokumentu, kitiems asmenims galimai ir nesukels, tačiau žala valdymo tvarkai ir visuomenės saugumui abstrakčiame lygmenyje bus sukelta. Šios veikos pavojingos tuo, kad toks dokumentas gali įtvirtinti teisinėje apyvartoje tikrovės neatitinkančią informaciją, lemti neteisingų sprendimų priėmimą, suinteresuotų asmenų teisių pažeidimą ir pan. Pagal BK 300 straipsnio 1 dalį, baudžiamoji atsakomybė kyla tam, kas pagamino netikrą dokumentą, suklastojo tikrą dokumentą arba žinomai netikrą ar žinomai suklastotą tikrą dokumentą laikė, gabenė, siuntė, *panaudojo* ar *realizavo*. Taigi, baudžiamoji atsakomybė numatyta už alternatyvius veiksmus ir jai kilti pakanka nustatyti bent vieną iš jų. Kvalifikuojant veiką pagal BK 300 straipsnį, būtina nustatyti ir tiesioginę kaltininko tyčią, kad kaltininkas suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį, suprato, kad gamina, klastoja ar disponuoja žinomai netikru ar žinomai suklastotu tikru dokumentu, kuris gali sukelti neigiamas teises pasekmes, ir norėjo taip veikti.²⁰⁴

Nors šių straipsnių (291 ir 300) veikų rūšinis objektas sutampa – nusikaltimai nukreipti prieš *valdymo tvarką*, tačiau tiesioginiai *objektai* skiriasi - neteisėtai pereinant valstybės sieną pažeidžiama įstatymais ir kitais teisės aktais saugoma valstybės valdymo tvarka valstybės sienos kirtimo režimo srityje, o neteisėtai disponuojant suklastotu dokumentu pažeidžiama teisėtai apyvartoje esančių dokumentų naudojimo tvarka. Teismų praktikoje teigiama, kad BK 300 straipsniu siekiama apsaugoti tokias su *valdymo tvarka* siejamas vertybes kaip dokumentų ir juose esančių įrašų tikrumas, informacijos, esančios dokumente, patikimumas, normali, teisinga dokumentų apyvarta: teisinė apsauga suteikiama tiek dokumentų, kuriuose užfiksuoti duomenys yra reikšmingi valstybės ir savivaldos institucijų normaliai veiklai, tiek privačių asmenų sukurtų dokumentų apyvartai²⁰⁵. Dokumento suklastojimas gali pasireikšti melagingos informacijos jame įtvirtinimu (intelektinis suklastojimas) arba mechaniniu poveikiu tokio dokumento turiniui ar rekvizitams, pvz., datos, parašo, jame esančios informacijos pakeitimu ir

---

²⁰² LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-25-788/2023.

²⁰³ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-230-697/2017.

²⁰⁴ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-282-788/2018.

²⁰⁵ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-175-303/2015.

pan. (materialusis suklastojimas).²⁰⁶ Kalbant apie neteisėtą sienos perėjimą, kalba gali eiti apie asmens tapatybę identifikuojančio dokumento ar vizos (ar jų duomenų) intelektinį ar materialų suklastojimą. Tais atvejais, kai siena pereinama pasinaudojus suklastotu dokumentu, gali būti konstatuojama 291 straipsnio 1 dalies ir 300 straipsnio (atitinkamos dalies) numatytų veikų sutaptis. 300 straipsnio 2 dalyje yra asmens tapatybės dokumentas kai kvalifikuojantis požymis. Jei pakeista tik viza, tai veika kvalifikuotina tik pagal BK 300 straipsnio 1 dalį. Kai užsienietis neteisėtai pereina Lietuvos Respublikos valstybės (ES išorinę) sieną, pateikdamas suklastotą ar netikrą dokumentą, veika kvalifikuojama pagal BK 291 straipsnio 1 dalį ir 300 straipsnio 1 ar 2 dalį, jei tik ES vidinę sieną – pagal BK 291 straipsnio 1 dalį nekvalifikuojama.²⁰⁷ Atvejais, kai naudojimasis suklastotu dokumentu pateisinamas būtinuoju reikalingumu, yra susiję su pažeidžiamų asmenų, pretenduojančių į pabėgėlio statusą, neteisėtu sienos perėjimu, ir atitinkamai potencialiu atleidimu nuo baudžiamosios atsakomybės pagal 291 straipsnio 2 dalį²⁰⁸.

Lyginant ir bandant atskirti BK 291 ir 292 straipsnių normas nuo kitų „giminingų“ BK normų kvalifikavimo aspektu darytina išvada, kad esant neteisėto sienos perėjimo nusikaltimo sutapčiai su kontrabanda (199 straipsnis), šios veikos inkriminuojamos atskirai, taip pat yra ir su prekyba žmonėmis - kadangi veikos turi atskirus objektus *valdymo tvarka* (292 straipsnio saugoma vertybė) vs. *asmens laisvė* (147 straipsnis), esant veikų sutapčiai, jos turi būti traktuojamos kaip atskiri nusikaltimai. Kalbant apie suklastotų dokumentų panaudojimą (300 straipsnis), su 291 straipsniu šią veiką sieja vieningas rūšinis objektas – *valdymo tvarka*. Neteisėtai pereinant valstybės sieną, gali būti 291 straipsnio 1 d. ir 300 straipsnio 1 ar 2 dalies sutaptis, ir turi būti inkriminuojamos abi veikos išorinės ES sienos kirtimo atveju, vidinės sienos kirtimo atveju 291 straipsnis netaikytinas.

---

²⁰⁶ LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-218-976/2022.

²⁰⁷ Kauno apygardos teismo nutartis baudžiamoji byla Nr. 1A-290-923/2022.

²⁰⁸ Tai aptarta 2 darbo dalyje.

IŠVADOS:

1. Siekdama kontroliuoti nelegalią migraciją Europos Sąjunga pasitelkia ir baudžiamosios teisės priemones. Šioje srityje reikšmingiausi ES teisės aktai yra 2002 m. Tarybos direktyva 2002/90/EB ir Tarybos pamatinis sprendimas 2002/946/TVR, kurie įpareigoja valstybes nares imtis veiksmų užkertant kelią neteisėtam atvykimui, vykimui tranzitu ir neteisėtam apsigyvenimui, ir nurodo savo nacionaliniuose įstatymuose įvesti veiksmingas, proporcingas ir atgrasias bausmes už neteisėtą patekimą į Šengeno erdvę.
2. Su neteisėtos migracijos valdymu susijusių Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo normų dėl baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą valstybės sienos perėjimą (BK 291 straipsnis) sudėties – objektyviųjų ir subjektyvieji požymių analizė atskleidė, kad egzistuojantis dalinis 291 straipsnio normų, įtvirtinančių baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą valstybės sienos perėjimą, formuluotėse naudojamų sąvokų semantinis neatitikimas (pavyzdžiui, *užsienietis vs. trečiosios šalies pilietis, trečioji valstybė vs. trečioji šalis, išsiuntimas vs. išsiuntimas/grąžinimas*) su neteisėta migracija reguliuojančiais ES teisės aktais (*Šengeno sienų kodeksu, Grąžinimo direktyva*) iš principo nelaikytinas esminiu ar itin prieštaringu, o taikant normas išsprendžiamas teisingo (sisteminio) teisės aiškinimo būdu.
3. Pagal BK 291 straipsnio 1 dalį, valstybės sienos perėjimas įvairiais alternatyviais būdais ir priemonėmis bei veiksmais bus neteisėtas ir užtrauks baudžiamąją atsakomybę, jei pažeis teisėtus sienos kirtimo reikalavimus (pagal VSAĮ, UTPĮ), jei veiks turės pavojingumo laipsnį, atitinkantį BK normas, ir jei bus pereinama Lietuvos Respublikos valstybės saugoma ES *išorinė* siena. Neteisėtas valstybės sienos perėjimas padaromas veikiant tiesiogine tyčia. Veikos motyvai veikos kvalifikavimui reikšmės neturi. Jei veiks padaroma turint tikslą pasinaudoti prieglobsčio teise, asmuo neteisėtai perėjęs valstybės sieną netraukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Kiti veikos padarymo tikslai neturi reikšmės veikos kvalifikavimui.
4. BK 292 straipsnyje uždraustos alternatyvios neteisėto nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturinčio užsieniečio gabenimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną arba neteisėtai valstybės sieną perėjusio tokio užsieniečio gabenimo ar slėpimo Lietuvos Respublikos teritorijoje veikos. Subjektyviai veiks padaroma tiesiogine tyčia. Veikos kvalifikavimui reikšmingas savanaudiškas veikos padarymo motyvas, o kiti motyvai ir tikslai reikšmės veikos kvalifikavimui neturi.

5. Jei veika turi kelis kvalifikuojančius požymius pagal 292 straipsnio 2 ir 3 dalis (normų konkurencija), kai asmuo ir organizuoja neteisėtą žmonių gabenimą, ir turi savanaudiškų paskatų ir/arba sukelia pavojų gyvybei, taikytina BK 292 straipsnio 3 dalis įtvirtinanti specialiąją normą su didžiausią veikos pavojingumą rodančiu požymiu – organizavimu. Jei 292 straipsnyje numatytas veikas daro bendrininkaujančių grupė, organizatoriaus veika, kitaip nei kitų bendrininkų, kvalifikuojama pagal BK 292 straipsnio 3 dalį ir papildomos nuorodos į BK 24 straipsnio 4 dalį nereikalauja.
6. Pažymėtina, kad tada, kai neteisėtai per valstybės sieną gabenami žmonės (BK 292 straipsnis) ir neteisėtai pereinama valstybės išorinė siena (BK 291 straipsnis), veika kvalifikuojama tik pagal BK 292 straipsnio atitinkamas dalis ir papildomo veikos kvalifikavimo pagal BK 291 straipsnį nereikalauja.
7. Jei valstybės siena neteisėtai pereinama (BK 291 straipsnis) ar neteisėtai per valstybės sieną gabenami žmonės (BK 292 straipsnis) kartu padarant kontrabandos, prekybos žmonėmis ar dokumento suklastojimo ar disponavimo suklastotu dokumentu veikas, jos kvalifikuojamos iš sutapties su BK 291 ar 292 straipsniu.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTAI

1. Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas, Valstybės žinios, 2000-05-09, VIII-1666.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, Valstybės žinios, 2000-10-25, Nr. 89-2741, i.k. 1001010ISTAI-1968.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 292 straipsnio pakeitimo ir priedo papildymo įstatymas Nr. X-61, , 2004-12-31, *Valstybės žinios*, 188.
4. Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties, Valstybės žinios, 2004-04-30, Nr. 73-2539.
5. Lietuvos Respublikos įstatymas "Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Pataisos darbų ir Baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo" Nr. I-551, priimto 1994 m. liepos 19 d., *Valstybės žinios*, 1994-11-29, Nr. 92-1800.
6. Lietuvos Respublikos įstatymas Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Pataisos darbų ir Baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo, 1994 m. liepos 19 d. Nr. I-551, *Valstybės žinios*, 1994-08-05, Nr. 60-1182.
7. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, *Valstybės žinios*, 2002-04-09, Nr. 37-1341.
8. Lietuvos Respublikos Muitinės įstatymas, *Valstybės žinios*, 2004-04-25, Nr. IX-2183, 2004-04-30, Nr. 73-2517.
9. Administracinių teisės pažeidimų kodeksas (ATPK), *Valstybės žinios*, 2015-07-10, Nr. 11216.
10. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Protokolo dėl neteisėto migrantų įvežimo sausuma, jūra ir oru, papildančio Jungtinių Tautų Organizacijos Konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą, ratifikavimo“, 2003 m. kovo 25 d., Nr. IX-1397.

Nebegaliojantys įstatymai:

11. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamasis Kodeksas, 1961-06-26, *Vyriausybės žinios*, 1961-01-01, Nr. 18-147, negalioja nuo 2003-05-01.

TARPTAUTINIAI NORMINIAI TEISĖS AKTAI

12. Konvencija dėl pabėgėlių statuso (Ženevos konvencija), priimta 1951 m. liepos 28 d. Jungtinių Tautų Organizacijos įgaliotųjų atstovų konferencijos dėl pabėgėlių ir pilietybės neturinčių asmenų statuso, sušauktos pagal 1950 m. gruodžio 14 d. Generalinės Asamblėjos 429 (V) rezoliuciją; įsigaliojo 1954-04-22
13. Jungtinių Tautų visuotinis susitarimas dėl saugios, tvarkingos ir reguliarios migracijos, 2018 m. liepos 18 d.
https://refugeesmigrants.un.org/sites/default/files/180713_agreed_outcome_global_compact_for_migration.pdf [Outcome_Global Compact for Migration.docx \(un.org\)](#)
14. Protokolas dėl prekybos žmonėmis, ypač moterimis ir vaikais, prevencijos, sustabdymo bei baudimo už vertimąsi ja, papildantis Jungtinių Tautų Organizacijos Konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą, *Valstybės žinios*, 2003-05-21, Nr. 49-2166.

EUROPOS SAJUNGOS TEISĖS NORMINIAI AKTAI

15. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, 2012-10-26, Oficialusis leidinys C 326/47.
16. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija 2016-6-7, Oficialusis leidinys C 202/389.
17. Konvencija dėl 1985 m. birželio 14 d. Šengeno susitarimo, sudaryto tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos vyriausybių dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo, įgyvendinimo, 1990 m. birželio 19 d. pasirašyta Šengene (Liuksemburgas), Oficialusis leidinys, L 239, 2000.
18. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 562/2006, priimtas 2006 m. kovo 15 d., nustatantis taisykles, reglamentuojančias asmenų judėjimą per sienas, (*Šengeno sienų kodeksas*), Oficialusis leidinys, L. 105, 2006.
19. Tarybos direktyva (2002/90/EB), priimta 2002 m. lapkričio 28 d., apibrėžianti padėjimą neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi, Oficialusis leidinys L. 328, 2002-12-5.
20. Tarybos pamatinis sprendimas (2002/946/TVR), priimtas 2002 m. lapkričio 28 d. dėl baudmių sistemos stiprinimo siekiant užkirsti kelią padėjimui neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi Oficialusis leidinys L. 328/1, 2002-12-5.

21. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (2013/32/ES), priimta 2013 m. birželio 26 d., dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (*Procedūrų direktyva*) OL L 180, 2013.
22. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (2008/115/EB) dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (*Grąžinimo direktyva*), Oficialus leidinys, L 348/98, 2008-12-24.
23. Tarybos Direktyva (2003/86/EB), priimta 2003 m. rugsėjo 22 d., dėl teisės į šeimos susijungimą, Oficialus leidinys L 251/12, 2003-10-3.

SPECIALIOJI LITERATŪRA

24. Gutauskas, A., Perkowska M.: *Were the Lithuanian and Polish Responses to the Refugee Influx Legal or Illegal?*. Bialystok Legal Studies. 2023 vol. 28 no. 1.
25. Gutauskas, A.: *VU teisės profesorius: migracija Baltarusijos pasienyje nėra nei teisėta, nei neteisėta | VU naujienos*. 2022 [prieiga internetu: <https://naujienos.vu.lt/vu-teises-profesorius-migracija-baltarusijos-pasienyje-nera-nei-teiseta-nei-neteiseta/>]. Žiūrėta 2023 04 10.
26. Kienast, J.: *Crisis Rhetoric and Derogations from the AFSJ: Is EU Asylum Policy Discriminatory or does its Implementation Reflect the Rule of Law?* In: Cuadernos Europeos de Deusto, Num. Especial 06 (Diciembre, 2022), Bilbao, pags. 117-143.
27. Kuksaitė A.: Europos Sąjungos išorinių sienų apsaugos teisinio reguliavimo ypatumai. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), MRU, Vilnius, 2009.
28. Macijauskaitė: E. Valstybės sienos apsaugos tarnybos veikla įgyvendinant nelegalios migracijos kontrolę, magistrinis darbas, MRU, Kaunas, 2011.
29. Milius V. (291-299 straipsniai, XLII skyrius) In: Abramavičius, A. ir kt.: Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras (III), Specialioji dalis (213-330 straipsniai) Vilnius, 2010, p. 478-491.
30. Švedas, G. ir kt.: Lietuvos baudžiamoji teisė, Bendroji dalis, 1 knyga, Vilniaus Universiteto leidykla, 2019.
31. Pavilonis, V. Bieliūnas E.: *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugumai ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*, Vilniaus universitetas, 1984.
32. Väyrynen, R.: *Illegal Immigration, Human Trafficking, and Organized Crime*, 2003 (28).

33. Uckus, Ž.: Neteisėtas žmonių gabenimas per valstybės sieną prekybos žmonėmis kontekste, Magistrinis darbas, Vilniaus universitetas, 2022.
34. Žižienė, S. *Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valdymo tvarkai*, 12 skyrius In: Gruodytė E. ir kt.: *Lietuvos baudžiamoji teisė*, specialioji dalis, II-oji knyga, Vadovėlis, Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas, 2022, p. 712-725.

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISMŲ PRAKTIKA

Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo (LAT) Teismo jurisprudencija:

LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-127/2004
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-805/2005
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-500/2005
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-451/2006
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-607/2007
LAT nutartis baudžiamoji byloje Nr. 2K-652/2007
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-132/2008
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-102/2009
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-415/2009
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-324/2010
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-263/2010
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-7-35/2011
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-425/2011
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-332/2012
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-520/2012
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-205/2012
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-289/2013
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-363/2013
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-379/2013
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-232/2014
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-7-173/2014
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-568/2014
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-442/2014
LAT nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-7-175-303/2015

LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-230-697/2017
LAT nutartys baudžiamojoje byloje Nr. 2K-156-699/2018
LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-261-489/2018
LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-282-788/2018
LAT nutartis baudžiamojoje byloje 2K-7-97-895/2019
LAT nutartis baudžiamojoje byloje 2K-195-458/2020
LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-197-222/2020
LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-104-719/2021
LAT nutartis baudžiamojoje byloje 2K-22-303/2021
LAT nutartis baudžiamojoje byloje 2K-145-495/2021
LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-217-628/2021
LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-199-719/2022
LAT nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-237-594/2022
LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-57-788/2022
LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-165-976/2022
LAT nutartis baudžiamojoje byloje 2K-255-697/2022
LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-218-976/2022
LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-1-1073/2023
LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-12-654/2023
LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-25-788/2023

KITŲ LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISMŲ PRAKTIKA

Kauno apygardos teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-339-397/2017
Kauno apygardos teismo nuosprendis baudžiamoji byloje Nr. 1-270-530/2022
Kauno apygardos teismo nutartis baudžiamoji byla Nr. 1A-290-923/2022
Klaipėdos apygardos teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-90-382/2016
Vilniaus apygardos teismo nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-217-628/2021

TARPTAUTINIŲ TEISMŲ SPRENDIMAI

2021 m. lapkričio 17 d. Europos Sąjungos Teisingumo teismo sprendimas byloje C-72/22 PPU.
2015 m. spalio 1 d. Europos žmogaus teisių teismo sprendimas byloje *Celaj* (C-290/14, EU:C:2015:640).

2011 m. gruodžio 6 d. Europos žmogaus teisių teismo sprendimas byloje *Achughbavian*, C-329/11, EU:C:2011:807.

2009 m. kovo 31 d. Europos žmogaus teisių teismo sprendimas byloje *Natunen prieš Suomiją*, peticijos Nr.21022/04.

ES DOKUMENTAI

35. *Europos migracijos darbotvarkė*, Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui. Briuselis, 2015 05 13, COM(2015) 240 final [COM 2015 240 811896 LT ACTE 1 f 1.docx \(europa.eu\)](#)
36. *Commission Staff working document Refit Evaluation of the EU legal framework against facilitation of unauthorised entry, transit and residence: the Facilitators Package* (Directive 2002/90/EC and Framework Decision 2002/946/JHA), SWD (2017) 117 final.
37. *Atnaujintas ES kovos su neteisėtu migrantų gabenimu veiksmų planas (2021–2025 m.)*, Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų ir region komitetui, Briuselis, 2021 09 29 COM(2021) 591 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0591>
38. Pranešimas straipsniu Nr. 37 pagal 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 562/2006, nustatančio taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas), 4 straipsnio 3 dalį. Sankcijos pagal nacionalinę teisę už neleistiną išorės sienų kirtimą ne nustatytuose sienos perėjimo punktuose ir ne nustatytais jų darbo valandomis (Oficialus Europos Sąjungos leidinys, 2008/C 18/01) [C_2008018LT.01000101.xml \(europa.eu\)](#)
39. Europos Komisijos vertinimas dėl nacionalinės teisės atitikties 2002 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2002/90/EB, apibrėžiančios padėjimą neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi ir 2002 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2002/946/TVR dėl bausmių sistemos stiprinimo siekiant užkirsti kelią padėjimui neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi nuostatomis (2015).

KITI ŠALTINIAI

40. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. sausio 24 d. nutarimas Nr. 29 “Dėl Lietuvos migracijos politikos gairių patvirtinimo”.

41. *Kam (ne)suteikiamas prieglobstis Lietuvoje?* Vidaus reikalų ministerijos informacinis pranešimas, 2021 10 13 [Kam \(ne\)suteikiamas prieglobstis Lietuvoje ? | Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija \(lr.v.lt\)](#) žiūrėta 2022-04-20 [interaktyvus]
42. Europol (2022), *European Migrant Smuggling Centre - 6th Annual Report*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
43. Europol, ‘*Europol coordinates referral action targeting migrant smuggling from Belarus*’, 20 December 2021, [https:// www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/europol-coordinates-referral-action-targeting-migrantsmuggling-belarus](https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/europol-coordinates-referral-action-targeting-migrantsmuggling-belarus)
44. Europos migracijos tinklo studija, *Atsakas į ilgą laiką neteisėtai šalyje esančius migrantus* (2020) [Responses to long žiūrėta 2022-04-20 \[interaktyvus\] term LT.pdf \(emn.lt\)](#) žiūrėta 2022-04-20 [interaktyvus]
45. Europos migracijos tinklo ataskaita, Lietuvos migracijos politika, 2021 m., p. 8-9.
46. *Annual Report on Migration and Asylum 2021* STATISTICAL ANNEX EUROPEAN UNION AND NORWAY, Co-produced by Eurostat and European Migration Network June 2022, Publications Office of the European Union, Luxembourg: 2022, p. 11.
47. Annual Asylum Statistics explained <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=599145> lum statistics - Statistics Explained (europa.eu) [Asylum statistics - Statistics Explained \(europa.eu\)](#)
48. Exploitative Sham Marriages: Exploring the Links between Human Trafficking and Sham Marriages in Estonia, Ireland, Latvia, Lithuania and Slovakia. European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI). Helsinki, 2016, p. 49–55.
49. *Interlinkages between Trafficking in Persons and Marriage*. Issue paper. United Nations Office on Drugs and Crime. Vienna, 2020, p. 59–61.

TRAVAUX PRÉPARATOIRES

50. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 292 straipsnio pakeitimo ir priedo papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, 2004 m. lapkričio 16 d., Nr. XP-9. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, prieiga per internetą: <https://eseimas.lrs.lt/rs/legalact/TAK/TAIS.245267/>, žiūrėta 2022-04-20 [interaktyvus]

51. VRM 2017 m. gruodžio 22 d. aiškinamasis raštas Nr. 1D-6760 dėl [Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso \(toliau – BK\) 291 ir 292 straipsnių pakeitimo ir papildymo 292² ir 299¹ straipsniais įstatymo projektą Nr. 17-15051](#); [Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso \(toliau – ANK\) 537, 589 straipsnių pakeitimo ir 541 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektą Nr. 17-15052](#); [Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo Nr. VIII-1666 pakeitimo įstatymo Nr. XIII-593 pakeitimo įstatymo projektą Nr. 17-15050](#)
52. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento 2018-01-04 raštas Nr. 18-89 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų projektų derinimo) (į VRM 2017-12-22 raštą).
53. Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos 2018-01-19 raštas Nr. 17-15048 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų projektų derinimo) (į VRM 2017-12-22 raštą).

SANTRAUKA

Neteisėtas valstybės sienos perėjimas ir neteisėtas žmonių gabenimas per valstybės sieną

Jurgita Germanavičienė

Magistro darbe nagrinėjamas *neteisėtas valstybės sienos perėjimas ir neteisėtas žmonių gabenimas per valstybės sieną* kaip socialinis teisinis reiškinys, atskleidžiamas baudžiamosios atsakomybės už šias veikas pagrindas ir ribos Lietuvoje. Darbe apžvelgiamos Europos Sąjungos teisėje įtvirtintos neteisėtos migracijos kontrolės priemonės ir reikšmingiausi šią sritį reglamentuojantys teisės aktai, apibrėžiantys neteisėto atvykimo į Šengeno erdvę pagrindus ir įpareigojantys valstybes nares skirti atitinkamas bausmes. Darbe skiriama nemažai dėmesio semantinei BK 291 ir BK 292 straipsnių normų genezės ir suderinamumo su ES teise lingvistinei palyginamajai analizei, taipogi įvertinamos naujausios įstatymų leidybos iniciatyvos bandant šias normas tobulinti.

Darbe aptariamas neteisėto valstybės perėjimo ir neteisėto žmonių gabenimo per Lietuvos valstybės sieną veikų objektas – *valdymo tvarka* sienos apsaugos srityje bei atitinkamais teisės aktais įtvirtinti sienos kirtimo reikalavimai Lietuvoje (VSAĮ, UTPI) ir sąlygos kilti baudžiamajai atsakomybei. BK 291 straipsnio pagrindu analizuota straipsnyje įtvirtinta neteisėto valstybės sienos perėjimo veikos sudėtis, požymiai, jų tarpusavio ryšys ir turinys. Analogiškai darbe tiriama BK 292 straipsnyje įtvirtintos neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną pagrindinė ir kvalifikuota sudėtis, požymiai, jų tarpusavio ryšiai ir turinys. Darbe taip pat bandoma atskirti BK 291 ir 292 veikų sudėtis tarpusavyje, aptariant normų konkurencijos ir veikų sutapties atvejus, o taip pat aptariami kvalifikavimo aspektai esant straipsnių veikų sutapčių atvejams su kontrabandos (BK 199 straipsnis), prekybos žmonėmis (BK 147 straipsnis) ir dokumentų klastojimo (BK 300 straipsnis) nusikaltimais.

SUMMARY

Illegal crossing of the state border and illegal transportation of persons across state border

Jurgita Germanavičienė

This master's thesis examines the illegal crossing of the state border and the illegal transportation of people across state border as a socio-legal phenomenon, and tries to reveal the basis and limits of criminal responsibility for these crimes in Lithuania. The thesis discusses the control measures of illegal migration in the European Union law and reviews the most significant EU legal acts regulating this area, which define the grounds of illegal entry into the Schengen area and oblige member states to impose appropriate sanctions. A thorough semantic comparative analysis of the genesis of the norms of article 291 and 292 of the Criminal Code of the Republic of Lithuania and their compatibility with EU law also features an evaluation of the latest initiatives in an attempt to improve these norms.

The thesis discusses the object of the crimes of the illegal state crossing and illegal transportation of people across the state border of Lithuania, which is the management order in the field of border protection. It also looks at the general requirements for crossing the border established by relevant legal acts – the Law for Protection of the State Border and the Law on the Legal Status of Aliens, as well as conditions for incriminating criminal liability. Based on Article 291 of the Lithuanian Criminal Code, the features of crime composition, their interrelationship and content of the crime of illegal crossing of the state border are established in the paper. Analogously, the thesis examines the principle and qualified composition, features, their interrelationship and content of the crime of the illegal transportation of people across the state border established in the Article 292 of the Criminal Code. An attempt is made to distinguish between the compositions of the crimes under Articles 291 and 292 of the Criminal Code discussing the cases of competition of the norms and overlap of crimes. Finally, the thesis also examines the aspects of qualification in cases of coinciding criminal acts of illegal crossing of the state border or illegal transportation of the persons across state border with crimes of smuggling (Article 199 of the Criminal Code), human trafficking (Article 147 of the Criminal Code) and forgery of documents (Article 300 of the Criminal Code).

PRIEDAI:

Priedas Nr. 1. 2018-2022 m. pradėti ikiteisminiai tyrimai pagal BK 291 str. dėl neteisėto valstybės sienos perėjimo*

Baudžiamojo kodekso straipsniai	Priimti sprendimai	Matavimo vienetas	2018 Sausis - Gruodis	2019 Sausis - Gruodis	2020 Sausis - Gruodis	2021 Sausis - Gruodis	2022 Sausis - Vasaris
Neteisėtas valstybės sienos perėjimas BK 291 str.	Rodiklyje neapibrėžtas (nežinomas) sprendimas	Kiekis (vnt.)	42	49	41	102	10
	LR BPK 220 str. (perduota teismui)	Kiekis (vnt.)	1	4	4	3	0
	LR BPK 418 str. (teismo baudžiamasis įsakymas)	Kiekis (vnt.)	17	17	14	17	1
	LR BPK 426 str. (pagreitintas procesas)	Kiekis (vnt.)	0	0	1	1	0
	Nutraukta LR BPK 3 str. pagrindais	Kiekis (vnt.)	16	46	39	38	2
	Nutraukta LR BPK 212 str. pagrindais	Kiekis (vnt.)	6	5	4	59	4
	Nutraukta LR BPK 3 str. 2 ž. 2d. pagrindu	Kiekis (vnt.)	0	0	0	0	0
	IT sustabdytas LR BPK 3 str. 1 ž. 1 d. pagrindu	Kiekis (vnt.)	22	17	11	21	2
Neteisėtas valstybės sienos perėjimas BK 291 str.	Rodiklyje neapibrėžtas (nežinomas) sprendimas	Kiekis (vnt.)	42	49	41	102	10
Neteisėtas valstybės sienos perėjimas BK 291 str.	Rodiklyje neapibrėžtas (nežinomas) sprendimas	Kiekis (vnt.)	0	0	0	0	0
Neteisėtas valstybės sienos perėjimas BK 291 str.	Rodiklyje neapibrėžtas (nežinomas) sprendimas	Kiekis (vnt.)	0	0	0	0	0

* [Informatikos ir ryšių departamentas \(ird.lt\)](http://ird.lt)

Priedas Nr. 2. 2018-2022 m. pradėti ikiteisminiai tyrimai pagal BK 292 straipsnį dėl neteisėto žmonių gabenimo per valstybės sieną*.

Nusikalstamos veikos rūšys	Užregistruota ištirta	Baudžiamojo kodekso straipsniai	Priimti sprendimai	Matavimo vienetas	2018 Sausis - Gruodis	2019 Sausis - Gruodis	2020 Sausis - Gruodis	2021 Sausis - Gruodis	2022 Sausis - Gruodis
Visos nusikalstamos veikos	Užregistruota	Neteisėtas žmonių gabenimas per valstybės sieną BK 292 str.	Rodiklyje neapibrėžtas (nežinomas) sprendimas	Kiekis (vnt.)	18	19	14	64	173
			LR BPK 220 str. (perduota teismui)	Kiekis (vnt.)	11	7	9	23	95
			LR BPK 418 str. (teismo baudžiamasis įsakymas)	Kiekis (vnt.)	6	9	3	28	55
			LR BPK 426 str. (pagreitintas procesas)	Kiekis (vnt.)	0	0	0	0	0
			Nutraukta LR BPK 3 str. pagrindais	Kiekis (vnt.)	1	3	4	4	11
			Nutraukta LR BPK 212 str. pagrindais	Kiekis (vnt.)	5	2	2	1	5
			Nutraukta LR BPK 3 str. 2 ž. 2d. pagrindu	Kiekis (vnt.)	0	0	0	0	0
			IT sustabdytas LR BPK 3 str. 1 ž. 1 d. pagrindu	Kiekis (vnt.)	0	0	0	0	1
Nusikaltimai	Užregistruota	Neteisėtas žmonių gabenimas per valstybės sieną BK 292 str.	Rodiklyje neapibrėžtas (nežinomas) sprendimas	Kiekis (vnt.)	18	19	14	64	173
Sunkūs ir labai sunkūs nusikaltimai	Užregistruota	Neteisėtas žmonių gabenimas per valstybės sieną BK 292 str.	Rodiklyje neapibrėžtas (nežinomas) sprendimas	Kiekis (vnt.)	8	5	8	26	103
Baudžiamieji nusižengimai	Užregistruota	Neteisėtas žmonių gabenimas per valstybės sieną BK 292 str.	Rodiklyje neapibrėžtas (nežinomas) sprendimas	Kiekis (vnt.)	0	0	0	0	0

* [Informatikos ir ryšių departamentas \(ird.lt\)](http://ird.lt)

Priedas Nr. 3. 2002 m. lapkričio 28 d. Direktyvos 2002/EB/90 perkėlimas į ES valstybių narių teisę

Lietuva

1. [Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 292 straipsnio pakeitimo ir priedo papildymo įstatymas Nr. X-61](#)

Oficialusis leidinys: *Valstybės žinios* ; OL numeris: 188 ; Paskelbimo data: 2004-12-31

1. [Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 13, 35, 43\(6\), 43\(7\), 43\(8\), 43\(10\), 79, 109\(1\), 110\(1\), 111, 112, 112\(1\), 112\(6\), 112\(8\), 125, 138, 145, 146, 147, 149, 163, 163\(13\), 171\(3\), 172\(4\), 173\(5\), 173\(16\), 173\(21\), 187, 188\(6\), 188\(10\), 188\(17\), 189, 206, 206\(2\), 206\(3\), 221, 224, 225\(2\), 225\(3\), 227, 228, 232\(1\), 233, 235\(1\), 237, 239, 240, 242, 245, 246, 246\(4\), 246\(8\), 247\(2\), 247\(7\), 247\(10\), 259\(1\), 281, 304, 309, 314 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Kodekso papildymo 37\(2\), 43\(13\), 52\(3\), 52\(4\), 99\(11\), 112\(9\), 112\(10\), 112\(11\), 117\(5\), 172\(28\), 173\(22\), 181\(4\), 188\(20\), 206\(5\) straipsniais ir trisdešimt trečiuoju skirsniu ir 112\(7\), 172\(8\), 173\(4\), 206\(1\), 241, 246\(6\), 247\(3\) straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas Nr. XI-1866](#)

Oficialusis leidinys: *Valstybės žinios* ; OL numeris: 163 ; Paskelbimo data: 2011-12-31

Lenkija

1. [Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw](#)

Oficialusis leidinys: *Dziennik Ustaw* ; Paskelbimo data: 2004-04-30

Nyderlandai

1. [Wet van 9/12/2004 tot uitvoering van internationale regelgeving ter bestrijding van mensenmokkel en mensenhandel.](#)

Oficialusis leidinys: *Staatsblad (Bulletin des Lois et des Décrets royaux)* ; OL numeris: 2004/645 ; Paskelbimo data: 2004-12-21 ; Puslapis: 00001-00006

Vengrija

1. [1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről](#)

Oficialusis leidinys: *Magyar Közlöny* ; Paskelbimo data: 1978-12-31

2. [2001. évi CXXI. törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról](#)

Oficialusis leidinys: *Magyar Közlöny* ; OL numeris: 2001/157. ; Puslapis: 12036-12051

1. [2003. évi CXXX. törvény az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről](#)

Oficialusis leidinys: *Magyar Közlöny* ; OL numeris: 2003/158. ; Paskelbimo data: 1001-01-01 ; Puslapis: 13245-13267

Kipras

1. [Ο περί Συγκάλυψης, Έρευνας και Δήμευσης Εσόδων από Ορισμένες Εγκληματικές Πράξεις Νόμος του 1996.](#)

Officialusis leidinys: *Cyprus Gazette* ; OL numeris: 3056 ; Paskelbimo data: 1996-05-03 ; Puslapis: 00223-00273

2. [Ο περί της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και Πρωτοκόλλων \(Κυρωτικού\) Νόμου του 2003.](#)

Officialusis leidinys: *Cyprus Gazette* ; OL numeris: 3699 ; Paskelbimo data: 2003-03-21 ; Puslapis: 00430-00608

3. [Ο Περί Αλλοδαπών και Μεταναστεύσεως \(Τροποποιητικός\) Νόμος του 2004](#)

Officialusis leidinys: *Cyprus Gazette* ; Paskelbimo data: 2004-04-30

4. [Ο περί Αλλοδαπών και Μεταναστεύσεως \(Τροποποιητικός\) Νόμος του 2007](#)

Officialusis leidinys: *Cyprus Gazette* ; OL numeris: 4111 ; Paskelbimo data: 2007-02-14 ; Puslapis: 00169-00214

Italija

1. [Conformita' dell'ordinamento nazionale alla direttiva 2002/90/CE, secondo il Decreto Legislativo 25 luglio 1998 n. 286, Testo Unico delle disposizioni concernenti la disciplina dell'immigrazione e norme sulla condizione dello straniero.](#)

Officialusis leidinys: *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana* ; OL numeris: 191 ; Paskelbimo data: 1998-08-18

Prancūzija

1. [Loi 98-349 relative à la maîtrise e l'immigration , au séjour des étrangers en France et à la nationalité - art. 21 et 21 bis](#)

Officialusis leidinys: *Journal Officiel de la République Française (JORF)* ; Paskelbimo data: 1998-05-12

Vokietija

1. [Gesetz zur Steuerung und Begrenzung der Zuwanderung und zur Regelung des Aufenthalts und der Integration von Unionsbürgern und Ausländern \(Zuwanderungsgesetz\) und zur](#)

Officialusis leidinys: *Bundesgesetzblatt Teil 1 (BGB 1)* ; OL numeris: 41 ; Paskelbimo data: 2004-08-05 ; Puslapis: 01950-02011

1. [Gesetz zur Umsetzung aufenthalts- und asylrechtlicher Richtlinien der Europäischen Union vom 19. August 2007](#)

Officialusis leidinys: *Bundesgesetzblatt Teil 1 (BGB 1)* ; OL numeris: 42 ; Paskelbimo data: 2007-08-27 ; Puslapis: 01970-02115

Priedas Nr.4. Pakeitimai BK 291 straipsnio redakcijai²⁰⁹

Straipsnio redakcija įsigalioja nuo: 2003-05-01

291 straipsnis. Neteisėtas valstybės sienos perėjimas

1. Tas, kas ~~nesiekdamas prieglobsčio Lietuvos Respublikoje~~ neteisėtai perėjo Lietuvos Respublikos valstybės sieną, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

KEISTA: 2003 04 10 įstatymu Nr. IX-1495 (nuo 2003 05 01) (Žin., 2003, Nr. 38-1733)

2. Nuo baudžiamosios atsakomybės pagal šio straipsnio 1 dalį atleidžiamas ~~asmuo, kuriam leista supaprastintai kirsti valstybės sieną.~~ **užsienietis, kuris neteisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką turėdamas tikslą pasinaudoti prieglobsčio teise.**

KEISTA: 2003 04 10 įstatymu Nr. IX-1495 (nuo 2003 05 01) (Žin., 2003, Nr. 38-1733)

3. **Užsienietis**, kuris padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką turėdamas tikslą iš Lietuvos Respublikos teritorijos neteisėtai pereiti į **trečiąją valstybę**, atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal šio straipsnio 1 dalį, jeigu jis nustatyta tvarka **išsiunčiamas** į valstybę, iš kurios teritorijos neteisėtai perėjo Lietuvos Respublikos valstybės sieną, arba į valstybę, kurios pilietis jis yra.

---

²⁰⁹ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso straipsnis 291. [Lyginamosios straipsnio redakcijos \(infoplex.lt\)](http://infoplex.lt)

Priedas Nr.5 Pakeitimai BK 292 straipsnio redakcijai²¹⁰

Straipsnio redakcija įsigalioja nuo: 2004-12-31

292 straipsnis. Neteisėtas žmonių gabenimas per valstybės sieną

KEISTA: 2004 12 22 įstatymu Nr. X-61 (nuo 2004 12 31) (Žin., 2004, Nr. 188-6995)

1. Tas, kas neteisėtai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturintį užsieniečių arba neteisėtai valstybės sieną perėjusių tokių užsieniečių gabeno ar slėpė Lietuvos Respublikos teritorijoje, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki šešerių metų.

2. Tas, kas ~~organizavo neteisėtą nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturinčių užsieniečių gabenimą per Lietuvos Respublikos valstybės sieną ar organizavo neteisėtai perėjusių valstybės sieną tokių užsieniečių gabenimą ar slėpimą Lietuvos Respublikos teritorijoje,~~ **padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytas veikas dėl savanaudiškų paskatų, arba jeigu tai sukėlė pavojų asmens gyvybei,** baudžiamas laisvės atėmimu **iki aštuonerių metų.**

3. **Tas, kas organizavo šio straipsnio 1 dalyje numatytas veikas, baudžiamas laisvės atėmimu** nuo ketverių iki dešimties metų.

~~3-4.~~ Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

Straipsnio redakcija įsigalioja nuo: 2003-05-01

292 straipsnis. Neteisėtas žmonių gabenimas per valstybės sieną

1. Tas, kas neteisėtai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturintį užsieniečių arba neteisėtai valstybės sieną perėjusių tokių užsieniečių gabeno ar slėpė Lietuvos Respublikos teritorijoje, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki šešerių metų.

2. Tas, kas organizavo neteisėtą nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje neturinčių užsieniečių gabenimą per Lietuvos Respublikos valstybės sieną ar organizavo neteisėtai perėjusių valstybės sieną tokių užsieniečių gabenimą ar slėpimą Lietuvos Respublikos teritorijoje, baudžiamas laisvės atėmimu nuo ketverių iki dešimties metų.

3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo

²¹⁰ Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso straipsnis 292 [Lyginamosios straipsnio redakcijos \(infoplex.lt\)](http://infoplex.lt)

